МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

БАЛАБАН Сергій Миколайович

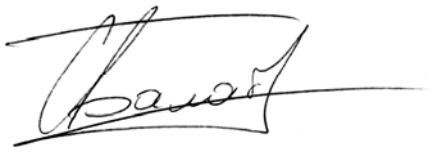

УДК 342.951 : 796/799

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Спеціальність 12.00.07 адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Науковий керівник –
доктор юридичних наук, професор
Лошицький Михайло Васильович

Дніпро-2017

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ…….. 3
ВСТУП…… 4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ……. 13
1.1. Сфера фізичної культури та спорту як об'єкт публічного адміністрування……..... 13
1.2. Генезис публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту……..……. 29
1.3. Поняття, сутність та принципи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту…….……... 46
Висновки до розділу 1…… 61

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ …….. 63
2.1. Нормативно-правові основи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту…… 63
2.2. Суб'єкти публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, їх функції та повноваження……..... 86
2.3. Форми та методи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту……. 105
Висновки до розділу 2…… 125

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ…….…… 128
3.1. Зарубіжний досвід публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту: перспективи запозичення для України…… 128
3.2. Шляхи удосконалення публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту…….. 144
Висновки до розділу 3…… 161
ВИСНОВКИ……... 167
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 173
ДОДАТКИ……..... 203

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

КНР – Китайська Народна Республіка

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ України

Мінфін – Міністерство фінансів України

Мінмольдьспорт − Міністерство молоді та спорту України

МОЗ − Міністерство охорони здоров'я України

МОК – Міжнародний олімпійський комітет

МОН − Міністерство освіти та науки України

НОК України − Національний олімпійський комітет України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

РФ – Російська Федерація

СНД – Співдружність Незалежних Держав

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

США – Сполучені Штати Америки

УЄФА Союз європейських футбольних асоціацій

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ФІФА − Міжнародна федерація футбольних асоціацій

ФРН – Федеративна Республіка Німеччина

ВСТУП

Актуальність теми. Як зазначено у Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, одним з головних пріоритетів гуманітарної політики нашої держави є формування у населення сталих традицій та мотивацій щодо фізичного виховання і масового спорту як важливого чинника забезпечення здорового способу життя, формування, збереження та зміцнення здоров'я громадян, підвищення працездатності та збільшення тривалості активного життя, профілактики захворювань, організації змістовного дозвілля, формування гуманістичних цінностей та створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, утвердження міжнародного спортивного авторитету України.

Подальший розвиток фізкультурно-спортивного руху прямо залежить від формування ефективної системи публічної адміністрації, що надаватиме громадянам якісні публічні послуги на рівні, що відповідає європейським стандартам, забезпечуватиме оптимальне використання коштів та буде здатна вчасно й адекватно реагувати на соціально-економічні, зовнішньополітичні та інші виклики. Водночас сумний досвід поєднання інерції радянського управління з новими технологіями адміністрування перетворив публічну адміністрацію в цій сфері на суперечливий механізм з громіздкою структурою, неспроможністю адекватно реагувати на соціально-економічні зміни, відповідати публічному інтересу. Постійно перебуваючи в стадії перманентного реформування, галузь фізичної культури та спорту наразі є готовою до запровадження на теренах України європейської моделі взаємовідносин між державою і суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності, побудованої на засадах впровадження іншого типу відносин − публічно-сервісних, які характеризуються реординаційним змістом, забезпеченим диспозитивними методами.

Попри всі переваги європейського вектору розвитку фізкультурно-спортивної галузі, істотними вадами, які гальмують цей процес в Україні,

нині є: відсутність єдиної системної державної політики у цій сфері; недосконала нормативно-правова база; недостатнє бюджетне фінансування та неефективне залучення позабюджетних коштів; низький рівень міжвідомчої координації та взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування; низька відповідальність за недотримання вимог законодавчих та нормативно-правових актів щодо організації фізичного виховання; неналежне фінансування наукових досліджень у сфері фізичної культури і спорту та підготовки науково-педагогічних кадрів; втрата дитячо-юнацькими спортивними школами фінансування від Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, що унеможливило оплату ними комунальних послуг, сплату заробітної плати тренерам-викладачам, податки до бюджетів та відрахування до соціальних фондів; низький рівень інформаційно-технічного забезпечення фізкультурно-спортивного руху; скасування пільг щодо звільнення від плати за землю закладів фізичної культури і спорту, які повністю утримуються за рахунок бюджетних коштів, тощо.

Необхідність наукової розробки питань оптимізації публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту зумовлюється й суто зовнішніми факторами, адже у контексті інтеграційних прагнень України особливого значення набувають запровадження європейських норм і стандартів надання публічною адміністрацією спортивних послуг суб’єктам фізкультурно-спортивної діяльності, боротьби із допінгом у спорті тощо.

Проблеми публічного адміністрування різними сферами життя суспільства є предметом наукового пошуку відомих вчених-адміністративістів, зокрема: В.Б. Авер’янова, О.Ф. Андрійко, В.М. Бевзенка, О.І. Безпалової, Ю.П. Битяка, В.В. Галунька, В.М. Гаращука, Т.О. Гуржія, Р.А. Калюжного, О.Ф. Кобзаря, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, А.К. Комзюка, С.Ф. Константінова, О.В. Кузьменко, М.В. Лошицького, Р.С. Мельника, Т.П. Мінки, С.О. Мосьондза, В.Я. Настюка, В.І. Олефіра, О.І. Остапенка, Д.В. Приймаченка, А.О. Собакаря, М. М. Тищенка,

О. І. Харитонової, Ю.А. Чаплинської, О.С. Юніна, Х.П. Ярмакі та ін. Окремі питання досліджуваної теми розглядаються в межах дисертаційних досліджень Г.Ю. Бордюгової, Ю.М. Рєпкіної, А.А. Соловйова, Р.В. Чередник, О.А. Моргунова, Н.Г. Ярової тощо. Водночас аналіз наукових доробок вчених засвідчує, що спеціальних досліджень, спрямованих на вивчення особливостей публічного адміністрування саме сферою фізичної культури та спорту, не проводилося; зазначену тематику не було повноцінно вивчено в теоретико-методологічних роботах з адміністративного права.

Зазначені обставини обумовлюють актуальність теми дисертації, її важливе теоретичне і практичне значення для подальшого розвитку та вдосконалення публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота спрямована на виконання основних положень Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, затвердженої Указом Президента України від 28.09.2004 № 1148/2004, Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 рр., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 828-р, та базується на вимогах Пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2011-2015 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24.09.2010 № 14-10, та у межах загальноуніверситетської наукової теми «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (державний реєстраційний номер 0112U003550), затвердженої 28.05.2012.

Мета і задачі дослідження. *Мета* дисертації полягає у з'ясуванні сутності та особливостей публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту й розробці науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій для вдосконалення законодавства і практики його реалізації.

Вказана мета зумовлює розв'язання таких *задач*:

− охарактеризувати сферу фізичної культури та спорту як об'єкта

публічного адміністрування;

– встановити періодизацію розвитку публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту;

– сформулювати поняття та визначити принципи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту;

– розкрити нормативні основи публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту;

– визначити систему суб'єктів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту;

– розкрити форми та методи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту

– вивчити зарубіжний досвід публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту та можливості його адаптації для України;

– виробити конкретні пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які формуються у сфері фізичної культури та спорту.

Предметом дослідження є публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування спрямовується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. Такий підхід дозволяє дослідити сутність та особливості публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту. У роботі використовувалися також окремі методи наукового пізнання. Зокрема, за допомогою *логіко-семантичного методу* та *методу сходження від абстрактного до конкретного* поглиблено понятійний апарат (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2, 2.3). *Порівняльно-правовий метод* (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1) покладено в основу

аналізу законодавства у досліджуваній сфері в Україні, а також компаративного аналізу відповідних норм вітчизняного та міжнародного права. *Аналітичний метод* (підрозділи 2.1, 3.2) надав можливість встановити необхідність вдосконалення адміністративного законодавства, що регламентує порядок застосування правових засобів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту. *Системно-структурний метод* застосовувався при аналізі адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, а *формально-юридичний* – під час дослідження нормативно-правових актів, що визначають їх функції та повноваження. *Соціологічний та статистичний методи* використано для аналізу й узагальнення результатів проведеного анкетування, а також емпіричних даних щодо окремих питань забезпечення розвитку фізкультурно-спортивного руху (підрозділи 1.1, 2.1, 2.3, 3.2). *Методи класифікації та групування* використовувалися для дослідження форм і методів публічного адміністрування зазначеною сферою (підрозділ 2.3). Вимог формальної логіки щодо послідовності, визначеності, несуперечності й обґрунтованості суджень здобувач дотримувався у формулюванні висновків і пропозицій відповідно до мети дослідження.

Нормативною основою роботи є Конституція України, законодавчі акти України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, постанови Верховної Ради, акти Президента і Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади. У ході дисертаційного дослідження було також використано законодавство зарубіжних країн (Австрія, Білорусь, Болгарія, Бразилія, Велика Британія, Греція, Данія, Еквадор, Естонія, Італія, Іспанія, Канада, Китайська народна республіка, Латвія, Литва, Люксембург, Македонія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Парагвай, Португалія, Російська Федерація, США, Уругвай, Франція, Хорватія, Швеція), досвід яких щодо публічно-правового адміністрування сферою фізичної культури та спорту може бути використаний в Україні.

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали наукові праці вчених у галузі загальної теорії держави і права, адміністративного права, конституційного права й інших галузевих правових наук. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: дані Міністерства молоді та спорту України, Державної служби статистики та інших державних органів; аналіз політико-правової публіцистики, довідкових видань і статистичних матеріалів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних досліджень особливостей публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту. У результаті виконаного дослідження сформульовано низку нових теоретичних положень, обґрунтовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України. Основні з них такі:

уперше:

– публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту визначено як регламентовану законами та іншими правовими актами діяльність публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямовану на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів;

– визначено характерні ознаки сфери фізичної культури і спорту як об'єкта публічно-правового адміністрування, серед яких: 1) публічний характер; 2) невід'ємний зв'язок з іншими галузями соціально-культурної сфери держави; 3) наявність в межах галузі адміністративного права підгалузі − адміністративно-спортивного права; 4) міжгалузевий характер; 5) суб'єкти відносин, якими є органи адміністрування та інші суб'єкти фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; 6) безпосередня орієнтація на світові та європейські стандарти розвитку фізкультурно-

спортивного руху; 7) взаємозв'язок суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з великою кількістю державних органів, які здійснюють різні види контролю за їх функціонуванням;

– з метою уніфікації «спортивного» законодавства обґрунтовано доцільність розробки та прийняття єдиного нормативно-правового акта («Фізкультурно-спортивний кодекс України»), що дозволить гармонізувати розмаїтий нормативно-правовий масив, сприятиме усуненню наявних колізій, дублювань і невизначеностей, створить передумови для послідовної реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту;

удосконалено:

– теоретичний зміст понять: «спортивний трансфер», «спортивний тренер», «спортивний агент», «спортивний глядач», «об'єкти спорту», «сурдлімпійські ігри», «студентський спорт», «спорт ветеранів», «дефлімпійський спорт», «навчально-тренувальний процес»;

– визначення принципів, на яких будується діяльність публічної адміністрації у спортивній сфері, зокрема принципи: верховенства права; законності; гуманізму; демократизму; виключення дискримінації і насильства у спорті; цілеспрямованості; координації; єдності; децентралізації; деконцентрації; субсидіарності; партнерства; відкритості; стратегічного планування та цільового програмування; ефективності; забезпечення загальнодоступності, добровільності та безперервності занять фізичною культурою та спортом; пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища;

– наукові підходи до визначення системи суб'єктів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, яких залежно від характеру компетенції поділено на суб'єктів: загальної, галузевої (спеціальної), міжгалузевої (функціональної) та спеціалізованої (самоврядної) компетенції;

дістало подальшого розвитку:

− характеристика правових основ публічного адміністрування сферою

фізичної культури та спорту, що здійснюється за допомогою широкого кола нормативних джерел, які об’єднано у три групи: 1) нормативні документи міжнародного права; 2) чинне українське «спортивне» законодавство; 3) «lex sportiva» («м’яке спортивне право») − сукупність матеріальних і процесуальних норм (правил) «неправової» регламентації;

− характеристика форм публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту, які поділено на правові (видання нормативних адміністративно-правових актів (нормотворча форма); видання індивідуальних адміністративно-правових актів, у тому числі надання адміністративних послуг (правозастосовна форма); укладання адміністративних договорів; здійснення інших юридично-значущих дій, спрямованих на розвиток фізкультурно-спортивного руху) та організаційно-технічні;

− характеристика методів публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту, до яких віднесено прямі (адміністративно-директивні) та непрямі (фінансово-економічні) методи;

− теоретичне обґрунтування зарубіжного досвіду публічно-правового адміністрування фізкультурно-спортивною сферою та шляхів його запозичення в Україні.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у:

– науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення теоретико-правових проблем, пов’язаних з удосконаленням діяльності публічної адміністрації у сфері фізичної культури та спорту в Україні;

– правотворчості – для розробки і вдосконалення законодавства, що регулює діяльність публічної адміністрації у сфері фізичної культури та спорту. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, зокрема до Закону України «Про фізичну культуру і спорт»;

– сфері правозастосування – для вдосконалення діяльності публічної

адміністрації у сфері фізичної культури та спорту (лист управління спорту Департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради від 20.04.2017);

– навчальному процесі – положення й висновки дисертації знайшли застосування при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Публічне адміністрування», «Адміністративна відповідальність», а також при підготовці лекцій і навчальних посібників з даних дисциплін (акт впровадження в навчальний процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 11.04.2017).

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення та висновки, узагальнені та сформульовані у дисертації, оприлюднювалися на науково-практичних конференціях та семінарах: «Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні» (Дніпро, 2016), «Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку» (Дніпро, 2016), «Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції» (Дніпро, 2016), «Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ї річниці Конституції України)» (Львів, 2016), «Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів» (Запоріжжя, 2016), «Актуальні проблеми розвитку права і держави в умовах міжнародних інтеграційних процесів» (Дніпро, 2016), «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (Львів, 2016), «Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку» (Кривий Ріг, 2017).

Публікації. Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у тринадцяти наукових публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна – у зарубіжному науковому виданні, а також у вісьмох тезах доповідей на науково-практичних конференціях та семінарах.

РОЗДІЛ 1
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

1.1. Сфера фізичної культури та спорту як об'єкт публічного адміністрування

Чинним законодавством фізичну культуру і спорт визнано пріоритетним напрямом гуманітарної політики держави, важливим чинником всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя, досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави [208].

Не применшуючи значення інших чинників розвитку людини, саме фізична культура є важливим засобом підвищення її соціальної й трудової активності, задоволення моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами та зміцнення миру [208].

Спорт, будучи органічною частиною фізичної культури, виступає в якості особливої сфери виявлення й порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності [208].

Із поняттям «спорт» тісно пов'язані інші суміжні дефініції, як-то «фізична культура», «фізичне виховання», «фізична підготовка» тощо. При цьому досить важливим є з'ясування їх співвідношення між собою, оскільки дотепер ані у філософії, ані у соціології, ані в юриспруденції не досягнуто єдиного розуміння цих явищ. Так, тільки визначень категорії «спорт» можна нарахувати більше двохсот [123, с. 41–42].

Енциклопедичні видання визначають «спорт» так:

1) «індивідуальна або групова дія, зазвичай фізична, що припускає міжособистісне або міжгрупове змагання, … або взагалі тренування фізичної майстерності» [57, с. 278];

2) як фізичні вправи (гімнастика, атлетика, спортивні ігри, туризм і т. ін.), які мають на меті розвиток і зміцнення організму [32, с. 1178];

3) як один із засобів та методів фізичного виховання, спрямованого на всебічний гармонійний розвиток людини, зміцнення її здоров'я [251, с. 480];

4) не тільки засіб та метод фізичного виховання, але й система організації та проведення різних комплексів фізичних вправ і підготовчих навчально-тренувальних занять [20, с. 367];

5) як комплекс фізичних вправ, необхідних для розвитку і укріплення організму людини, змагання із таких комплексів, а також система організації і проведення змагань і навчально-тренувальних занять із таких комплексів [21, с. 286];

6) захід, який спрямовується на всебічний та гармонійний розвиток і зміцнення здоров'я дітей та дорослих [42, с. 317];

7) змагальна діяльність, спеціальна підготовка до неї (спортивні тренування), специфічні соціальні відносини, які виникають у цій сфері діяльності, її суспільно значущі результати [20, с. 397].

Аналіз літератури, який провела Л.П. Сущенко, свідчить, що існують різні підходи до визначення поняття «спорт» [240, с. 54], зокрема його тлумачать так:

1) діяльність людини, що спрямована на її участь у змаганнях, підготовку до них з урахуванням специфіки цілей, завдань, засобів і методів;

2) багатогранне суспільне явище, складовий елемент культури суспільства, один із засобів і методів всебічного розвитку людини, зміцнення її здоров'я і підготовки до трудової і творчої діяльності, що складається з фізичних вправ і деяких інших видів діяльності, що мають характер змагань;

3) специфічна діяльність, у якій інтенсивно використовуються форми занять фізичними вправами для досягнення людиною чи колективом

удосконалення своїх можливостей, що конкретизовані у змагальній діяльності, у високому спортивному результаті, випередженні суперника;

4) змагальна діяльність, спеціальна підготовка до неї, специфічні відносини, норми і досягнення, які виникають на основі цієї діяльності, узяті взагалі;

5) змагальна діяльність, у процесі якої людина визначає себе через іншого й іншого через себе;

6) один із компонентів фізичної культури суспільства, що історично склався у формі змагальної діяльності та спеціальної практичної підготовки людини до змагань [240, с. 54].

У широкому значенні трактує поняття «спорт» С.В. Алексєєв, включаючи до нього «фізичне виховання, дитячий і юнацький спорт, спорт інвалідів, спорт для усіх, спорт вищих досягнень (олімпійський і професійний) і т. ін.» [8, с. 21].

Н.Г. Ярова визначає спорт як систему суспільних відносин, урегульованих нормами права, пов’язаних з виявленням та уніфікованим порівнянням досягнень людей у певних видах фізичних вправ, шляхом змагальної діяльності, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки, спрямованих на розвиток і формування здорового способу життя, а також впровадження заходів стимулювання, забезпечених і гарантованих державою, з метою надання можливості людині займатися спеціальною діяльністю, яка полягає у відповідних формах фізичної активності для укріплення здоров’я, всебічного фізичного і духовного розвитку, підвищення майстерності і досягнення спортивних результатів [269, с. 7].

На думку О.А. Моргунова, спорт це фізичні вправи або комплекси їх окремих видів, які здійснюються на різних рівнях (аматорський спорт, масовий спорт, професійний спорт тощо), а також один із засобів та методів фізичного виховання людини, спрямований на розвиток та зміцнення її здоров’я [110, с. 29].

Відомий теоретик спортивного права А.А. Соловйов вперше у

вітчизняній юридичній науці надав визначення поняття «спорт» у вузькому як спортивна діяльність, індивідуальна добровільна і (або) колективна, професійна та (або) любительська, систематична і (або) періодична діяльність, невід'ємно пов'язана із змагальними елементами фізичного та/або інтелектуальнооого навантаження і з регулярно організованими змаганнями інтегральних (фізичних, емоційно-психологічних та інтелектуальних) здібностей і досягнень її учасників, фіксацією та оцінкою вказаних досягнень, а також спеціальна практика підготовки до цієї діяльності та окремі суспільні відносини, що виникають у зв'язку з організацією та забезпеченням зазначеної діяльності, з її аудіовізуальним та іншим медійним висвітленням, та широкому як система суспільних відносин, що виникають під час зазначеної вище діяльності та забезпечують її інституційну та нормативну підсистеми, розумінні [228, с. 27].

З таким визначенням не можна не погодитись. На наш погляд, спортивні відносини також слід розглядати в широкому і вузькому сенсі. У широкому розумінні це усі відносини, що складаються у сфері спорту. У вузькому ті відносини, які складаються та існують під час здійснення спортсменами (спортивними клубами) спортивно-змагальної діяльності, спрямованої на досягнення спортивних результатів, тобто безпосередньо спортивні відносини. Спортивними можна визначити відносини, що виникають з приводу участі спортсмена та інших безпосередніх учасників у спортивних заходах (по суті, у змаганнях) і досягнення спортивних результатів. Специфікою даних відносин буде ознака участі у змаганнях. Ця ознака випливає із ст. 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», де надано визначення поняття «спортсмен» фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях, а також поняття «спорт» діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них.

Останнє визначення викликає цілий ряд запитань як змістовного, так і стилістичного характеру. По-перше, законодавець надає визначення спорту через діяльність суб'єктів фізичної культури і спорту, чим невиправдано ототожнює фізичну культуру і спорт, адже відомо, що це різні явища. По-друге, легальне визначення не містить жодної згадки про професійну спортивну діяльність, адже професіоналізація спортивної діяльності одна із найважливіших характеристик сучасного спорту. По-третє, у законодавчому визначенні не знайшлося місця комерційному спорту, хоча стрімка комерціалізація спорту беззаперечний факт. По-четверте, спорт може бути й дозвіллям, про що також не згадується у вітчизняному законі. Зокрема, у європейських країнах існують такі визначення спорту: «сукупність поглядів, засобів та діяльності, спрямованих на досягнення високих результатів у змаганнях на основі психофізичного тренування, на фізичне виховання та активний відпочинок людей у вільний час»; «діяльність, метою якої є участь у змаганнях та підготовка до них відповідно до певних правил та установок, а також можливість у подальшому стати спортсменом-професіоналом» [132, с. 27] тощо.

Крім наведеного вище, легальне визначення спорту у вітчизняному законодавстві видається хибним з точки зору юридичної техніки, адже не повністю зрозуміло, про що йдеться у словосполученні «уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях». Який вид діяльності, крім фізичної та інтелектуальної, може претендувати на роль спорту? Чому іменник «підготовленість», всупереч правилам української мови, використано у множині? [248, с. 24–25]. Запропоноване законодавцем визначення поняття «спорт», безумовно, потребує коректування та вдосконалення.

До речі, поряд з терміном «спорт» у науковій та публіцистичній літературі вживаються також і такі суміжні поняття, як «фізична культура», «фізичне виховання», «фізична підготовка». Іноді зазначені дефініції використовуються як синоніми, іноді вживаються послідовно, подекуди

протиставляються одна одній. Зрозуміло, що така ситуація вимагає свого розв'язання, оскільки чіткість формулювань є запорукою досягнення необхідного результату у науковій сфері [110, с. 29].

Спорт і комплекс пов'язаних із ним суспільних відносин є підсистемою фізичної культури, одним із методів і способів забезпечення зміцнення здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості, суспільним проявом фізичної культури, а також формою здорового способу життя [269, с. 6].

Енциклопедична література під фізичною культурою розуміє: всебічне вдосконалення й загартування людського тіла за допомогою фізичних вправ із дотриманням правильного режиму у житті [32, с. 1321]; частину культури суспільства, представлену сукупністю спеціальних наукових знань і матеріальних засобів, необхідних для розвитку фізичних здібностей людини відповідно до потреб суспільної практики (основними елементами фізичної культури називаються фізичні вправи, їх комплекси та змагання з них) [251, с. 576]; одну із сфер соціальної діяльності, спрямованої на укріплення здоров'я і розвиток фізичних особливостей людини, основними показниками якої в суспільстві є рівень здоров'я населення, рівень фізичного розвитку людей, рівень використання фізичної культури у сфері виховання, побуті, структурі вільного часу громадян, розвиток масового спорту, розвиток спорту вищих досягнень тощо [20, с. 397].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що поняття «фізична культура» визначається як «специфічний вид соціальної діяльності, у процесі якої відбувається задоволення фізичних і духовних потреб людини за допомогою цілеспрямованих занять фізичними вправами, засвоєння і застосування відповідних знань та навичок, а також участі у спортивних заходах і змаганнях» [68, с. 91]; втілення в людині результатів використання матеріальних і духовних цінностей, що стосуються фізичної культури у широкому розумінні, тобто засвоєні людиною фізкультурні знання, уміння,

навички, досягнуті на підставі використання засобів фізичного виховання показники розвитку та ін. [69, с. 108–109]; «якість особистості; сукупність її ставлення до активних занять фізичною культурою та спортом» [265, с. 146].

Більше того, на думку Ю.М. Ніколаєва, фізична культура все ширше, по мірі свого історичного розвитку, опосередковано виконує загальнокультурні функції: освітню, пізнавальну, комунікативну, соціалізуючу, захисну, індивідуалізуючу; сприяє також розвитку культури, уяви, мислення, почуттів [115, с. 134]. Мета фізичної культури, на думку автора, полягає у всебічному сприянні формуванню людини з гармонійним розвитком фізичних і духовних сил на основі повного вдосконалення її особистих здібностей у процесі фізкультурної діяльності, що є необхідним для повноцінної індивідуальної життєдіяльності та прогресу суспільства в цілому (тобто фактично йдеться про формування фізичної культури особистості) [116, с. 6].

Поняття «фізичне виховання», на відміну від «спорту» та «фізичної культури», визначається як спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованого систематичного впливу на людину фізичними вправами, природними силами, гігієнічними факторами з метою зміцнення здоров’я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних та функціональних можливостей, формування і покращення основних життєво необхідних важливих рухових навичок, умінь та пов’язаних з ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі в суспільному, виробничому і культурному житті [242, с. 10–11].

Чинним законодавством термін «фізичне виховання» визначено як напрям фізичної культури, пов’язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті [208]. Водночас «фізична підготовка», навпаки, розглядається як складова фізичного виховання різних груп населення, що полягає у формуванні

рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності [208].

Зазначені дефініції мають багато спільних рис, адже являють собою суспільно корисну діяльність людини, пов'язану з виконанням фізичних вправ або їх комплексів. Проте не можна погодитись з О.А. Моргуновим у тому, що дефініція «фізична культура» є вужчою, ніж «спорт», пов'язуючи це з призначенням спорту як найвищого ступеня організації та здійснення фізичної культури [110]. Спорт, передусім, є змагальною діяльністю, яка реалізується у формі спортивних змагань та спеціальної підготовки до них. Разом з тим фізична культура розглядається як частина загальної культури суспільства і спрямована на збереження і зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, моральних та інтелектуальних якостей людини. Іншими словами, і спорт, і фізичне виховання, і фізична підготовка є складовими більш загального поняття, яким є фізична культура.

Вказані вище явища знайшли місце у статті 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», в якій наведено основні терміни та їх визначення, аналіз яких, до речі, засвідчив, що, по-перше, не усі терміни враховано та нормативно позначено, по-друге, деякі з термінів потребують удосконалення. Наприклад, відсутні поняття *«спортивний трансфер», «спортивний тренер», «спортивний агент», «спортивний глядач», «об'єкти спорту», «сурдлімпійські ігри», «студентський спорт», «спорт ветеранів», «дефлімпійський спорт», «навчально-тренувальний процес» тощо.*

Усвідомлюючи важливість нормативного упорядкування базових категорій фізкультурно-спортивної галузі та не претендуючи на єдино вірне їх тлумачення, пропонуємо доповнити статтю 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» такими термінами та їх визначеннями:

спортивний тренер − фізична особа, яка має спортивну професійну освіту, здійснює навчально-тренувальний процес підготовки спортсмена і керівництво його змагальною діяльністю для досягнення спортивних результатів;

спортивний трансфер − перехід спортсмена або тренера, що здійснюють діяльність у сфері професійного спорту, із однієї організації фізичної культури і спорту в іншу на підставі трансферного договору (контракту);

спортивний глядач − особа, яка спостерігає за спортивним заходом;

спортивний об'єкт об'єкт нерухомого майна, у тому числі спортивна споруда, спеціально призначений для проведення фізкультурних або спортивних заходів;

спортивний агент особа, яка надає послуги шляхом здійснення посередницької діяльності від імені, в інтересах та за рахунок суб'єкта, якого він представляє, у разі укладення спортсменом (тренером) договору із спортивним клубом або іншим суб'єктом організації їх професійної спортивної діяльності;

сурдлімпійські ігри − міжнародні зимові та літні змагання, які проводяться серед спортсменів-інвалідів з ураженням органів слуху;

дефлімпійський спорт − напрям спорту, пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань серед людей, що не чують, та підготовкою спортсменів до цих змагань;

студентський спорт − напрям спорту, пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань серед здобувачів вищої освіти, та підготовкою їх до цих змагань;

спорт ветеранів − напрям спорту, пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань серед спортсменів високого класу, які завершили спортивну кар'єру, та їх підготовкою до цих змагань;

навчально-тренувальний процес − спосіб здійснення спортивної підготовки за допомогою навчально-тренувальних занять, навчально-тренувальних зборів, відновлювальних, профілактичних, оздоровчих заходів, тестування, інструкторської та суддівської практики, участі у спортивних змаганнях.

Соціальна цінність спорту визначається його дієвим стимулюючим

впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення, яке наразі викликає серйозне занепокоєння. Насамперед мова йде про здоров'я дітей та підлітків. Як і раніше, значна кількість з-поміж них має суттєві відхилення у фізичному розвитку та стані здоров'я. У підростаючого покоління різко прогресують хронічні ревматичні хвороби, хвороби серця, гіпертонія, неврози, артрити, сколіози, ожиріння тощо [153].

Світовий досвід свідчить, що рухова активність людини протягом життя сприяє профілактиці захворювань та зміцненню здоров'я. Водночас за інтегральним показником здоров'я населення, яким є середня очікувана тривалість життя людини, Україна посідає одне з останніх місць у Європі. Характерно, що до занять фізичною культурою і спортом в Україні залучено лише 13 % населення. За цим показником Україна значно поступається таким державам, як Фінляндія, Швеція, Великобританія, Чехія і Німеччина [153].

Загалом доросле населення значно менше займається фізкультурою і спортом, ніж у провідних європейських країнах: лише кожен третій чоловік і кожна п'ята жінка в цілому по Україні, в сільській місцевості кожен четвертий чоловік і кожна восьма жінка. Тоді як у Великій Британії і Франції кількість тих, хто займається спортом, перевищує 65 %, в Голландії 72 %, у Фінляндії 80 % [117, с. 56; 64].

Супутніми чинниками наявної кризи фізкультурно-спортивного руху в Україні залишаються:

- невідповідність чинного «спортивного» законодавства сучасним вимогам;

- невідповідність потребам громадян інфраструктури фізкультурно-оздоровчої діяльності у виробничій, навчально-виховній і соціально-побутовій сфері;

- недосконаліть системи централізованої підготовки національних збірних команд, низький рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення дитячо-юнацького і резервного спорту;

- низький рівень наукового забезпечення розвитку фізичної культури і

спорту, недостатнє фінансування наукових досліджень (менш як 0,5 % видатків державного бюджету передбачається на сферу фізичної культури і спорту);

- недостатнє пропагування здорового способу життя, занять дитячо-юнацьким і резервним спортом;

- незадовільний стан матеріально-технічної бази. Рівень забезпечення населення в Україні фізкультурно-спортивними залами (з розрахунку на 10 тис. осіб) у 2–3 рази нижчий, ніж у провідних державах, плавальними басейнами у 30 разів. Понад 80 % спортивних майданчиків не відповідають сучасним вимогам;

- недостатнє бюджетне фінансування (з державного бюджету виділяється у середньому 0,6 %; з місцевих бюджетів 2 % їх видаткової частини), неефективне залучення позабюджетних коштів, незначний обсяг інвестицій;

- не проводиться діяльність із випуску та проведення державних спортивних лотерей, які є одним з основних джерел фінансування спорту в багатьох країнах Європи;

- розбалансованість у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, низька заробітна плата, недостатня кількість інструкторів з фізкультурно-оздоровчої діяльності (у розрахунку на 600 українців 1 працівник фізичної культури) [43, с. 239–241].

Така ситуація змушує державу постійно переглядати власні підходи до оптимізації системи управління фізкультурно-спортивною галуззю, свідченням чого є численні редакції Закону України «Про фізичну культуру і спорт»; неодноразові спроби виробити по-справжньому «робочий» (читай − результативний) програмний документ, побудований на єдиній концептуальній основі; постійні зміни у системі органів публічного адміністрування названою сферою, викликані переважно чинниками суб’єктивного характеру, як-то: неналежна назва органу, відповідність соціально-політичній ситуації, зміна політичного вектора тощо.

Загалом діяльність держави у сфері фізичної культури і спорту містить значний компонент публічних інтересів: здоров'я нації, трудова спроможність, здатність виконувати функції, що вимагають особливих фізичних можливостей людини, резистентність населення до окремих хвороб, забезпечення відповідних умов проведення масових спортивних заходів тощо [133, с. 135].

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», держава регулює відносини шляхом формування державної політики у цій сфері, організаційного, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості [215].

Саме державою гарантується право кожному її громадянинові займатися фізичною культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, віросповідання, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин. Це право гарантується державою шляхом:

- надання необхідної допомоги, пільг та гарантій окремим категоріям громадян, у тому числі інвалідам, для реалізації ними своїх прав у згаданій сфері; забезпечення пріоритетного розвитку фізичної культури і спорту на селі, створення необхідних умов для занять спортом сільських працівників і членів їх сімей;

- гарантування надання в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України, безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям, у тому числі дітям-сиротам та дітям, що залишилися без піклування батьків, дітям, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітям з багатодітних та малозабезпечених сімей, дітям-інвалідам;

- забезпечення в межах, визначених Кабінетом Міністрів України,

надання безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям дошкільного віку, учням загальноосвітніх та професійних навчально-виховних закладів, ветеранам війни і особам, прирівняним до них, а також встановлення пільг при наданні таких послуг іншим категоріям громадян;

- створення умов для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури і спорту, розвинення фізкультурно-спортивної індустрії та інфраструктури, заохочення прагнення громадян зміцнювати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя [208].

Попри вагому соціальну значущість, розглянута сфера так і не стала пріоритетною галуззю державно-суспільних (публічних) інтересів, хоча насправді вона має чітко виражений публічний характер, оскільки спрямована на реалізацію кожним громадянином права займатися фізичною культурою і спортом для гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя, отримувати належні фізкультурно-спортивні послуги, першочергове значення в наданні яких належить публічній адміністрації.

Характерною ознакою сфери фізичної культури та спорту, як об'єкта публічного адміністрування, можна вже сміливо називати наявність у межах галузі адміністративного права підгалузі − адміністративно-спортивного права, оскільки його складає сукупність правових норм, які регулюють певну групу однорідних суспільних відносин, що виникають у сфері фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності [23; 108; 110; 260].

Наступною ознакою є суспільні відносини (об'єкт регулювання), що виникають у цій сфері та мають правовим обов'язком забезпечення досягнення конкретного суспільно-державного результату:

- задоволення правових інтересів; сприяння в реалізації та захисті суб'єктивних прав, свобод та інтересів спортсменами, тренерами та іншими фізичними та юридичними особами; виконання покладених на конкретний орган публічних (державних, суспільних) завдань та функцій;

- здійснення допоміжних функцій публічного характеру,

спрямованих на забезпечення ефективного виконання суб'єктами публічної адміністрації завдань, передбачених нормами чинного законодавства у сфері фізкультури та спорту [110, с. 92].

Ще одією ознакою сфери фізичної культури та спорту, як об'єкта публічного адміністрування, є суб'єкти відповідних відносин, якими є органи адміністрування (Кабінет Міністрів України, Міністерство молоді та спорту України, його територіальні органи, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи) та інші суб'єкти фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності (спортивні клуби; дитячо-юнацькі спортивні школи; спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю; школи вищої спортивної майстерності; центри олімпійської підготовки; центри студентського спорту вищих навчальних закладів; фізкультурно-оздоровчі заклади; центри фізичного здоров'я населення; центри фізичної культури та спорту інвалідів; колективи фізичної культури; фізкультурно-спортивні товариства; спортивні федерації; громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів; громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту; Національний олімпійський комітет України; суб'єкти паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні (національні спортивні федерації інвалідів чи їх спілки, які входять до складу Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, діяльність яких відповідає положенням Конституції Міжнародного паралімпійського комітету, Конституції Міжнародного спортивного комітету глухих); спортивні комітети України; фізичні особи як замовники відповідних освітніх послуг тощо [208].

Таким чином, характерними ознаками сфери фізичної культури та спорту, як об'єкта публічного адміністрування, можна назвати такі:

1) публічний характер, що зумовлений метою фізичної культури і спорту формування, збереження та зміцнення здоров'я громадян, підвищення працездатності та збільшення тривалості активного життя, профілактики

захворювань, сприяння досягненню фізичної і духовної досконалості людини, утвердження міжнародного спортивного авторитету України;

2) невід'ємний зв'язок з іншими галузями (освітою, культурою та ін.), що складають окремий напрям публічного адміністрування − соціально-культурною сферою держави;

3) наявність у межах галузі адміністративного права підгалузі − адміністративно-спортивного права;

4) регулювання фізкультурно-спортивних відносин не лише нормами адміністративного права, а й трудового, цивільного, фінансового тощо;

5) суб'єкти відносин, якими є органи адміністрування та інші суб'єкти фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності;

6) безпосередня орієнтація на світові та європейські стандарти розвитку фізкультурно-спортивного руху;

7) взаємозв'язок суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з великою кількістю державних органів, які здійснюють різні види контролю (санітарний, технічний, екологічний та ін.) за їх функціонуванням.

Таким чином, значення публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту зумовлено багатьма чинниками, серед яких, зокрема, такі:

− надмірна участь держави у фізкультурно-спортивній галузі фактично як єдиного суб'єкта управління згаданою сферою. До речі, державна політика у сфері фізичної культури в інших країнах є органічним поєднанням діяльності держави, урядових, неурядових (громадських) та приватних організацій, установ, інститутів. У більшості європейських країн державна політика в галузі фізичної культури реалізується різними способами залежно від концептуального визначення ролі держави в життєдіяльності суспільства. У державах, де існує принцип «невтручання», спортивна активність хоча і вважається соціально значущою, проте вона є вираженням вільної й автономної ініціативи самих громадян країни, тому що стимулювання й розвиток спорту належать до компетенції спортивного руху. Яскравим прикладом цієї моделі є США, що не розглядають сферу спорту як об'єкт

фінансової підтримки з боку національного уряду. У країнах, що культивують цю модель, держава надає спорту лише матеріальну підтримку, необхідну для розвитку спорту, допомагаючи спортивному руху функціонувати автономно (Велика Британія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Японія та ін.). Інші країни, у яких діє модель активного державного «втручання» в галузь фізичної культури та спорту, беруть на себе відповідальність і зобов'язання з розвитку галузі. На центральному рівні відповідальність за спорт може бути доручена спеціальним міністерствам з питань спорту, радам, комітетам з функціями, подібними до функцій міністерств, різним міністерствам, що курирують спорт у різних аспектах. Завдання і програми зі спорту узгоджуються з державними органами, відповідальними за спорт, за незмінної поваги до автономії спортивних організацій. Партнерство між державою і спортивним рухом сприяє формуванню загального курсу національної спортивної політики, розроблюваного за допомогою створених органів, у яких є представники влади і керівники спортивних організацій [39, с. 180–182];

− низький рівень участі інституцій громадянського суспільства, які фактично не задіяні або мають слабкий рівень співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування за рахунок витіснення їх державою як суб'єктом управління спортом;

− відсутність фактичної взаємодії між суб'єктами спортивної сфери, що є наслідком відсутності обов'язкових та прозорих умов і вимог до організації спортивного руху на умовах обов'язкового членства у спортивних федераціях з метою провадження змагальної діяльності з виду спорту;

− недосконаліть чинного «спортивного» законодавства, що негативно впливає як на безпеку життя і здоров'я учасників і глядачів фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових змагань, так і на розвиток різних видів спорту;

− відсутність оптимального режиму реформування та переходу від існуючих організаційних форм до стандартів діяльності спортивного клубу,

який повинна створити саме держава. Нині й досі відсутні вимоги до стандарту спортивного клубу як базової ланки спортивної діяльності, законодавчі вимоги до визнання норм міжнародних федерацій та федерацій національного рівня, обов'язкові вимоги до взаємовідносин між спортивною федерацією та суб'єктами у сфері спорту, які діють у ніші діяльності спортивного клубу тощо;

− наявність невиправданих штучних перешкод здійсненню громадськими об'єднаннями діяльності у сфері фізичної культури і спорту та вільному отриманню громадянами фізкультурно-спортивних послуг відповідно до їх бажань та можливостей;

− відсутність прозорого підходу в питаннях розподілення та використання фінансових ресурсів, що надходять у сферу фізичного виховання та спорту. Це призводить до того, що фінансові ресурси витрачаються за відсутності сформульованих соціальних замовлень, без планування цілей та очікуваних обґрунтованих соціальних та економічних результатів такого фінансування.

1.2. Генезис публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту

Органічною частиною загального виховання, покликаною забезпечити розвиток фізичних, морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок людини, є сфера фізичної культури і спорту, історія якої сягає давниною у глиб століть і нараховує понад 40 тисяч років із моменту свого виникнення.

Будь-яка система, в тому числі фізкультурно-спортивна, характеризується певними етапами формування та становлення, розвитку та трансформації, набуття нових якостей, які спрямовані на оптимізацію й підвищення рівня ефективності її функціонування. При цьому велика

соціальна значущість фізичної культури й спорту в суспільному житті будь-якої країни обумовила необхідність публічно-правового забезпечення вказаною сферою.

Досліджуючи питання організаційно-правового регулювання у галузі спорту, Н.Г. Ярова обмежує історію розвитку публічно-правового забезпечення фізкультурно-спортивного руху трьома етапами: перший (до 50-х років XX століття) − характеризується фрагментарним аналізом організаційно-правової структури державних суб'єктів у галузі спорту та кола їх повноважень у відповідній сфері відносин; другий (50–90 роки XX століття) − ознаменувався визначенням кола суб'єктів владних повноважень із їх характеристикою у галузі спорту, а також аналізом положень нормативно-правових актів, які визначають засади організаційно-правового регулювання у галузі спорту; для третього (з 90-х років XX століття і до цього часу) − характерна більша спеціалізація наукових досліджень [269, с. 8]. Такий підхід викликає певні застереження, адже основи публічного адміністрування досліджуваною сферою зароджувалися разом із усвідомленням важливості фізкультурно-спортивного руху, необхідності правового регулювання фізкультурно-спортивних відносин, державного втручання у спортивну галузь.

Розглядаючи історичний процес виникнення, становлення та подальшого розвитку фізичної культури, основ публічного адміністрування цією сферою, необхідно подивитися на ті цілеспрямовані зусилля, яких докладали наші предки, що жили на території сучасної України в різні історичні епохи, яку роль у цьому процесі відіграла фізична культура. Протягом усієї історії людства фізична культура посідала провідне місце у його побуті, була органічною частиною національної культури. Як підкреслював відомий вчений В. Елашвілі, «…немає у світі народу, в якого б не було своїх видів фізичних вправ і рухливих ігор, що складають один із елементів фізичного виховання…». Підтвердженням цьому є наявність у світі великої кількості народних фізичних вправ та рухливих ігор, частина з яких

не тільки побутує у цього народу, але й адаптувалася і розвивається на світовій арені практики фізичного виховання [67].

Дослідники історії розвитку фізичного виховання на землях сучасної України знайшли «сліди» пра-пращурів спорту в трипільській культурі, яка проіснувала приблизно 2000 років (4000 р. до н.е. 2000 р. до н.е.) і обіймала територію басейнів річок Прут, Дністер та Південний Буг, а пізніше Середнє Придністров'я, Волинь, Південно-Західне Причорномор'я. В цей період особливого розвитку набула сільськогосподарська календарна обрядовість з широким набором ігор, танців та фізичних вправ.

Витоки фізичного виховання загалом вчені пов'язують з часами кам'яного віку, адже появу перших ігор та забав відносять до шельської епохи (500–300 тис. років тому). У заключній стадії раннього палеоліту полювання на великих тварин каталізувало розвиток специфічних рухових навичок бігу, стрибків, лазіння, перелізання, перенесення вантажу. А в період пізнього палеоліту окремі рухові вправи поступово відокремилися від трудових дій і перетворилися на новий вид соціальної практики фізичне виховання.

З історією будь-якого народу тісно пов'язана нетрудова рухова діяльність людей, яка була невід'ємною частиною загальної культури. Приміром, в античній Греції Олімпійські, Піфійські та Немейські ігри вважалися священними і пливали на всю еллінську цивілізацію.

Розвиток спорту в Україні розділений як географічно, так і епохально. Фактично маємо паралельні спортивні літописи, основу яких складають найважливіші змагальні та організаційні досягнення зі спортивного життя Північної (Україна) та Південної Буковини (Румунія). Хоча якщо досліджувати еволюцію на Буковинських землях занять, що сьогодні у нас асоціюються зі словом «спорт», ми неминуче стикнемося не лише з географічними змінами, а й з фізичним вихованням та відокремленими від трудових дій фізичними вправами, які стоять біля витоків розвитку традиційного тепер спорту (власне, ці поняття і в наш час невід'ємно

пов’язані).

Оскільки вже в ті далекі роки проводилися змагання, значить їх хтось мав організовувати. Іншими словами, йдеться про управління цими процесами, які пізніше переросли у галузь або сферу фізичної культури і спорту.

У часи формування Київської Русі наші предки зберегли багато самобутніх традицій національного фізичного виховання. З дитинства молоді прищеплювались потрібні у праці та військовій справі вміння, навички і якості. В цей період збереглися позитивні традиції народної фізичної культури, стрижнем якої була загальна фізична підготовка до трудової і військової діяльності усіх без винятку людей [256].

На початку IX століття в Київській Русі зароджується професійна військова організація «Дружина князя», військово-фізична підготовка у якій була доволі спеціалізованою, враховувала рід війська, його цільове призначення, специфіку озброєння тощо [256].

У IX − XIX століттях військово-прикладна підготовка реалізовувалася в таких формах, як «Руські ігрища», лицарські турніри, змагання-«потіхи», полювання, військові походи. Тобто у період Київської Русі (IX−XIV ст.) існувала ефективна система військово-фізичної підготовки. Безперервні війни з сусідами та внутрішні конфлікти ставили русичів в умови постійної боротьби за існування. Тому фізичне виховання посідало чільне місце у військово-прикладній підготовці [256].

Порівняльний аналіз дає підстави стверджувати, що фізична культура в Україні часів Київської Русі розвивалася за Європейською моделлю. Проте, вбираючи все краще від сусідів, вона за своїм соціальним значенням та спрямованістю ґрунтувалася на звичаях і традиціях свого народу, що зумовило її прогресивність [256].

Окремим історичним етапом, без якого не можна уявити розвиток фізичної культури та спорту в Україні, є період Козаччини. Специфічні умови існування та боротьби проти феодального, національного і релігійного

гніту спричинили те, що запорізьке козацтво в короткий історичний термін виробило одну з найефективніших на той час систему військово-фізичної підготовки воїнів. Зрозуміло, що без цілеспрямованого фізичного виховання досягти високого рівня стану фізичної готовності та вершин військового мистецтва неможливо. Фізична культура, крім інших соціальних функцій, перш за все служила військово-фізичній підготовці населення. У втіленні фізичної культури в побут українського народу, збагаченні її форм і методів за рахунок власних вдосконалень і запозичень відіграли важливу роль такі елементи існуючої системи, як школи, парубоцькі громади, мандрівні борці, «вулиця», чумакування та інші. Другий ступінь козацького виховання був родинно-шкільним. Дослідники, які вивчали дитячі та юнацькі ігри тих часів, ділять їх на весняні, літні, зимові, підкреслюючи цим сам факт цілорічного фізичного вдосконалення підростаючого покоління. В козацький період у школах існувало безліч народних звичаїв, котрі формували побут школярів і обов'язковим елементом мали змагальні фізичні вправи. Військово-фізична підготовка запоріжців виступала як системно завершена педагогічна структура [256].

Вивчення історичних аспектів розвитку вітчизняного фізкультурно-спортивного руху дозволило встановити, що повноцінне зародження організаційної структури публічного адміністрування досліджуваною сферою в Україні припадає на так званий «імперський період», коли українські землі знаходились у складі Російської імперії. Зокрема, фізичне виховання вводиться як обов’язковий предмет у військові та деякі цивільні навчальні заклади. Так, у 1816 році було відкрито фехтувальну школу при окремому Гвардійському корпусі. У 1817 році такі школи організовано у гвардійських кавалерійських полках, а пізніше, у 1818–1821 роках у деяких кадетських корпусах [106, с. 33]. Аналіз архівних джерел свідчить, що в Україні відкривалися школи плавання, гімнастики та фехтування [231–234].

Військово-прикладна спрямованість тодішньої освіти зумовлювала

необхідність підготовки національних кадрів фізичного виховання [262, с. 25].

Публічне адміністрування в «імперський період» виявилося, насамперед, у формуванні фізкультурних кадрів та набуло організованого характеру, зокрема спостерігається розвиток діяльності приватних шкіл і курсів з підготовки вчителів гімнастики для початкових шкіл, гімназій, комерційних і реальних училищ [224, с. 45]. Серед них особливо виділяються Вищі Курси П. Ф. Лесгафта, які з 1897 року почали називатися Курсами вихователь ок і керівниць фізичної освіти [238, с. 109].

Правове закріплення обов'язкових занять фізичними вправами в навчальному процесі шкіл України царським урядом було здійснено протоколами засідань Ради інспекції народних училищ від 15–16 грудня 1889 р. «Про запровадження викладання військової гімнастики у міських училищах Південно-Західного краю» [52]. Крім цього, можна виділити ще декілька нормативних актів, на яких будувався освітній процес з фізичного виховання того періоду, зокрема «Припис Міністерства народної освіти про фізичний розвиток учнів чоловічих та навчальних закладів», циркуляр начальникам середніх навчальних закладів округу «Про обов'язкове викладання гімнастики з метою покращення фізичного виховання учнів, ознайомлення з основами гігієни та першої медичної допомоги», циркуляр Департаменту народної освіти від 30 жовтня 1913 року «Про виховання в юнацтва усвідомлення відповідальності перед престолом і Вітчизною у навчанні військовому строю та гімнастики» тощо [53; 54; 55].

Розвитку спортивного руху на теренах України у складі Російської імперії сприяв прийнятий 26 квітня 1905 р. циркуляр «Про порядок затвердження статуту та відкриття спортивних товариств» [51].

У другій половині XIX − на початку XX ст. в Україні створювалися й функціонували різні спортивні клуби й товариства, зокрема у м. Києві було створено школу плавання (1853 р.), яхт-клуб (1886 р.), Київське атлетичне

товариство (1898 р.), відкрито відділ спортивного клубу (1903 рік), гімнастичне товариство «Юг» (1907 р.), гімнастичне товариство «Сокіл» (1908 р.), російське спортивне товариство «Орел» (1911 р.), у м. Харкові було створено Лаун Теніс клуб (1908 р.), у м. Чернігові товариство «Спорт» (1914 р.), у м. Кам'янець-Подільському гімнастичне товариство «Сокіл» (1913 р.) [56]. За переписом 1908 року, в Україні налічувалося 196 спортивних об'єднань, де займалося спортом 8 тис. людей [257].

Важливим кроком на шляху розвитку публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту став Указ Імператора Миколи II від 1912 р. «Про створення канцелярії Головнокомандуючого за фізичним розвитком народонаселення Російської імперії», яким було створено керівний державний орган з розвитку фізичної культури й спорту [65, с. 51–61].

Перша світова війна внесла корективи й у спортивну сферу, а саме: царським урядом 8 грудня 1915 р. було прийнято «Положення про мобілізацію спорту», у якому зазначалося, що мобілізація спорту має на меті організацію на час війни здійснення допризовної підготовки осіб, яким належить бути зарахованими до війська.

Події 1917 р. значно вплинули на подальший напрямок розвитку фізичної культури й спорту в Україні. Фізична культура й спорт у період УНР знаходилися у віданні Міністерства народної освіти. Урядом було вжито заходи щодо налагодження та впорядкування механізмів управління освітою в УНР, і першим державним нормативно-правовим актом регулювання відносин у сфері освіти став «Закон про управління освітою в Українській Народній Республіці» [204, с. 53–56]. У подальшому було прийнято «Закон про встановлення нового розпису лекцій в духовних семінаріях та духовних хлопчачих школах та про утримання цих шкіл відповідно до нового розпису», яким затверджено в розкладі обов'язкові заняття з гімнастики в навчальних закладах в обсязі однієї години на тиждень протягом усього періоду навчання [138, с. 92–93].

Загалом період існування Української народної республіки характеризувався веденням нещадної політичної боротьби, кривавої громадянської війни, частої зміни влади. У таких умовах було вкрай складно, а подекуди й неможливо, приділяти достатньо уваги питанням розвитку фізичної культури й спорту в країні, хоча певні спроби й кроки з регулювання цих процесів простежуються у прийнятих Радою Народних Міністрів Директорії законодавчих актах [38, с. 264].

Наступним став «радянський» період публічного адміністрування спортивною сферою. На розвитку останньої істотно позначився вплив партійно-радянських органів влади, які фактично перебрали на себе засадничі, ідейні та ідеологічні основи, вплив на кадрову політику та програмно-нормативну базу. За період існування СРСР було видано понад двадцять постанов ЦК КПРС, які були визначальними й програмними документами розвитку галузі на конкретно зазначений період [95, с. 16].

Одним із перших кроків радянських органів стало заснування постановою від 4 жовтня 1923 р. «Про вищу й місцеві ради фізичної культури працюючих УСРР» на правах постійної комісії при Всеукраїнському Центральному Виконавчому Комітеті Вищої Ради з фізичної культури, основними завданнями якої були такі: координація роботи різних державних установ, організацій, наукових установ, шкільних закладів у справах фізичного виховання й розвитку працюючих країни; розробка й затвердження планів типових споруд; проведення республіканських змагань, керування агітаційною та пропагандистською роботою фізичної культури й спорту [137].

Тенденції подальшого розвитку фізичної культури в УРСР були обумовлені рішеннями, прийнятими у постанові ВУЦВК і РНК УРСР від 3 серпня 1930 р. «Про подальші шляхи розвитку фізичної культури в УРСР і Статуту про Всеукраїнську, міські та районні ради фізичної культури УРСР», де зазначалася необхідність відходу від вузькоспортивного ухилу в роботі самодіяльних фізкультурних організацій, від культивування чемпіонства, на

спрямування роботи рад фізичної культури щодо охоплення спортивно-масовою роботою якомога ширших верств населення країни [206, с. 558–560].

Удосконаленню нормативних основ спортивного руху сприяла прийнята у 1937 р. «Єдина всесоюзна спортивна класифікація», у якій було реалізовано уніфіковані вимоги до рівня підготовленості спортсменів із десяти видів спорту, введено спортивні масові розряди й спортивні звання [66].

Реорганізація управлінської структури галузі фізичної культури й спорту відбулася 28 травня 1936 р., яка полягала в ліквідації Вищої ради фізичної культури при ЦВК УРСР і створенні на її базі Комітету у справах фізкультури й спорту при РНК УРСР, який зберіг функціональне призначення та успадкував усі повноваження попереднього керівного органу [221].

Станом на 1940 р. в Україні нараховувалося 23 обласних комітети по справах фізичної культури і спорту, 69 міських, 712 районних інспекторів із фізичної культури і спорту. До занять у різноманітних секціях було залучено більше 620 000 школярів, у 49 дитячих спортивних школах проходили навчання й удосконалення за різними видами спорту більше 6 000 юних спортсменів. На 1 січня 1941 р. в країні нараховувалось 193 стадіони, 1 398 спортивних майданчиків, 3 151 спортивних споруд, 1 430 спортивних зали, 140 волейбольних майданчиків [38, с. 265–266].

У перші післявоєнні роки в Україні відновили свою роботу 24 обласних, 80 міських, 742 районних комітети по справах фізичної культури й спорту [207, с. 3–7].

Значній інтенсифікації розвитку спортивного руху сприяли Постанови ЦК КП(б)У і РНК УРСР за № 1592 від 20 листопада 1944 р. «Про заходи по поліпшенню масової фізкультурної та спортивної роботи в УРСР» та ЦК КП(б)У та РНК УРСР за № 375 від 16 лютого 1945 р. «Про військову та фізичну підготовку тих, що вчаться в школах, технікумах і вищих учбових

закладах УРСР», Постанови Ради Міністрів СРСР, прийняті 2 липня 1947 р., «Про заохочення росту спортивно-технічних досягнень радянських спортсменів» та «Про заснування медалей та жетонів для нагородження радянських спортсменів за спортивно-технічні досягнення» [65; 66].

Закінчення Великої Вітчизняної війни, переорієнтація життєдіяльності суспільства на мирну працю й відбудову економічного потенціалу держави обумовило організаційні та змістові зміни у публічному адмініструванні спортивної сфери. Постановою Ради Міністрів УРСР за № 784 від 10 квітня 1953 р. Комітет у справах фізкультури й спорту було скасовано, а на його основі було утворено Головне управління з фізичної культури й спорту у складі Міністерства охорони здоров'я УРСР. Наслідком такого рішення стало значне зменшення ефективності роботи з фізичної культури й спорту в країні, і причиною якого було те, що Міністерство охорони здоров'я, вирішуючи свої складні специфічні завдання, не могло якісно розв'язувати проблеми, пов'язані з розвитком фізичної культури і спорту в державі. Постановою Ради Міністрів УРСР за № 621 від 8 травня 1954 р. було скасовано постанову від 10 квітня 1953 р. і створено державний орган − Комітет фізичної культури і спорту при Раді Міністрів УРСР [174, с. 88–105].

Разом з тим вже у 1959 р. Постановою Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР «Про керівництво фізичною культурою і спортом в Українській РСР» було ліквідовано зазначений комітет і створено на його основі Союз спортивних товариств і організацій УРСР. Метою таких змін став перехід від управління галуззю державними органами влади до управління нею виборною громадською організацією, із широким залученням до керівництва справами фізичної культури й спорту профспілок та комсомолу, широких мас фізкультурників [136, с. 457].

Вже на середину 60-х років в Україні функціонувало понад 40 тисяч колективів фізичної культури й нараховувалося близько 10 918 787 мільйонів фізкультурників, а спортивно-технічна база нараховувала понад 123 587 фізкультурних споруд, майданчиків та ін. [173, с. 451].

Неспроможність Союзу спортивних товариств у силу недостатніх правових повноважень як громадської організації вирішувати завдання щодо розвитку спорту викликало нові зміни у публічному адмініструванні спортивною галуззю, результатом яких стало створення союзно-республіканського Комітету з фізичної культури і спорту при Раді Міністрів УРСР. В областях, містах і районах було створено відповідні комітети з фізичної культури і спорту при виконкомах обласних, міських, районних Радах депутатів трудящих [135, с. 448–450].

Комітет було наділено усіма необхідними повноваженнями для керівництва фізкультурною та спортивною роботою в країні. Прийняте урядом рішення виявилося своєчасним, оскільки громадський орган управління не впорався з покладеними на нього завданнями. Постановою було визначено цілі державної політики у сфері фізичної культури і спорту, встановлено систему державних органів, яка до початку реформ мала такий вигляд:

− органи державного управління загальної компетенції − Кабінет Міністрів СРСР, уряди союзних і автономних республік, виконкоми місцевих Рад народних депутатів;

− органи державного управління спеціальної компетенції − Державний Комітет з фізичної культури і спорту, державні комітети з фізичної культури і спорту союзних, автономних республік, виконкомів місцевих Рад народних депутатів;

− структурні підрозділи міністерств, державних комітетів, відомств, що відповідають за розвиток фізичної культури і спорту в даній галузі;

− органи управління масових фізкультурно-оздоровчих громадських організацій: ради, президії добровільних спортивних товариств;

− органи громадської фізкультурно-спортивної самодіяльності: позаштатні комітети, колегії спортивних суддів, тренерські ради, федерації з різних видів спорту;

− органи управління організацій радянської спортивної громадськості −

Олімпійського Комітету СРСР, Союзу радянських спортсменів та ін.;

− органи управління фізичною культурою і спортом інших громадських організацій: профспілкових, комсомольських тощо [107, с. 33–34].

Важливою для подальшого розвитку масовості фізичної культури й спорту в Україні була постанова ЦК КПУ й Ради Міністрів УРСР, прийнята 16 жовтня 1981 р., «Про дальше піднесення масовості фізичної культури і спорту в Українській РСР». Постанова обумовила зміну державної політики галузі із пріоритетного розвитку спорту вищих досягнень на розвиток масового, аматорського спорту, оздоровчого напряму фізичної культури [139, с. 3–11].

Наступна трансформація структурної побудови органів публічного адміністрування сферою фізичної культури й спорту відбулася у 1986 р., внаслідок прийняття постанови ЦК КПУ й РМ України та Указу Президії Верховної Ради Української РСР «Про перетворення Комітету з фізичної культури й спорту при Раді Міністрів УРСР у Державний комітет УРСР по фізичній культурі і спорту» [182]. Вперше вищому органу управління фізичною культурою й спортом в Україні було надано право створювати, реорганізовувати, ліквідувати підприємства, установи та організації республіканського підпорядкування, затверджувати статути цих підприємств, проводити спортивні лотереї.

Проголошена червневим 1987 р. Пленумом ЦК КПРС перебудова управління економікою СРСР обумовила подальші зміни управлінської структури фізичної культури й спорту із метою ефективного поєднання нових методів господарювання й прогресивних структур управління [203]. Зокрема у вересні 1990 року було ліквідовано Держкомспорт УРСР та утворено на його основі Державний комітет УРСР у справах молоді, фізичної культури і спорту [126], на який було покладено виконання нових, специфічних функцій і завдань, які сполучали напрями роботи з розвитку фізкультурної галузі і молодіжного руху. Таке суміщення непритаманних органам публічного адміністрування фізичною культурою й спортом

повноважень значно вплинуло на якість функціонування галузі в наступні роки.

У цілому принципи, форми та зміст організації фізкультурно-спортивного руху в УРСР зумовлювалися конкретними завданнями, суспільними запитами, специфікою соціально-політичної та економічної ситуації в СРСР. Упродовж ХХ століття спостерігалася тенденція до зміни завдань і цільового змісту публічного адміністрування спортивною сферою від воєнізованої, військово-прикладної до результативно-спортивної, професійно-прикладної, оздоровчої спрямованості [95, с. 16].

З моменту проголошення незалежності в Україні розпочався «сучасний» період розвитку публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту. На тлі перманентного реформування органів публічного адміністрування ситуація в означеній сфері залишається складною. Особливо проблемним виявилося перше десятиріччя розвитку фізичної культури і спорту в сучасній Україні, що пов’язано з умовами становлення нового суспільства, а саме: глибокою економічною кризою, обумовленою переходом на нові форми економічного господарювання (з державної форми власності на приватну); стрімким спадом виробництва у промисловості та аграрному секторі; суттєвим зниженням державного фінансування сфери фізичної культури і спорту; значним зниженням рівня життя населення; порушенням екологічної рівноваги; різким погіршенням фізичного розвитку людей і рівня їх здоров’я, скороченням тривалості життя [67].

Лише за три роки (з 1991 по 1993) припинили діяльність більш як 900 дитячих і підліткових фізкультурно-оздоровчих клубів, було скорочено 590 посад педагогів-організаторів спортивної роботи з населенням за місцем проживання, більше 3,5 тис. інструкторів фізичної культури у трудових колективах. Переважна більшість населення, особливо в сільській місцевості, практично була позбавлена можливості брати участь у будь-яких формах фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи. Погіршувався стан утримання і використання матеріально-технічної бази фізкультури і спорту, а

приватизація частини спортивних споруд супроводжувалася використанням їх не за призначенням. Під загрозою руйнування була в цілому досить ефективна система підготовки спортсменів високого класу, скорочувалася мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл, кількість національних змагань і навчально-тренувальних зборів. Спостерігався перехід висококваліфікованих фахівців і спортсменів в інші сфери діяльності або виїзд на роботу за кордон, тобто втрата їх для фізкультури та спорту. Змінилася питома вага позаурочних занять з фізичного виховання в усіх навчальних закладах. У 1998 році Держкомспорт України констатував, що з початку 90-х років чисельність контингенту дітей і підлітків, залучених до регулярних занять у ДЮСШ, підліткових фізкультурно-спортивних клубах за місцем проживання і спортивних секціях, скоротилася на 620 тис. осіб [67].

Цей період також характеризувався вкрай повільним процесом еволюційних змін у системі публічного адміністрування спортивною галуззю. Керівна ланка фізкультурно-спортивного руху (мова йде про центральний орган виконавчої влади) змінювалася багато разів. Так, у 1991 році правонаступником Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури та спорту стало Міністерство України у справах молоді і спорту, яке діяло на підставі положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 1991 р. № 242 [127]. Однак вже 8 червня 1992 р. постановою Кабінету Міністрів України було схвалено нове Положення про Міністерство України у справах молоді і спорту [128]. Надалі у 1996 р. було створено Державний комітет України з фізичної культури і спорту, який діяв на підставі відповідного положення, затвердженого Указом Президента України від 14 листопада 1996 р. № 1078/96 [184].

Зміни у центральній ланці публічного адміністрування досліджуваною сферою продовжилися у 2000 році, коли було створено Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України, який став правонаступником Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Державного комітету України з фізичної культури і спорту та Державного комітету України по

туризму [140]. Проте цей орган проіснував не довго, і вже Указом Президента України від 22 листопада 2001 р. № 1132/2001 його було реорганізовано у Державний комітет України у справах сім'ї та молоді, Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту та Державну туристичну адміністрацію України [192].

Пізніше, з метою вдосконалення системи публічного адміністрування сферою сім'ї, дітей, молоді, фізичної культури і спорту на підставі Указу Президента від 26 лютого 2005 р. № 381/2005 було створено Міністерство України у справах молоді та спорту шляхом реорганізації Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді та Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту [176]. Втім, вже 18 серпня 2005 р. вказане міністерство було перейменовано у Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту [177].

Наступним етапом реорганізації центрального органу виконавчої влади у справах фізичної культури та спорту стало підписання Президентом України Указу від 31.05.2011 № 636/2011 про створення Державної служби молоді та спорту України. Однак майже за два роки Указом Президента від 24.07.2013 № 390/2013 було створено новий орган, діючий дотепер, Міністерство молоді та спорту України [185]. Окрім Указу Президента України від 24.07.2013 № 390/2013, відповідне положення про цей важливий орган публічного адміністрування спортивною галуззю було також схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 220 [157].

Отже, за швидкими підрахунками статус центрального органу виконавчої влади у сфері публічного адміністрування спортом змінювався більше дев'яти разів, що негативно позначилося на розвиткові фізкультурно-спортивного руху в країні. Наразі пріоритетні напрямки вдосконалення системи фізичного виховання та спорту полягають у такому: створення нової моделі публічного адміністрування галуззю; розробка й реалізація комплексу заходів з пропаганди фізичної культури і спорту як важливої складової здорового способу життя; підвищення рівня участі інституцій

громадянського суспільства у спортивній сфері; модернізація системи фізичного виховання різних категорій і груп населення, в тому числі в освітніх установах професійної освіти; запровадження прозорого підходу в питанні розподілення та використання фінансових ресурсів, що надходять у спортивну сферу; вдосконалення системи підготовки спортсменів високого класу та спортивного резерву для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного спорту на міжнародній спортивній арені; посилення заходів соціального захисту спортсменів і тренерів; розвиток організаційно-управлінського, кадрового, науково-методичного, медико-біологічного та антидопінгового забезпечення фізкультурно-спортивної діяльності; підвищення ефективності антидопінгової діяльності тощо.

Проведене дослідження свідчить про те, що фізичне виховання та спортивна діяльність в Україні, маючи тисячолітню історію, розвивалося нерівномірно й залежало від багатьох політичних, економічних і географічних чинників, які в сукупності дають можливість виділити декілька умовних періодів з відмінними, притаманними їм рисами, а саме:

1) *перший період (період становлення та розвитку держави і права Київської Русі. Феодальна роздробленість. Литовсько-польська доба VI ст. перша половина XVII ст.)* характеризується запозиченнням у фізичному вихованні населення кращих європейських традицій, поєднаних з політичними, економічними і географічними особливостями розвитку держави;

2) *другий період (період Козаччини, кінець XVII остання чверть XVIII ст.)* характеризується існуванням у запорізькому козацтві потужної на той час системи військово-фізичної підготовки воїнів;

3) *третій період («імперський», період розвитку держави і права під час перебування українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій і поширення на ці території їхнього законодавства до 1917 (1918) рр.)* − характеризується повноцінним зародженням організаційної структури публічного адміністрування спортивною сферою, організованим

формуванням фізкультурних кадрів, розвитком діяльності приватних шкіл і курсів з підготовки вчителів гімнастики для початкових шкіл, гімназій, комерційних і реальних училищ, створенням керівного державного органу з розвитку фізичної культури й спорту (канцелярії Головнокомандуючого за фізичним розвитком народонаселення Російської імперії); створенням правових основ розвитку фізкультурно-спортивного руху на українських землях у складі Російської імперії;

4) *четвертий період (період Української Народної Республіки 1917–1921 рр.)* − започаткування засад функціонування фізкультурно-спортивної галузі, яка знаходилася у віданні Міністерства народної освіти, та вжиття Урядом УНР заходів щодо налагодження та впорядкування механізмів управління фізичним вихованням і спортом;

5) *п'ятий період («радянської влади» − від 1922 р. до здобуття незалежності Україною у 1991 році)*, за якого суб'єкти публічного адміністрування спортивною галуззю залежали від державно-правових явищ, а саме: суспільного, політичного та економічного стану в державі. На розвитку публічного адміністрування фізкультурно-спортивного руху цього періоду істотно позначився вплив партійно-радянських органів влади, які фактично перебрали на себе засадничі, ідейні та ідеологічні основи, вплив на кадрову політику та програмно-нормативну базу. У цей період відбувається масове залучення до занять фізичними вправами різних верств населення, набирає масовості спортивний рух, лікарсько-педагогічний контроль тощо. Спостерігаються тенденції неодноразового переходу від управління галуззю державними органами влади до управління нею виборною громадською організацією, із широким залученням до керівництва справами фізичної культури й спорту профспілок та комсомолу, широких мас фізкультурників, і навпаки;

6) *шостий період («сучасний» від початку існування незалежної України (1991 р.) дотепер)* характеризується повільним процесом еволюційних змін у системі публічного адміністрування спортивною

галуззю, перманентними досягненнями українських спортсменів, невизначеністю дотепер стратегічного вектора розвитку галузі, пошуком оптимальної моделі її публічного адміністрування, постійними змінами керівної ланки управління фізкультурно-спортивним рухом у країні, недосконалістю галузевого законодавства тощо.

Ця класифікація має досить умовний характер, однак послідовно розкриває історичний зміст становлення і розвитку публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту в Україні.

Таким чином, дослідження еволюції вітчизняних організаційно-правових основ публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю має надзвичайно важливе значення для з'ясування впливу політичних, соціально-економічних чинників на їхнє формування, і які, у свою чергу, обумовлювали шляхи й рівень розвитку спорту й фізичної культури в Україні на різних часових етапах її існування.

1.3. Поняття, сутність та принципи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту

Не викликає заперечень той факт, що вдалий розвиток фізичної культури і спорту прямо залежить від ефективності публічного адміністрування зазначеною сферою, яке скеровує поступальний розвиток галузі завдяки взаємодії і чіткому розмежуванню повноважень державних органів влади, проведенню чіткої програми дій щодо провадження державної політики з її розвитку, визначення місця та ролі громадських інституцій у цих процесах.

Досвід високорозвинених країн Європейського Союзу та США демонструє значні результати в напрямку розширення публічного адміністрування, що передбачає лібералізацію державної влади, базується на демократичних засадах і має на увазі партисипативну, партнерську

взаємодію між владними структурами на усіх рівнях управління [274]. І це не випадково, адже термін «адміністрування» визначається як бюрократичне керування за допомогою наказів і розпоряджень замість конкретного керівництва [31]. Його також розглядають у таких двох аспектах: управління, завідування та формальне, бюрократичне управління, що здійснюється лише шляхом наказів і розпоряджень. На думку деяких вчених, «адміністрування» це «діяльність, пов'язана зі збереженням записів і інформаційною обробкою; діловодство» і «діяльність, пов'язана із застосуванням правил, процедур або політик, обумовлених іншими» [91, с. 53–57].

Походячи від латинського «ministrare», що означає «служити», термін «адміністрування» іноді розглядається як: 1) професійна діяльність державних чиновників, спрямована на виконання рішень керівництва; 2) уся система адміністративних інститутів із достатньо суворою ієрархією, за допомогою якої відповідальність за виконання рішень «спускається» зверху вниз. В. Оболенський, наприклад, ототожнює поняття адміністрування з поняттям адміністративного державного управління, яке визначає особливу соціальну функцію, спрямовану на упорядкування розвитку в інтересах усього суспільства. Державне управління при цьому він визначає як цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією. На його думку, адміністрування це управлінський процес високого рівня, який спрямований на вироблення і постановку масштабних і перспективних цілей (організації, галузі, регіону, держави) [121]. Слід зазначити, що на сьогоднішній день не існує й єдиного перекладу «public administration» в українській науковій літературі. За радянською традицією наведене словосполучення вперто здебільшого перекладається як державне

управління, хоча в оригіналах йдеться, по суті, про дещо інше, ніж у традиційному розумінні, що склалося за умови авторитаризму.

Інша частина словосполучення (мова йде про слово «публічне»), викликає багато дискусій та, на думку А.Ф. Колодія, зовсім не зводиться до відкритості, як переважно у нас вважають [77, с. 18]. Вищезазначене доводить, що конструкція словосполучення «публічне адміністрування» піддається критиці з боку цілого ряду вчених. Існує думка, що у публічному адмініструванні, яке орієнтовано на публіку, втрачається роль самої держави і, як наслідок, державного впливу [46]. З цим твердженням важко погодитися, адже словник іншомовних слів визначає поняття «публічний» як «відкритий, гласний, суспільний»; новий тлумачний словник української мови дає потрійне трактування цьому явищу, зокрема: 1. Який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний, привселюдний, гласний, відкритий. 2. Призначений для широкого відвідування, користування; громадський, загальний, загальнодоступний. 3. Стосується публіки [118, с. 843]. Наприклад, В. Даль тлумачить зміст терміна «публічний» виходячи з терміна «публіка» (від лат. publica суспільство, народ, люди) та визначає його як всенародний, оголошений, явний, відомий; організований для публіки, суспільства, народний, загальнонародний, всенародний, вселюдний; загальний, такий, що усім належить [48, с. 535]. Навіть англійське слово «public» перекладається на українську мову як «громадський, публічний, державний» [71, с. 292].

У юридичних енциклопедіях та словниках майже завжди поняття «публічний» розкривається у таких словосполученнях, як «публічна влада» (суспільно-політична влада, народовладдя) та «публічне право» (система правових норм, якими регулюються суспільні відносини у сфері публічної влади) [266, с. 196–198].

Дослівно словосполучення «public administration» перекладається як «суспільне адміністрування», однак вітчизняні науковці вживають його у різних формах, зокрема у словосполученнях «публічна адміністрація»,

«публічне адміністрування», «державне управління», «державне регулювання» тощо.

Звичайно, у сучасному розумінні «адміністрування» має значно ширший характер, воно охоплює сферу державного управління, а також уключає в себе поняття «демократичного врядування». Проте для з'ясування змісту терміна «публічне адміністрування» необхідно чітко розмежувати поняття «державне» і «публічне». Державне управління це діяльність особливого роду, зміст якої полягає у виконанні законів та інших актів органів державної влади шляхом різних форм організуючого впливу на суспільні явища та процеси [50]. Вважається, що головна суть публічної адміністрації, яку представляють чиновники усіх рівнів, бути приязною, по-перше, до громадян оскільки вони платять податки й мають право очікувати ретельного, термінового й ввічливого вирішення їхніх справ, по-друге, до підприємців тому що вони теж платять податки й хочуть справедливості з боку держави. Такий підхід висуває певні вимоги, яким мають відповідати державні службовці для виконання своїх функцій. Ці вимоги розцінюються як необхідні кроки, що повинна здійснити держава назустріч суспільству. Проте у такому разі йдеться про державне адміністрування, яке має бути наближене до суспільних вимог, а не про публічне (суспільне), адже суспільство не може адмініструвати само себе [239; 241].

Термін «публічне адміністрування» досить часто зустрічається у нормативно-правових актах України та працях науковців, але, на жаль, у сучасній науці не сформовано єдиного підходу до визначення даного поняття. Сучасна правова система, на думку О.В. Кузьменко, тяжіє до визначення узагальненого терміна, який би охоплював зміст, характер та особливості публічної адміністрації [92, с. 20–25].

Справедливо зауважує Т. Желюк [60], що чіткого розмежування між публічним адмініструванням, службою, управлінням та державним управлінням немає. У цьому контексті заслуговують на увагу підходи до регламентації публічного адміністрування, викладені в Білій книзі

європейського управління, згідно з якою публічне адміністрування забезпечує реалізацію публічної політики, яка є результатом переходу від політики відповідальності лідерів до особистої участі самих громадян і структур громадянського суспільства, де відповідальність бере на себе політично активна частина суспільства, і через це відбувається виділення публічної політики в окрему сферу. На відміну від державної (урядової) політики, яка виражає спрямованість політичного керівництва усім суспільством, вона виражає інтереси нації, окремих секторів і регіонів, суспільних класів і груп населення, а отже, для її успіху є особливо необхідною добровільна широка підтримка усіх дійових осіб, пов'язаних з цією політикою. Тривалий багатовіковий період європейської інтеграції призвів також до формування уніфікованих архетипів, які і стали основою близьких моделей суспільної організації та управління [11].

В адміністративному праві європейських країн публічна адміністрація здебільшого визначається як сукупність органів та установ, які реалізують публічну владу шляхом виконання закону, підзаконних актів та вчинення інших дій у публічних інтересах. Таке її розуміння є актуальним і для української правової системи. Переважною основою діяльності зазначених органів стає саме державне регулювання як одна з форм державного управління [92].

Загалом термін «публічне адміністрування» пішов з права та практики зарубіжних країн і, відповідно, має багато визначень:

по-перше, воно полягає в централізованій організації виконання державної політики та програм, а також координації діяльності персоналу;

по-друге, пов'язане із втіленням у життя законів та інших норм, прийнятих законодавчими органами держави;

по-третє, використовується в управлінській, політичній та правовій теорії і є процедурою у виконанні дій законодавчої, виконавчої та судової гілок влади з метою здійснення державного регулювання та надання послуг населенню [41].

Крім цього, публічне адміністрування у світовій практиці, з одного боку, розуміється як «цілісний державний апарат (політика, правила, процедури, системи, організаційні структури, персонал тощо), який фінансується з державного бюджету і відповідає за управління та координацію роботи виконавчої гілки влади і його взаємодію з іншими зацікавленими сторонами в державі, суспільстві та зовнішньому середовищі», з іншого «управління і реалізація усього комплексу державних заходів, що пов'язані з виконанням законів, постанов і рішень уряду та управління, пов'язаних з наданням публічних послуг» [25].

Т. Кондратюк визначає публічне адміністрування як підсистему соціальної системи, складник суспільства, чиє функціонування та розвиток перебувають під потужним впливом з боку усіх інших сфер суспільної життєдіяльності [85]. Отже, для публічного адміністрування ключовими елементами є суспільство і публічна влада.

Відсутність на сьогоднішній день єдиного підходу до тлумачення публічного адміністрування пояснюється наявністю різних його трактувань та хаотичністю існуючих досліджень. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів із ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень спускається зверху вниз. Тобто публічне адміністрування це скоординовані групові дії з питань державних справ, які пов'язані із трьома гілками влади (законодавчою, виконавчою і судовою); мають важливе значення у формуванні державної політики; є частиною політичного процесу; значно відрізняються від адміністрування у приватному секторі; пов'язані із численними приватними групами та індивідами, які працюють у різних компаніях та громадах. У вузькому розумінні публічне адміністрування пов'язане із виконавчою гілкою влади і розглядається як професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; вивчення, розробку та впровадження напрямів урядової політики [62, с. 4].

На думку А. Колодія, «публічне адміністрування є різновидом управлінської діяльності інституцій публічної влади, завдяки якій держава та громадянське суспільство забезпечують самокерованість (самоврядність) усієї суспільної системи та її розвиток у певному, визначеному напрямку» [76; 253]. Подібною є думка В. Мартиненка, який зазначає, що «публічне адміністрування є формою реалізації публічного управління, яке здійснюють представницькі органи демократичного врядування через свої виконавчі структури» [105, с. 20–21; 253]. В даному випадку мова йде про публічну адміністрацію як сукупність державних і недержавних структур та повноважних осіб, що здійснюють публічне урядування й адміністрування [49, с. 21].

Більш широким поняттям, яке включає в себе не тільки управлінські відносини, а й відносини, що пов’язані з наданням адміністративних послуг, здійсненням адміністративного судочинства, вважає публічне адміністрування Т.П. Мінка. На думку останньої, публічне адміністрування слід визначати як діяльність органів державної влади, зокрема органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також інших суб’єктів, у разі делегування їм публічних повноважень, спрямовану на виконання владних повноважень публічного змісту [109, с. 125].

Різноманітні трактування досліджуваного явища не виключають насамперед адміністративний аспект публічного адміністрування, оскільки: по-перше, публічне адміністрування це систематично здійснювана діяльність органів державної влади, спрямована на упорядкування суспільних відносин з метою попередження небезпечних явищ, забезпечення стабільного стану і розвиток суспільних процесів в інтересах оптимального функціонування та розвитку суспільства та держави; по-друге, цілі та функції публічного адміністрування адекватні окремим цілям, завданням і функціям держави, сформованим управлінською системою з урахуванням соціально-економічного стану держави; по-третє, цілі публічного адміністрування реалізуються механізмом держави; по-четверте, органи державної влади, як

суб'єкти публічного адміністрування, діють у межах компетенції, визначеної для них у відповідних нормативних актах [125].

Публічне адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю має специфічні особливості, що відрізняють розглянуту сферу від інших складових соціальної сфери країни, зокрема:

по-перше, фізична культура, як соціально-економічна система, має численні зв'язки з іншими галузями господарства як виробничої, так і невиробничої сфери (освіти, охорони здоров'я, культури тощо);

по-друге, динамічність системи фізичної культури виявляється у її постійному розвитку та оновленні: з'являються нові види спорту, зростають кількісні та якісні показники розвитку спортивної галузі, розробляються нові моделі спортивного інвентарю, тренажерів, спортивних споруд і т. д., зростає кулькість комерційних фізкультурно-спортивних організацій (фітнес-клуби, фітнес-центри і т. д.), збільшується кількість і різноманітність наданих ними фізкультурно-оздоровчих послуг населенню тощо;

по-третє, наразі склалася специфічна система як у цілому, так і управління окремими об'єктами на усіх рівнях;

по-четверте, новий імпульс у розвитку фізичної культури і спорту, як самостійної галузі, безперечно, дають підготовка і проведення найбільших міжнародних спортивних змагань [254, с. 202].

Публічне адміністрування спрямоване на задоволення суспільно значущих публічних інтересів у досліджуваній сфері шляхом надання різноманітних публічних послуг, юридично і соціально значущих дій в інтересах соціуму, держави і громадян [245, с. 200; 216]. Такі послуги надаються як суб'єктами владних повноважень (наприклад, з видачі дозволів на проведення державної спортивної лотереї, на заняття спортивною медициною, ліцензування фізичного виховання та спорту в системі освіти, затвердження державних стандартів освіти, спрямованих на забезпечення науково обґрунтованих норм рухової активності дітей та молоді, затвердження правил спортивних змагань з урахуванням пропозицій

всеукраїнських спортивних федерацій, видачі посвідчень про присвоєння відповідного спортивного звання; прийняття рішень про придбання навчальним закладом статусу спеціалізованого навчального закладу спортивного профілю, ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів, в яких здійснюється підготовка фахівців у сфері фізичної культури і спорту, атестації тренерів та спортивних суддів, фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів, визнання видів спорту та внесення їх до відповідного реєстру тощо), так й інституціями громадянського суспільства, що мають делеговані повноваження у спортивній галузі (зокрема, в частині присвоєння спортивними федераціями кваліфікаційних категорій спортивним суддям, визнання спортивних федерацій з олімпійських видів спорту, організації та проведення спортивних змагань серед ветеранів фізичної культури і спорту, забезпечення участі ветеранів фізичної культури і спорту у відповідних міжнародних спортивних змаганнях, залучення учнів та студентів у позанавчальний час до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, організацію та проведення спортивних змагань серед учнів та студентів, забезпечення участі учнів та студентів у міжнародних спортивних змаганнях та ін.) [245, с. 200; 216].

Наявна у країні система публічного адміністрування фізкультурно-спортивним рухом визначається соціально-економічним станом суспільства, державною спортивною політикою, роллю у цьому процесі органів місцевого самоврядування, а також громадських об’єднань та організацій фізкультурно-спортивної спрямованості.

Комплексність, системність і цілісність публічного адміністрування фізичною культурою і спортом багато в чому забезпечуються розвитком його теоретичних і методологічних обґрунтувань у сучасному суспільстві. Глибокі соціально-економічні і політичні перетворення вимагають вироблення нових

підходів до вирішення проблем оптимізації системи публічного адміністрування данною галуззю. На перший план на тепер виходять питання переосмислення ролі і місця держави, а також місцевого самоврядування у розвитку і підвищенні ефективності системи фізичної культури щодо забезпечення здоров'я нації, ефективності функціонування спорту, а відтак і відповідних механізмів адміністрування спортивною галуззю [214, с. 193].

У сфері фізичної культури і спорту публічне адміністрування слід розглядати як механізм, який, з одного боку, забезпечує надання суспільству фізкультурно-спортивних послуг, з іншого − реалізацію обраного типу соціальної політики, яку втілюють державні службовці, яким було делеговано повноваження під час волевиявлення народу на виборах як у межах країни, так і за кордоном, в усіх напрямах її прояву [220, с. 389].

Отже, сутність публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту полягає у цілеспрямованій систематичній діяльності уповноважених органів (посадових осіб) публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямованої на реалізацію спортивного законодавства, надання адміністративно-спортивних послуг, здійснення публічного контролю за виконанням означених заходів суб'єктами фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності.

Фізкультурно-спортивна галузь, як і будь-яка інша складова соціальної сфери суспільства, вимагає запровадження адекватного механізму публічного адміністрування, який, враховуючи проєвропейський вектор розвитку українського суспільства, має будуватися на певних принципах, як сукупності керівних ідей, вихідних положень, орієнтирів, що спрямовані на досягнення оптимальних, стабільних результатів будь-якої діяльності, в тому числі й у сфері фізичного виховання та спорту [243, с. 154–155].

Під принципами публічного адміністрування розуміють правила, основні положення та норми поведінки, які використовують органи управління у процесі керівництва в силу соціально-економічних умов, що склалися в суспільстві.

На сьогодні існують різні підходи до класифікації принципів публічного адміністрування, в тому числі й сферою фізичної культури та спорту. Зокрема, одні вчені до загальносистемних методологічних принципів публічного адміністрування відносять принципи: пріоритету державної політики (розроблений вищими органами влади політичний курс (стратегія) є найважливішим фактором узгоджуваності діяльності суб'єктів управління усіх рівнів; об'єктивності (адекватне відображення суб'єктом управління реального стану суспільства і держави); економії ентропії (чим менша невизначеність, тим впорядкованіша суспільна система); найменшої дії (з можливого арсеналу управлінських дій вибираються ті, що викликають найменшу ймовірність невизначеності); вищої доцільності (раціональне використання часу та ресурсів суспільства); обмеженої раціональності (фіксує наявність природних меж позитивного впливу публічного управління на суспільство) [209]. Інші − звужують коло принципів публічного адміністрування та виділяють серед них принципи: науковості; системності та комплексності; дієвості; прозорості; демократичності (широкий доступ населення до вирішення суспільних проблем); підконтрольності членам громади; самодостатності (для вирішення проблем); адаптивності та креативності [35, с. 16–18].

На думку В.В. Галунька, загальними принципами діяльності суб'єктів публічного адміністрування виступають принципи верховенства права та правового закону; зв'язаності суб'єктів публічного управління правом та підконтрольність їх суду; гласності; відповідальності та самостійності; забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина [36, с. 15].

Досить обмежений перелік принципів державно-правового регулювання фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності наводить Ю.М. Рєпкіна, яка відносить до них принципи: законності; служіння державної адміністрації суспільству і людині; взаємної відповідальності; забезпечення економічного різноманіття і рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; вільної підприємницької діяльності в межах,

визначених законом; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв’язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції в підприємництві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів і безпеки суспільства і держави [213, с. 31–35].

Не більш розгорнутий перелік принципів організаційно-правового впливу держави на галузь фізичної культури і спорту надає Н.Г. Ярова, зазначаючи, що це принципи законності; цілеспрямованості; ефективності та прозорості і врахування думки громадських спортивних організацій [270, с. 59–60].

Не дає однозначної відповіді на питання про принципи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту й чинне законодавство. Навіть Закон України «Про фізичну культуру і спорт», будучи головним нормативно-правовим актом у цій сфері, не містить принципів державного (публічного) управління галуззю. Лише стаття 4 Закону визначає засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту, серед яких зокрема:

- визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напряму гуманітарної політики держави;

- визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя;

- визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави;

- забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності;

- гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту;

- забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і

фізкультурно-оздоровчих заходів;

- сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп;

- утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту;

- створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури і спорту;

- забезпечення підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості;

- забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян;

- забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту;

- забезпечення доступу інвалідів до спортивних споруд;

- заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту;

- орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері [208].

Вказані вище засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту, скоріше, можна назвати її напрямками, ніж принципами.

На наше переконання, визначення принципів державного (публічного) управління названою сферою та їх нормативне закріплення вбачається обов'язковою умовою розвитку «спортивного» законодавства. Адже як можна побудувати ефективну державну політику у сфері фізичної культури і спорту, коли головні ідеї, вихідні критерії її реалізації нормативно не закріплені. З цього приводу показовим є приклад Білорусі, Закон якої «Про фізичну культуру та спорт» від 4 січня 2014 року у статті 9 чітко визначає принципи державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Враховуючи викладене, вважаємо за доцільне запропонувати такий перелік принципів публічного адміністрування названою сферою, які слід

обов’язково законодавчо закріпити, а саме принципи:

− *верховенства права та законності* публічна адміністрація діятиме лише в межах наданих законодавством повноважень, на підставі закону та в межах, визначених нормативно-правовими актами;

− *гуманізму, демократизму, виключення дискримінації і насильства у сфері фізичної культури та спорту*;

− *цілеспрямованості* − направленість на досягнення основної мети забезпечення ефективного функціонування спорту, його сталого прогресивного розвитку;

− *забезпечення загальнодоступності, добровільності та безперервності занять фізичною культурою та спортом*;

− *пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров’я людини, навколишнього природного середовища*;

– *координації* просторового узгодження секторальних політик, цілей, пріоритетів та дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у сфері фізичної культури та спорту;

– *єдності* неодмінності забезпечення економічної, інформаційної, соціальної, гуманітарної підтримки розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні;

– *децентралізації* збалансованого розподілу владних повноважень з управління сферою фізичної культури та спорту між центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з передаванням відповідних ресурсів;

– *деконцентрації* перерозподілу владних повноважень у межах системи органів виконавчої влади від центральних до місцевих;

– *субсидіарності* ухвалення рішень і надання публічних послуг на найближчому до громадянина рівні, відповідні повноваження можуть передаватися на вищий рівень управління лише з міркувань ефективності та економії;

– *партнерства* узгодження цілей, пріоритетів і дій органів виконавчої

влади та органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами регіонального розвитку, забезпечення тісного співробітництва, кооперації та солідарності між ними у процесі формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту;

– *відкритості* прозорості, прогнозованості, передбачуваності діяльності публічної адміністрації у сфері фізичної культури та спорту;

– *програмування*. Публічне адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю провадиться на основі взаємопов'язаних довгострокових стратегій, планів і програм розвитку як на державному, так і на адміністративно-територіальному рівні. Цей принцип також передбачає щорічне планування необхідних витрат державного бюджету, що сприяє забезпеченню прозорості, стабільності та синхронізації в політиці розвитку фізкультурно-спортивного руху в регіонах;

− *ефективності* − публічна адміністрація має застосовувати найпростіші засоби і діяти своєчасно для забезпечення розвитку фізкультурно-спортивного руху.

Таким чином, відсутність нормативного закріплення та обґрунтування у наукових джерелах дозволяє запропонувати таке визначення досліджуваного поняття: *публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту це регламентована законами та іншими правовими актами діяльність публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямована на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів.*

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи загальнотеоретичні основи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, можна зробити такі висновки:

1. Визначено межі фізкультурно-спортивної галузі як об'єкта публічно-правового адміністрування та окреслено її характерні ознаки, серед яких: 1) публічний характер, що зумовлений метою фізичної культури і спорту формування, збереження та зміцнення здоров'я громадян, підвищення працездатності та збільшення тривалості активного життя, профілактики захворювань, сприяння досягненню фізичної і духовної досконалості людини, утвердження міжнародного спортивного авторитету України; 2) невід'ємний зв'язок з іншими галузями (освітою, культурою та ін.), що складають окремий напрям публічного адміністрування − соціально-культурною сферою держави; 3) наявність у межах галузі адміністративного права підгалузі − адміністративно-спортивного права; 4) регулювання фізкультурно-спортивних відносин не лише нормами адміністративного права, а й трудового, цивільного, фінансового тощо; 5) суб'єкти відносин, якими є органи адміністрування та інші суб'єкти фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; 6) безпосередня орієнтація на світові та європейські стандарти розвитку фізкультурно-спортивного руху; 7) взаємозв'язок суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з великою кількістю державних органів, які здійснюють різні види контролю (санітарний, технічний, екологічний та ін.) за їх функціонуванням.

2. Маючи тисячолітню історію, фізичне виховання та спортивна діяльність на українських землях розвивалися нерівномірно й залежали від багатьох політичних, економічних і географічних чинників, які в сукупності дали можливість виділити декілька умовних періодів з відмінними, притаманними їм рисами, а саме: 1) період становлення та розвитку держави і права Київської Русі. Феодальна роздробленість. Литовсько-польська доба (VI ст. перша половина XVII ст.); 2) період Козаччини (кінець XVII остання чверть XVIII ст.);

3) «імперський період», період розвитку держави і права під час перебування українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій і поширення на ці території їхнього законодавства (до 1917 (1918) рр.); 4) період Української Народної Республіки (1917–1921 рр.); 5) період «радянської влади» (від 1922 р. до здобуття незалежності Україною у 1991 році); 6) «сучасний період» (від початку існування незалежної України (1991 р.) дотепер).

3. Публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту визначено як регламентовану законами та іншими правовими актами діяльність публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямовану на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів.

4. Сутність публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту полягає у цілеспрямованій систематичній діяльності уповноважених органів (посадових осіб) публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямованої на реалізацію спортивного законодавства, надання адміністративно-спортивних послуг, здійснення публічного контролю за виконанням означених заходів суб'єктами фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності.

5. Встановлено відсутність наукового визначення та законодавчого закріплення принципів публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту, у результаті чого запропоновано виділяти принципи: верховенства права; законності; гуманізму; демократизму; виключення дискримінації і насильства у спорті; цілеспрямованості; координації; єдності; децентралізації; деконцентрації; субсидіарності; партнерства; відкритості; стратегічного планування та цільового програмування; ефективності; забезпечення загальнодоступності, добровільності та безперервності занять фізичною культурою та спортом; пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища.

РОЗДІЛ 2
ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

2.1. Нормативно-правові основи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту

Побудова незалежної, демократичної, правової держави передбачає перехід до нових принципів функціонування системи публічного адміністрування, у тому числі в такій важливій сфері як фізична культура та спорт. Саме зараз в умовах євроінтеграційних прагнень України питання розвитку фізкультурно-спортивного руху набувають дедалі більшої актуальності та стають надзвичайно важливим напрямком соціальної та гуманітарної політики держави.

Нині фізична культура та спорт є не лише ефективним засобом фізичного розвитку людини, зміцнення його здоров'я, сферою спілкування та прояву соціальної активності, раціональною формою організації та проведення дозвілля, але й, безперечно, впливають і на інші сторони людського життя: авторитет і положення в суспільстві, трудову діяльність, на структуру морально-інтелектуальних характеристик, естетичних ідеалів та ціннісних орієнтацій. Досягнення в галузі спорту не лише піднімають престиж України та її регіонів, приносять прибуток спортсменам та їх федераціям, створюють додаткові робочі місця, але і пропагують здоровий спосіб життя, що безпосередньо впливає на працездатність населення. На думку ряду фахівців, загальновизнаним є той факт, що сфера фізичної культури і спорту, особливо масовий спорт або спорт для усіх, покликана вирішувати багато соціально-економічних проблем країни: об'єднання суспільства, відвернення молоді від згубних звичок, профілактика захворювань, збільшення середньої тривалості життя та його якісного рівня.

Тому, маючи безперечну соціальну значущість, спортивні послуги є надважливими об’єктами публічного адміністрування, особливість якого в умовах посилення ролі фізичної культури та спорту полягає не лише в розв’язанні конкретних управлінських завдань, але й у баченні загальної перспективи управлінської діяльності, у створенні ефективної правової основи розвитку цієї галузі [58].

Однак, на жаль, нормативно-правове забезпечення досліджуваної сфери наразі не дозволяє реалізовувати в повному обсязі конституційне право кожного громадянина на заняття фізичною культурою та спортом шляхом вільного вибору фізкультурно-спортивних послуг, доступності та безпечності занять, захисту прав та законних інтересів громадян, створення закладів фізичної культури і спорту, об’єднання громадян у громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості тощо.

Ускладнення на сьогодні реалізації прав та інтересів суб’єктів спортивних правовідносин, наявність правозастосовних колізій призводить до того, що значний масив суспільних відносин у сфері спорту в Україні залишається поза межами дії норм права.

Попри те, що згаданим питанням вже приділялася певна увага в роботах Г. Ю. Бордюгової, Ю. М. Рєпкіної, А. А. Соловйова, Р. В. Чередник, О.А. Моргунова, Н. Г. Ярової та інших вчених-правників, саме недостатня систематизованість «спортивного» законодавства, наявність у ньому прогалин і суперечностей, застарілих норм і неоднозначних формулювань породжує труднощі у правозастосуванні, актуалізує проблему та ставить за мету з’ясувати сучасний стан нормативно-правового забезпечення розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні та надати науково обґрунтовані рекомендації щодо його вдосконалення.

Отже, міжгалузевий характер досліджуваної сфери свідчить про специфіку джерел її правового регулювання. З одного боку, фізкультурно-спортивна галузь охоплює різного роду цивільні, трудові, фінансові та інші правовідносини. Однак останнім часом значно посилився акцент на

використання інструментів саме публічно-правового характеру. Ця тенденція детермінована об’єктивними обставинами, а саме: збільшенням кількості міжнародних спортивних змагань, інтеграцією національної спортивної системи до європейського та світового спортивного простору, перманентним реформуванням державної спортивної політики, поступовим зміщенням акцентів щодо відповідальності за розвиток фізкультурно-спортивного сектору в регіони і т. ін. У зв’язку з цим використання виключно приватноправових засобів регламентації суб’єктів спортивної діяльності нині себе вичерпало, що певним чином вплинуло безпосередньо на систему джерел правового регулювання відносин за участю фізкультурно-спортивних організацій.

Загалом з формальної точки зору деякі дослідники слушно вважають, що галузевий компонент у регламентації фізкультурно-спортивних відносин є доволі теоретичним, внаслідок чого всі джерела правового регулювання в цій сфері можна побудувати за юридичною силою нормативно-правових актів незалежно від предмета їх регламентації [100, с. 27]. Тому частіше в юридичних дослідженнях галузевої спрямованості простежується загальна характеристика низки нормативних документів, очолюваних Конституцією України, кодифікованими актами, іншими законами та підзаконними нормативно-правовими актами тощо.

Отже, основу чинного законодавства складає Конституція України, яка має найвищу юридичну силу, закріплює і регулює найважливіші сторони життя суспільства і держави. Саме Конституцією України (ст. 49) закріплено обов’язок держави забезпечувати розвиток фізичної культури і спорту, адже людина, її життя і здоров’я визнаються в Україні вищою соціальною цінністю (ст. 3).

Після Конституції варто наголосити на прямій залежності правового регулювання фізкультурно-спортивної галузі від загальновизнаних принципів та норм міжнародного права. Сучасні вимоги до змагань давно вже не вкладаються у досить компактні правила видів спорту, навпаки,

відбувається стрімке зростання норм регулювання спорту як на внутрішньодержавному рівні, так і з боку інших регуляторів − насамперед, міжнародних [18, с. 6].

На рівні міжнародного права сфера фізичної культури та спорту представлена значною кількістю нормативно-правових актів, які умовно можна поділити на такі групи:

− *норми загального міжнародного права*, які складають основу регулювання міжнародних відносин, що виникають у зв'язку із фізкультурно-оздоровчою і спортивною діяльністю;

− *міжнародні міжвідомчі угоди-декларації, документи міждержавних конференцій* (Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту (Париж, 21 листопада 1978 р.), Спортивна хартія Європи (Родос, 14–15 травня 1992 р.), європейський маніфест «Молоді люди і спорт» (Лісабон, 17–18 травня 1995 р.), Рекомендація європейської ради «Молодь і спорт вищих досягнень» (№ 1292, 1996 р.), Декларація «Спорт, терпимість і чиста гра» (Амстердам, 11 квітня 1996 р.);

− *міжнародні документи, ухвалені на пленарному засіданні Міжпарламентської асамблеї СНД* (модельні закони від 16 червня 2003 р. «Про студентський спорт», від 31 травня 2007 р. «Про професійний спорт», від 25 листопада 2008 р. «Про параолімпійський спорт», від 17 квітня 2004 р. «Про статус спортсмена збірної команди», від 26 березня 2002 р. «Про національні види спорту», від 19 квітня 2001 р. «Про дитячо-юнацький спорт» та ін.);

− *нормативні акти міжнародних спортивних організацій* (статути та інші нормативні документи, що встановлюють юридичний статус і регламентують діяльність Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародного паралімпійського комітету, міжнародних федерацій з видів спорту і багатьох інших міжнародних спортивних організацій;

− *норми міжнародного права, що регулюють порядок притягнення до відповідальності порушників норм спортивного права, організацію і*

функціонування органів, що відповідають за винесення ухвал, а також порядок розгляду справ у цих органах, боротьбу з допінгом, діяльність міжнародного спортивного арбітражного суду тощо (наприклад, Дисциплінарний кодекс Міжнародної федерації футболу, Медичний кодекс МОК, Всесвітній антидопінговий кодекс (ВАДА), Міжнародна конвенція по боротьбі з допінгом у спорті, Антидопінговий кодекс олімпійського руху);

− *норми професійної, спортивної етики* (Кодекс спортивної етики «Справедлива гра − шлях до перемоги», Кодекс спортивної честі («Fair Play»);

− *норми щодо боротьби з насильством у спорті та хуліганською поведінкою спортивних вболівальників* (Європейська конвенція про запобігання насильству і хуліганській поведінці глядачів під час спортивних змагань і, зокрема, футбольних матчів від 19 серпня 1985 р. (м. Страсбург);

− *норми щодо боротьби з дискримінацією та расизмом у спорті* (Міжнародна конвенція проти апартеїду у спорті (м. Нью-Йорк, 16 травня 1986 р.);

− *міжнародні договори (угоди)*, ратифіковані Верховною Радою України).

Наступним елементом в ієрархії нормативно-правових актів, що виступає джерелом регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, є *закон*, тобто нормативно-правовий акт представницького вищого органу державної влади (або громадянського суспільства безпосередньо народу), який регулює найважливіші питання суспільного життя, встановлює права і обов'язки громадян, має вищу юридичну чинність і приймається з дотриманням особливої законодавчої процедури [223, с. 343].

На законодавчому рівні провідне місце займає Закон України «Про фізичну культуру і спорт», прийнятий у грудні 1993 року [208], який визначає правові, соціальні, економічні та організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а

також підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності у проведенні фізкультурно-оздоровчої діяльності, у зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізкультури і спорту. Цікаво, що наведений закон структурно має загальну частину (положення), яка містить у собі термінологію, засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту та джерела законодавчого регулювання тощо, а також умовно особливу частину, що, у свою чергу, передбачає визначення кола суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, змістовно містить відокремлення відносин фізичної культури від спорту, питання організації, фінансування, міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту тощо.

До спеціальних законів, що регулюють суспільні відносини у сфері фізкультури і спорту, належать, наприклад, Закони України від 14 вересня 2000 р. «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» [183], від 15 березня 2001 р. «Про ратифікацію антидопінгової конвенції» [190], від 3 серпня 2006 р. «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті» [191], від 5 квітня 2001 р. «Про антидопінговий контроль у спорті» [134] та ін.

Природно, що є багато питань, які регулюються окремими нормами інших нормативно-правових актів України (кодифікованими та некодифікованими), наприклад, Цивільним, Кримінальним та Господарським кодексами України, Кодексом законів про працю, Законами України «Про об'єднання громадян», «Про страхування», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», «Про авторське право і суміжні права», «Про рекламу» тощо [22, с. 106].

Важливу роль у регламентації фізкультурно-спортивних правовідносин відграють *укази Президента України*, які, з одного боку, мають здебільшого рекомендаційний характер, а з іншого − визначають стратегічні вектори розвитку спортивної галузі. Серед них, зокрема, можна назвати Укази

Президента від 28 вересня 2004 р. № 1148/2004 «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» [181], від 11 липня 2005 р. № 1071/2005 «Про стипендії Президента України для видатних спортсменів та тренерів України з олімпійських видів спорту» [196], від 23 червня 2009 р. № 478/2009 «Про деякі заходи щодо вдосконалення системи фізичного виховання дітей та молоді у навчальних закладах і розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні» [142], від 02 серпня 2006 р. № 667/2006 «Про національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту» [180], від 21 липня 2008 р. «Про пріоритетні напрями розвитку фізкультури і спорту України» [189] тощо.

Акти Кабінету Міністрів України становлять «ядро» підзаконного нормативно-правового забезпечення сфери фізичної культури та спорту. Такими, наприклад, є постанови Кабінету Міністрів України від 31 травня 1995 р. № 378 «Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій» [168], від 25 липня 2002 р. № 1063 «Про утворення Національного антидопінгового центру» [205], від 18 січня 2012 р. № 22 «Про затвердження Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу» [161], від 5 листопада 2008 р. № 993 «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу» [155] тощо.

Основна маса правових норм, якими врегульовуються ключові аспекти розвитку фізкультурно-спортивного руху, зосереджена у відомчих нормативних актах, зокрема: *актах Міністерства молоді та спорту України* (накази від 5 травня 2014 р. № 1407 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) та спортивних суддів, фахівців з питань фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів» [167], від 13 січня 2014 р. № 45 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів)» [166], від 17 квітня 2014 р. № 1258 «Про затвердження Класифікаційних норм та вимог

Єдиної спортивної класифікації України з олімпійських видів спорту» [151], від 27 січня 2014 р. № 149 «Про затвердження Порядку визнання видів спорту, включення їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні, порядок його ведення» [163], від 9 жовтня 2015 р. № 3711 «Про затвердження Антидопінгових правил Національного антидопінгового центру» [146], від 22 жовтня 2015 р. № 3878 «Про затвердження Типових штатних нормативів шкіл вищої спортивної майстерності» [170] тощо), *актах Міністерства освіти та науки України* (наприклад, наказ від 21 липня 2003 р. № 486 «Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів» [194]), *актах Міністерства внутрішніх справ України* (наприклад, наказ від 27 травня 2015 р. № 621 «Про затвердження Положення про спортивний клуб Національної гвардії України» [159]), *актах Міністерства охорони здоров'я України* (наприклад, наказ від 17 червня 2014 р. № 401 «Про затвердження Положення про лікарсько-фізкультурний диспансер (центр спортивної медицини» [156]), *спільних актах центральних органів виконавчої влади* (наприклад, наказ Міністерства молоді та спорту України та Міністерства освіти та науки України від 07 липня 2014 р. № 2213 /798 «Про затвердження форм Свідоцтва про закінчення дитячо-юнацької спортивної школи та Особистої картки спортсмена» [172]) тощо.

Ще одну не менш важливу групу нормативно-правових актів з питань організації фізичної культури та спорту становлять *акти місцевих державних адміністрацій та місцевих рад*. Відповідно до ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування», сільські, селищні, міські, районні та обласні ради, а також їх виконавчі комітети приймають акти у формі рішень. Згідно із ст. 6 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», на виконання Конституції України, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, власних і делегованих повноважень голова місцевої державної

адміністрації видає розпорядження, а керівники управлінь, відділів та інших структурних підрозділів накази. Яскравим прикладом таких актів можуть бути: Київська обласна Програма розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки (далі Програма), затверджена рішенням Київської обласної ради від 06 березня 2012 року № 301-16-VI [150]; розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 21.03.2012 № 427 «Про стипендію голови Київської міської державної адміністрації видатним спортсменам міста Києва» [197]; Комплексна програма розвитку гуманітарної сфери, затверджена рішенням Харківської обласної ради від 03 лютого 2009 року № 1103-V (Розділ 6 «Фізична культура») [152]; рішення Київської міської ради № 21/21 від 17 грудня 2015 року «Про створення комунального закладу «Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «КОЗАК» [195]; обласна цільова програма розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки, затверджена рішеням Хмельницької обласної ради від 17 травня 2012 року № 12-11/2012 [153], тощо.

Окрему групу актів нормативно-правового забезпечення фізкультурно-спортивної галузі, яка суттєво відрізняє її від інших гуманітарних сфер, складають різного роду міжнародні рекомендаційні та політичні норми, неправові внутрішньодержавні і міжнародні правила у вигляді моральних, етичних норм, норм, народжених цивілізаційними особливостями та відмінностями (так зване «м’яке право», або «lex sportiva» − сукупність матеріальних і процесуальних норм (правил) неправової регламентації) [7, с. 35]. До таких актів належать документи міжнародних неурядових організацій у сфері спорту, в тому числі їх угоди між собою і з державами, документи міжнародних неурядових конференцій із спорту, а також документи неурядових спортивних організацій на рівні конкретних країн. Зокрема, до нормативно-правових актів суб’єктів системи спорту та фізичної культури належать статути таких організацій, дисциплінарні кодекси, регламенти та правила різних видів змагань, директиви, рекомендації,

положення та інші подібні документи. Крім цих актів, можуть діяти і правила відповідних звичаїв, які склалися та застосовуються у спортивній сфері, та фактично є неписаними правилами поведінки суб'єктів спорту.

Аналіз законодавства у названій сфері свідчить про наявність досить масштабного конгломерату правових норм, зокрема внутрішніх правил, положень, які цілком не належать до жодного з механізмів правового регулювання: господарського, конституційного, адміністративного, трудового та цивільного права. Так, предметом регулювання окремих з них є, зокрема, правила прийому до спортивних клубів та федерацій, регламенти спортивних змагань, правила трансферу гравців, антидопінгове законодавство, законодавство про спортивні третейські суди тощо. Особливість таких норм полягає у встановленні спеціальних вимог до спортивних клубів, професійних спортсменів тощо [61, с. 798–801].

Акти, що приймаються міжнародними спортивними організаціями, мають переважно рекомендаційний характер і ніби дають можливість робити корективи з урахуванням національного законодавства. Проте особливістю саме сфери спорту є те, що на практиці вимоги, які містяться в нормах таких актів, мають переважно імперативний характер. Так, наприклад, на підставі дисциплінарного кодексу, розробленого та застосовуваного Міжнародною федерацією футбольних асоціацій (ФІФА), Федерація футболу України розробила власні дисциплінарні правила, які застосовує до усіх осіб, задіяних у футболі на теренах України [22, с. 106–107].

Про особливість так званого «м'якого спортивного права» («lex sportiva») йдеться, зокрема, в одному з рішень Спортивного арбітражного суду м. Лозанна, де зазначено, що «спортивне право розвивалося і зміцнювалося (об'єднувалося) протягом багатьох років, особливо за допомогою вирішення спорів третейськими судами, в результаті чого сформувався ряд неписаних правових принципів − свого роду «lex mercatoria» для спорту, яким повинні підкорятися як національні, так і міжнародні спортивні федерації, незалежно від наявності або відсутності

таких принципів в їхніх законодавчих актах і регламентах і незалежно від відповідності цих принципів внутрішньодержавному праву, однак за умови, що такі принципи не суперечать нормам публічного порядку, застосовуваним до даної справи» [129].

Найчастіше тут застосовується прийом запозичення відповідних положень із зарубіжної практики, про що, зокрема, свідчить використання спеціальної термінології (наприклад, «вільний агент» та ін.). При цьому в межах зазначеного локального регулювання вирішуються стратегічні питання щодо створення системи правових обмежень для ситуації, коли спортсмен хоче покинути спортивну організацію, наприклад, встановлення імперативних термінів для переходу спортсменів в інші спортивні організації (тільки в ці терміни спортсмен може здійснити перехід), або формування системи правових стимулів для залучення в конкретну спортивну організацію підготовлених професіоналів високого класу (зокрема мова йде про правові норми щодо оплати праці спортсменів (їх винагороди). Усі ці правила складають сукупність юридичних інструментів, застосовуваних з метою створення працездатного й ефективного в конкурентному відношенні спортивного колективу.

Однак на практиці регулювання багатьох відносин у сфері спорту нормами «lex sportiva» викликає певні труднощі. Наприклад, основний масив норм з організації та проведення спортивних змагань приймається українськими і міжнародними спортивними організаціями (федераціями), які мають значну самостійність у розробці норм і прийнятті рішень. При цьому контроль за цими процесами з боку держави є фактично мінімальним, а в деяких питаннях, якщо немає прямого порушення законодавства з боку цих організацій, держава взагалі не має права втручатися відповідно до чинного законодавства.

Тому з позиції захисту спортсменів від свавілля федерацій, а також підвищення відповідальності за якість підготовки спортсменів і т.п. необхідні більш чіткі норми у сфері державного контролю та нагляду за спортивними

організаціями будь-яких організаційно-правових форм. Було б бажано обмежити надто велику самостійність спортивних федерацій, зокрема, шляхом узагальнення однорідних принципів і загальних норм, що регулюють зазначені питання, характерних для кожного виду спорту, в єдиних державних правилах і стандартах, надавши спортивним федераціям право тільки прийняття специфічних норм, характерних саме для їх виду спорту і які безпосередньо відображатимуть його особливості і сутність.

Важливим регулятором відносин, пов'язаних з організацією та проведенням фізкультурно-спортивних заходів, є етичні норми. Так, поведінка учасників спортивного руху, у тому числі спортивних організацій, їх керівників, менеджерів, спортсменів, тренерів, тренерів-викладачів, інструкторів-методистів, спортивних лікарів, спортивних суддів, спортивних вболівальників і глядачів, представників спортивної влади, має, крім іншого, визначатися соціальними нормами і правилами професійної етики. Навіть статтею 4 Закону України «Про фізичну культуру та спорт» наголошено на важливості утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту як однієї з важливих засад державної політики у названій сфері. У зв'язку з цим зазначені особи повинні дотримуватися відомого категоричного імперативу, сформульованого німецьким філософом XVIII ст. Іммануїлом Кантом: «Вчиняй стосовно інших так, як тобі б хотілося, щоб вони вчиняли стосовно тебе» [211, с. 127–128], який повністю поширюється і на спортивну сферу.

Положення етичних кодексів та інших аналогічних документів, як правило, не є імперативними і мають рекомендаційний характер. Однак відмова слідувати їх нормам, крім іншого, може завдати серйозної шкоди іміджу спортсмена, тренера, судді, спортивної організації, іншого суб'єкта спортивної сфери, навіть держави, і стати куди більш болючим, ніж заходи юридичної відповідальності.

Отже, сфера фізичної культури та спорту регулюється значною кількістю нормативних джерел, які можна об'єднати у три групи:

1) нормативні документи міжнародного права; 2) чинне українське «спортивне» законодавство; 3) «lex sportiva» («м'яке спортивне право») − сукупність матеріальних і процесуальних норм (правил) неправової регламентації.

Разом з тим цілком очевидно, що об'єднання в одній системі джерел, як бачимо, розрізнених нормативних елементів, що використовують різні методи, задачі і принципи правового регулювання, на сучасному етапі розвитку правової науки здається архаїчною формою характеристики особливостей механізму правової регламентації фізкультурно-спортивних відносин. Тим більше в межах вказаної класичної системи джерел виявляється необхідність їх розмежування за концептуальними параметрами, що визначають характер правового регулювання суспільних відносин. Враховуючи публічно-правовий аспект фізкультурно-спортивних відносин, можна констатувати, що чинне українське «спортивне» законодавство регульовано значною кількістю нормативно-правових актів, які визначають:

1) *загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи розвитку фізичної культури і спорту* (Закон України від 24 грудня 1993 року № 3808-XII «Про фізичну культуру і спорт», наказ Міністерства молоді та спорту України від 28 березня 2013 року № 1 «Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту» [147]);

2) *правові засади стратегічного планування та цільового програмування у фізкультурно-спортивній галузі* (Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004 «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» [181], Указ Президента України від 2 серпня 2006 року № 667/2006 «Про національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту» [180], розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 592-р «Про схвалення Стратегії формування сучасної системи олімпійської підготовки на період до 2020 року» [202], постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 р.

№ 1594 «Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки» [148] тощо);

3) *правовий статус органів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту* (постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 220 «Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України» [157], постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 року № 887 «Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації» [171] та ін.);

4) *правові засади організації дитячого, дитячо-юнацького, студентського, резервного, професійного, олімпійського, неолімпійського, паралімпійського, дефлімпійського спорту, спорту вищих досягнень, ветеранів тощо* (наказ Міністерства молоді та спорту України від 27 січня 2014 року № 149 «Про затвердження Порядку визнання видів спорту, включення їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні, порядок його ведення» [163]);

5) *правові засади антикорупційної діяльності у сфері спорту* (Закон України від 3 листопада 2015 року № 743-VIII «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» [144], Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції» [145] та ін.);

6) *правові засади діяльності суб'єктів фізкультурно-спортивного руху* (спортивні клуби; дитячо-юнацькі спортивні школи; спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю; школи вищої спортивної майстерності; центри олімпійської підготовки; центри студентського спорту вищих навчальних закладів; фізкультурно-оздоровчі заклади; центри фізичного здоров'я населення; центри фізичної культури та спорту інвалідів; колективи фізичної культури; фізкультурно-спортивні товариства; спортивні федерації; громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів; громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту; Національний олімпійський комітет

України; суб'єкти паралімпійського і дефлімпійського руху тощо);

7) *порядок, умови та вимоги, необхідні для присвоєння спортсменам і тренерам (тренерам-викладачам) спортивних звань та спортивних розрядів з видів спорту, визнаних в Україні* (наказ Міністерства молоді та спорту України від 11 жовтня 2013 року № 582 «Про затвердження Положення про Єдину спортивну класифікацію України» [162], наказ Міністерства молоді та спорту України від 17 квітня 2014 року № 1258 «Про затвердження Класифікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з олімпійських видів спорту» [151] тощо);

8) *порядок атестації у спорті* (наказ Міністерства молоді та спорту України від 5 травня 2014 р. № 1407 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) та спортивних суддів, фахівців з питань фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів» [167], наказ Міністерства молоді та спорту України від 13 січня 2014 р. № 45 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів)» [166]);

9) *антидопінгові правила та антидопінговий контроль у спорті* (Закон України від 5 квітня 2001 року № 2353-III «Про антидопінговий контроль у спорті» [134], наказ Міністерства молоді та спорту України від 9 жовтня 2015 р. № 3711 «Про затвердження Антидопінгових правил Національного антидопінгового центру» [146] та ін.);

10) *правила страхування у спорті* (Закон України від 7 березня 1996 року «Про страхування» [198], постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 1995 року № 378 «Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій» [168]);

11) *організацію освітньої діяльності у фізкультурно-спортивній галузі* (накази Міністерства молоді та спорту України від 10 червня № 1851 «Про затвердження Порядку забезпечення закладів фізичної культури та спорту спортивним обладнанням, спортивним інвентарем та встановлення строків їх

використання» [164], від 08 квітня 2015 року № 994 «Про забезпечення вихованців, спортсменів, учнів (студентів) та тренерів (тренерів-викладачів, вчителів зі спорту) закладів фізичної культури і спорту спортивним одягом, спортивним спеціальним взуттям, спортивним інвентарем індивідуального користування та встановлення строків їх використання» [143], від 30 листопада 2015 року № 4416 «Про затвердження переліку документів, які повинна мати школа вищої спортивної майстерності» [154], від 17 липня 2015 року № 2581 «Про затвердження Положення про школу вищої спортивної майстерності» [160], від 22 жовтня 2015 року № 3878 «Про затвердження Типових штатних нормативів шкіл вищої спортивної майстерності» [170], наказ Міністерства освіти та науки України від 21 липня 2003 р. № 486 «Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів» [194] тощо);

12) *порядок здійснення державного контролю (нагляду) у зазначеній сфері*;

13) *порядок застосування заходів юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері фізичної культури та спорту* тощо.

Окреслений перелік нормативно-правових актів свідчить про начебто повне законодавче упорядкування сфери фізичної культури та спорту, однак це лише поверхове враження.

Значною мірою саме вадами правової регламентації обумовлена неефективність галузевого управління, низький рівень міжвідомчої координації та взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування, низька відповідальність за дотримання вимог законодавчих та нормативно-правових актів щодо організації фізичного виховання, наявність невиправданих штучних перешкод здійсненню громадськими об’єднаннями діяльності у сфері фізичної культури і спорту та вільному отриманню громадянами фізкультурно-спортивних послуг відповідно до їх бажань та можливостей, відсутність мотивуючих важелів впливу на

інститути громадянського суспільства до активної рівноправної участі у спільній з державою діяльності з фізичної культури і спорту тощо.

Вочевидь, така ситуація існуватиме до усунення системних недоліків вітчизняного спортивного законодавства. «Адже, − слушно наголошує Т.О. Гуржій, − на хиткому правовому фундаменті неможливо ні вибудувати досконалу стратегію, ані втілити її у практичну площину» [45, с. 206].

«Попри те, що сьогодні в Україні вже сформована галузь законодавства сфери фізичної культури і спорту, − наголошує Ю.М. Рєпкіна, − комплекс відповідних нормативно-правових актів у юридичній літературі поки не досліджений, не здійснена систематизація і аналіз (коментування) відповідної законодавчої бази, що негативно позначається на розвитку цієї галузі законодавства» [213, с. 14].

Віддаючи належне зусиллям законодавця щодо вдосконалення правового регулювання відносин у галузі спорту, необхідно зазначити, що існуюча нормативно-правова база не повною мірою відповідає сучасним потребам розвитку вітчизняного спорту. Це законодавство й досі залишається недостатньо систематизованим, у ньому багато прогалин і суперечностей, застарілих норм і неоднозначних формулювань, що породжує труднощі на практиці. Складність організаційної структури сучасного спортивного руху, взаємодія різних соціонормативних регуляторів у спортивній сфері суспільних відносин також актуалізують проблему вдосконалення законодавства у сфері спорту, про що неодноразово наголошує у своїх дослідженнях абсолютна більшість вчених.

Саме недосконалістю законодавчої бази нині гальмується вирішення багатьох питань організації та розвитку фізкультурно-спортивної галузі. Більшість нормативно-правових актів зазначеної сфери не діють. Причинами цього є їх взаємосуперечність, взаємонеузгодженість, нечіткість, наявність істотних прогалин. Все це робить чинну правову систему неефективною щодо регулювання спортивних правовідносин.

Як свідчить практика, нинішня редакція Закону України «Про фізичну

культуру і спорт» також характеризується цілою низкою дискусійних моментів.

По-перше, незважаючи на заявлений у статті 1 перелік основних термінів, не всі з них знайшли місце у законі, а визначення деяких (дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт) взагалі передбачено в інших статтях. Так, попри неодноразове згадування, у законі не має визначень таких важливих термінів як *«спортивний трансфер», «спортивний тренер», «спортивний агент», «спортивний глядач», «об'єкти спорту», «сурдлімпійські ігри», «студентський спорт», «спорт ветеранів», «дефлімпійський спорт», «навчально-тренувальний процес»* тощо.

По-друге, декілька зауважень викликає передбачена Законом система органів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту (ст. 5, 6). З одного боку, до цієї системи необґрунтовано віднесено лише центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту. З іншого до неї не увійшли: Президент, хоча насправді глава держави відіграє ключову роль в організації фізкультурно-спортивного руху, зокрема, через здійснення важливих кадрових призначень, надання Кабінету Міністрів України, центральним і місцевим органам виконавчої влади обов'язкових для виконання доручень (див. наприклад: Указ Президента України від 8 листопада 2001 року № 1059/2001 «Про розвиток та підтримку паралімпійського руху в Україні» [193]), визначення стратегічних заходів розвитку галузі (див. наприклад: Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004 «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту»); Кабінет Міністрів України, хоча, як вищий орган виконавчої влади, Уряд здійснює координацію дій центральних і місцевих органів виконавчої влади у реалізації державної спортивної політики, формує мережу центрів спорту інвалідів та центрів фізичного здоров'я населення, затверджує загальнодержавні програми розвитку фізкультурно-спортивного

руху, сприяє у вирішенні питань спорту вищих досягнень тощо; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, хоча насправді досить важко з практичної точки зору уявити, що органи місцевого самоврядування не мають жодного стосунку до заходів фізичної культури та спорту, які відбуваються на території відповідної місцевої ради. Подібна ситуація склалася в Законі й щодо повноважень держави у сфері фізичної культури і спорту.

По-третє, законом не передбачено механізму взаємодії між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з питань реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Більш того, незрозумілим є порядок взаємодії, означений в ч. 5 статті 6 Закону, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту, з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

По-четверте, відсутність законодавчо закріпленого переліку прав та обов'язків спортсменів, спортивних тренерів, спортивних агентів, спортивних глядачів ускладнює можливість чіткого визначення правового статусу таких осіб, їх місця і ролі у фізкультурно-спортивному русі, взаємодії з іншими учасниками фізкультурно-оздоровчої діяльності та суб'єктами публічного адміністрування. Наразі правовий статус професійних спортсменів, спортивних агентів, спортивних суддів та інших учасників спортивних правовідносин, а також пільги і гарантії їх соціального захисту ані Законом України «Про фізичну культуру і спорт», ані будь-яким іншим національним нормативним актом у сфері спорту не передбачені взагалі.

По-п'яте, значно гальмує розвиток фізичної культури та спорту в країні відсутність законодавчо визначених положень цільового програмування у зазначеній сфері. Докладно це питання розглянуто у підрозділі 3.2.

По-шосте, в Законі України «Про фізичну культуру та спорт» не

відображено багато аспектів правового забезпечення спортивної діяльності та її учасників. Особливо це стосується питань розв'язання конфліктів між спортсменом та спортивним клубом або федерацією, спортивного страхування, відшкодування шкоди внаслідок отримання травм, каліцтв, втрати працездатності тощо.

Вищезазначеним не вичерпуються недоліки галузевого «спортивного» законодавства. В контексті аналізу законодавства з питань фізичної культури та спорту не можна обійти увагою питання його можливої кодифікації.

Нині чинний Закон України «Про фізичну культуру і спорт», незважаючи на своє концептуальне значення, не систематизує норми спортивного права, як це зроблено у кодифікованих галузевих актах. Все це, безумовно, ускладнює регулювання спортивних правовідносин, породжує затвердження неоднорідних вимог до одних і тих самих відносин.

Останнім часом дедалі більше вітчизняних правників обґрунтовують необхідність прийняття єдиного кодифікованого акту, котрий би охоплював усі ключові аспекти правового забезпечення фізкультурно-спортивного руху. На думку прибічників цього кроку, він дозволить: систематизувати розрізнені нормативно-правові положення, впорядкувати кореспондуючі суспільні відносини; конкретизувати правовий статус їхніх суб'єктів, оптимізувати правозастосовний процес, усунути наявні юридичні колізії; наблизити вітчизняне законодавство до міжнародних стандартів; забезпечити жорстке дотримання законності у сфері фізичної культури та спорту.

Подібний крок, на думку О.А. Моргунова, сприятиме також усуненню прогалин та суперечностей, які нині мають місце у нормативних актах з питань фізичної культури та спорту; приведенню адміністративно-спортивного права до міжнародних (європейських) стандартів; конкретизації прав та обов'язків суб'єктів публічної адміністрації, покликаних розроблювати та реалізовувати державну політику у галузі спорту; покращенню правового статусу професійних спортсменів; активізації наукових досліджень у сфері публічно-правового регулювання суспільних

відносин, які виникають у сфері фізкультури та спорту; формуванню конкурентоспроможного олімпійського резерву; створенню додаткових можливостей для залучення широких мас населення, особливо неповнолітніх, до заняття фізкультурою та спортом [110, с. 80–81].

Цікаво, що, попри одностайну підтримку ідеї кодифікації, правничий загал не дійшов згоди стосовно багатьох принципових моментів. Майже кожен дослідник відповідної проблематики наводить оригінальну назву кодексу (серед поширених варіантів: «Спортивний кодекс» [258, с. 561], «Адміністративно-спортивний кодекс» [110]), а також по-своєму інтерпретує його мету, завдання, структуру, зміст і юридичні наслідки.

Більш того, не зовсім логічним виглядають пропоновані назви кодексу лише з урахуванням спортивної складової, адже поняття фізичної культури та спорту співвідносяться як загальне та особливе − тобто масовий спорт розуміється як невід'ємна складова фізичної культури. Також ці поняття об'єднані для характеристики реабілітації, що проводиться шляхом фізкультурно-спортивної діяльності. Водночас лише професійний спорт виходить за межі поняття фізичної культури.

Спорт, на думку О. В. Боровської, є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності; фізичні вправи, які мають на меті розвиток і зміцнення організму [24, с. 37].

«Змішування цих різних, але тісно пов'язаних явищ, − наголошують А.О. Соловйов та О.В. Сердюков, − розмиває предмет правового регулювання спортивного права та не відповідає специфіці чинного законодавства в цій сфері» [246, с. 55].

Відтак винесення за межі правового регулювання окремих питань, котрі стосуються фізичної культури як підґрунтя для спорту, протирічить загальній концепції кодифікації законодавства у названій сфері.

Наразі темпи розвитку «спортивного» законодавства України не

встигають конкурувати з розвитком спортивного права і власне спорту. Тому говорити про кодифікацію, в той час, як окремі види правовідносин даної галузі або не врегульовані взагалі, або врегульовані без врахування спортивної специфіки, зарано. Втім, наявність спортивних кодексів у країнах Європи свідчить про реальність подібного правового регулювання у сфері фізичної культури і спорту, що певним чином стимулює до порушення питання щодо кодифікації в перспективі. Яскравим прикладом даного виду систематизації нормативно-правових актів є Спортивний кодекс Франції (Le code du sport fransais), що складається з трьох тематичних частин, поділених на чотири книги: Організація фізичної культури і спорту, Спортсмени та інші суб'єкти, Участь у спорті, Інші положення (щодо фінансування спорту) [259].

Тому, безперечно, у подальшому більш правильним є прийняття єдиного галузевого акту (*з умовною назвою «Фізкультурно-спортивний кодекс України»*), що дозволить гармонізувати розмаїтий нормативно-правовий масив, сприятиме усуненню наявних колізій, дублювань і невизначеностей, створить передумови для послідовної реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Отже, необхідність вдосконалення вітчизняного «спортивного» законодавства не викликає сумніву, що має бути зроблено шляхом:

− забезпечення ефективного правового регулювання суспільних відносин у галузі спорту з дотриманням балансу прав та обов'язків громадян, суб'єктів фізкультурно-спортивного руху, органів державної влади та місцевого самоврядування, поєднання демографічних, соціально-економічних та культурних інтересів суспільства, а також державних, регіональних та місцевих інтересів і потреб [228, с. 296–297];

− уніфікації термінологічної складової правового забезпечення фізкультурно-спортивної галузі;

− законодавчого визначення положень щодо стратегічного планування та цільового програмування у зазначеній сфері;

− законодавчого врегулювання питань організації та проведення

фізкультурних та спортивних заходів, а саме: встановлення умов їх проведення, відповідальності за таке проведення, здійснення компенсаційних витрат суддям, закріплення виключних прав організатора на використання найменування та символіки заходу, визначення прав на здійснення вибору спортивного обладнання та використання зазначених прав третіми особами, відображення інформації щодо заходу в засобах масової інформації, порядку затвердження положень, згідно з якими проводяться такі заходи, тощо;

− встановлення і реалізації безумовного пріоритету державного правового регулювання фізкультурно-спортивної галузі над корпоративними актами суб'єктів фізкультурно-спортивного руху, особливо у сфері професійного спорту;

− визначення правових основ спортивного менеджменту;

− суттєвого перегляду взаємовідносин держави і спортсменів, тренерів стосовно закріплення їх прав та обов'язків, значного розширення та якісного вдосконалення правового регулювання господарських, трудових, фінансових, соціальних та інших відносин у сфері спорту;

− визначення правових основ організації публічного контролю у сфері спорту, в тому числі закріплення підстав, принципів і механізмів реалізації громадського контролю, контролю за діяльністю спортивних суддів, контролю за дотриманням антидопінгових правил, спортивного медичного контролю і страхування тощо;

− створення системи спеціалізованих спортивних судів, уповноважених на ров'язання спортивних спорів, здійснення судочинства щодо порушень правил проведення змагань, антидопінгових норм, здійснення трансферів, прав спортсменів тощо.

Таким чином, зараз як ніколи необхідно забезпечити максимальне усунення дефектів правового регулювання, нормативних прогалин та логічних протиріч, невиправданого дублювання правових норм, заміни застарілих та малоефективних норм права у сфері спорту. Прогрес спортивних відносин у нашій країні відбувається досить динамічно, а це, у свою чергу, вимагає

постійної роботи з удосконалення спортивного законодавства, створення принципово нових нормативних актів, що закріплюють досягнення українського спорту та сприяють його подальшому розвитку.

2.2. Суб'єкти публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, їх функції та повноваження

Попри політику держави з формування у населення сталих традицій та мотивацій щодо фізичного виховання і масового спорту як важливого чинника забезпечення здорового способу життя, фізкультурно-спортивна галузь, так само як і фізична активність та фізична підготовка населення, продовжують залишатися на низькому рівні. Яскравим підтвердженням тому є найслабший виступ в історії країни олімпійської збірної України на літніх іграх в Ріо-де-Жанейро. Такий стан зумовлено низькою доступністю населення до інфраструктури здоров'я, переведенням користування спортивними та оздоровчими спорудами на платну основу [64]; низьким рівнем ресурсного забезпечення дитячо-юнацького та резервного спорту; відсутністю спортивної інфраструктури, здатної задовольнити потреби населення у щоденній руховій активності відповідно до фізіологічних потреб, у тому числі осіб з обмеженими фізичними можливостями; невідповідністю баз олімпійської та паралімпійської підготовки європейським та світовим стандартам якості; низьким рівнем пропаганди в засобах масової інформації та просвіти населення щодо усвідомлення цінності здоров'я, відповідального ставлення батьків до виховання своїх дітей та несформованістю ефективної системи стимулювання населення до збереження свого здоров'я; невисокою престижністю професій у сфері фізичної культури і спорту, низьким рівнем матеріального заохочення працівників бюджетного сектора цієї сфери; вкрай недостатнім бюджетним фінансуванням та неефективним залученням позабюджетних коштів;

недосконалістю організаційно-правового та економічного механізму державної політики у сфері фізичної культури і спорту, слабкою міжвідомчою координацією та взаємодією органів державної влади та органів місцевого самоврядування [199].

Світовий досвід переконливо доводить, що без активної регуляторної ролі держави не може бути ефективної, соціально орієнтованої системи фізичного виховання і спорту. Нагальною потребою для України наразі стає формування правоздатної системи публічного адміністрування, побудованої на основі розвитку владно-суспільних взаємовідносин, взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства, вдосконалення правового статусу та форм і методів діяльності її суб'єктів. Водночас інституціональна складова публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту в нинішніх умовах як ніколи вимагає вжиття рішучих реформаційних заходів, потребує відповідних спеціальних досліджень, яких, на жаль, не вистачає.

Засади публічного адміністрування досліджуваною сферою визначено Конституцією України, де вказано (стаття 49), що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту. Саме державою гарантовано право кожному її громадянинові займатися фізичною культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, віросповідання, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин. Це право гарантується державою шляхом: надання необхідної допомоги, пільг та гарантій окремим категоріям громадян, у тому числі інвалідам, для реалізації ними своїх прав у згаданій сфері; забезпечення пріоритетного розвитку фізичної культури і спорту на селі, створення необхідних умов для занять спортом сільських працівників і членів їх сімей; гарантування надання в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України, безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям, у тому числі дітям-сиротам та дітям, що залишилися без піклування батьків, дітям, що постраждали внаслідок Чорнобильської

катастрофи, дітям з багатодітних та малозабезпечених сімей, дітям-інвалідам; забезпечення в межах, визначених Кабінетом Міністрів України, надання безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям дошкільного віку, учням загальноосвітніх та професійних навчально-виховних закладів, ветеранам війни і особам, прирівняним до них, а також встановлення пільг при наданні таких послуг іншим категоріям громадян; створення умов для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури і спорту, розвинення фізкультурно-спортивної індустрії та інфраструктури, заохочення прагнення громадян зміцнювати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя [208].

Попри вагому соціальну значущість, розглянута сфера так і не стала пріоритетною галуззю державно-суспільних (публічних) інтересів, хоча насправді вона має чітко виражений публічний характер, оскільки спрямована на реалізацію кожним громадянином права займатися фізичною культурою і спортом задля гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя, отримувати належні фізкультурно-спортивні послуги, першочергове значення в наданні яких належить публічній адміністрації.

Безпосередньо публічне адміністрування у сфері фізичної культури та спорту покладено на певне коло суб'єктів, які за своїм адміністративно-правовим статусом можуть також називатися органами публічної адміністрації.

Крім органів публічної влади, до «публічної адміністрації» переважна більшість вчених відносить ті органи, які не входять до неї організаційно, але виконують делеговані нею функції [84, с. 27–31]. Зокрема, Л.В. Шевченко, окрім органів публічної влади та органів, що виконують делеговані їм публічною владою функції, відносить незалежні публічні підприємства та будь-яких фізичних осіб під час виконання ними повноважень офіційних органів [263].

Автори навчального посібника «Порівняльне адміністративне право»

взагалі публічну адміністрацію вважають системою організаційно-структурних утворень, які на законних підставах набули владних повноважень, та забезпечують виконання закону і здійснюють інші публічно-управлінські функції [264, с. 116–119].

Деякі вчені термін «публічна адміністрація» наповнюють, крім цього, сукупністю організаційних дій, діяльності та заходів, які виконуються різними суб'єктами, органами та інституціями на основі закону та у межах визначених законом форм для досягнення публічного інтересу [16, с. 8–12].

У цілому публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту являє собою розгалужену сукупність органів публічної адміністрації (органів державної влади та місцевого самоврядування), самоврядних організацій та органів громадського самоврядування, які здійснюють на постійній основі цілеспрямований вплив на відповідну сукупність правовідносин, що виникають у зв'язку з реалізацією кожним громадянином права на заняття фізичною культурою і спортом.

Таке право насамперед гарантується Верховною Радою України, яка визначає державну політику й здійснює законодавче регулювання відносин у згаданій сфері, а також здійснює в межах своїх повноважень контроль за реалізацією державної програми розвитку спортивної галузі й за виконанням законодавства про фізичну культуру та спорт.

Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту здійснює також Глава Держави Президент України, який видає укази й розпорядження, що є обов'язковими для виконання на усій території держави, присвоює почесні звання, нагороджує державними нагородами, встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними тощо. Багатогранна діяльність Президента здійснюється через прийняття ним відповідних правових актів, які визначають стратегічні вектори розвитку спортивної галузі. Серед них, зокрема, можна назвати Укази Президента від 28 вересня 2004 р. № 1148/2004 «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» [181], від 11 липня 2005 р. № 1071/2005 «Про стипендії Президента

України для видатних спортсменів та тренерів України з олімпійських видів спорту» [196], від 23 червня 2009 р. № 478/2009 «Про деякі заходи щодо вдосконалення системи фізичного виховання дітей та молоді у навчальних закладах і розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні» [142], від 21 липня 2008 р. «Про пріоритетні напрями розвитку фізкультури і спорту України» [189] тощо. Наступним напрямом діяльності Президента України є організація публічного адміністрування шляхом затвердження програм розвитку спорту, серед яких, наприклад: Цільова комплексна програма «Фізичне виховання здоров'я нації» від 1 вересня 1998 р. № 963, Національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту від 02 серпня 2006 р. та ін. У щорічній доповіді Верховній Раді України Президент України доводить до відома народним депутатам стан реалізації державної політики у сфері спорту.

Наступним суб'єктом публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту є Кабінет Міністрів України, який визначає напрями розвитку спортивної галузі, спрямовує діяльність підпорядкованих йому органів на виконання спортивного законодавства України. Як суб'єкт публічного адміністрування спортивною галуззю, Кабінет Міністрів України визначає напрями розвитку фізичної культури та спорту, спрямовує діяльність підпорядкованих йому органів виконавчої влади; розробляє на строк своїх повноважень програму діяльності, яка спрямована на відродження відповідної галузі, укладає міжурядові угоди і координує міжнародне співробітництво з питань розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Крім цього, як суб'єкт публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, Кабінет Міністрів України наділено широким спектром повноважень, зокрема таких:

− надає інформацію Верховній Раді України щодо діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з розвитку фізичної культури і спорту;

− визначає перелік закладів фізичної культури і спорту, яким надається статус бази олімпійської та паралімпійської підготовки, затверджує Меморандуми взаєморозуміння зі співробітництва у сфері фізичної культури і спорту;

− призначає стипендії Кабінету Міністрів України видатним спортсменам, тренерам та діячам фізичної культури і спорту;

− затверджує порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури і спорту, серед працівників і військовослужбовців правоохоронних органів на певний бюджетний рік тощо [270, с. 69–70].

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту, є Міністерство молоді та спорту України. Завданнями останнього є забезпечення формування та реалізація державної політики у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту, участь у формуванні та реалізація в межах своєї компетенції державної політики у сфері волонтерської діяльності.

Мінмолодьспорт України наділено широким спектром повноважень у підпорядкованій галузі, які умовно можна розділити на нормотворчі (узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Президентові України, Кабінету Міністрів України), міжнародні (провадить у встановленому порядку міжнародну діяльність у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту), координаційні (здійснює в межах своїх повноважень координацію діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки, спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, штатних спортивних команд резервного спорту), інформаційно-пропагандистські (вживає заходів щодо популяризації

та утвердження здорового способу життя молоді, організації її змістовного дозвілля, проводить інформаційно-просвітницьку роботу з протидії поширенню у молодіжному середовищі соціально небезпечних захворювань), контрольні (організовує здійснення контролю за якістю фізкультурно-спортивних послуг, за ефективністю використання спортивних споруд) тощо [185].

Крім Міністерства молоді та спорту України, опосередковано публічне адміністрування досліджуваною галуззю здійснюють Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство оборони України. Так, наприклад, Міністерство освіти і науки України у фізкультурно-спортивній сфері наділено такими повноваженнями: бере участь у реалізації державної політики з фізичного виховання і спорту в навчальних закладах усіх типів і рівнів акредитації; забезпечує організацію навчально-виховного процесу і проведення серед учнівської і студентської молоді спортивних заходів, пов'язаних з підготовкою спортивного резерву для національних збірних команд; забезпечує комплектацію національних збірних команд студентів і учнів з видів спорту для забезпечення їх участі у міжнародних та всеукраїнських змаганнях, організацію і проведення міжнародних і всеукраїнських змагань серед учнівської та студентської молоді [158].

Згідно зі статтею 51 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», спортивна медицина є складовою системи охорони здоров'я у сфері фізичної культури і спорту та визначає стан здоров'я, фізичний розвиток та функціональний стан організму осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі шляхом визначення придатності (здійснення допуску) осіб до занять фізичною культурою і спортом, здійснення профілактики, діагностики, лікування захворювань та ушкоджень, пов'язаних із заняттям фізичною культурою і спортом. Заняття фізичною культурою і спортом здійснюються з додержанням медичних норм, встановлених центральним

органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Мова йде про Міністерство охорони здоров'я України, яке також наділено повноваженнями щодо затвердження положення про здійснення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах [208].

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, як і Міністерство фінансів України, виступають вузловими ланками системи реалізації економічної, державної фінансової, бюджетної, податкової політики держави. Зокрема Міністерство економічного розвитку і торгівлі України розробляє та затверджує нормативи кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту для формування державного замовлення на підготовку відповідних фахівців, оптимізації кількості вищих навчальних закладів, які готують таких фахівців [175], а Міністерство фінансів України розробляє механізми і стандарти фінансування галузі спорту [186].

Первинними суб'єктами владних повноважень адміністративно-територіальних одиниць є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Перші покликані здійснювати державну виконавчу владу та реалізацію державної політики на місцевому рівні, другі владу територіальних громад у межах конституційних повноважень.

Законом України «Про місцеві державні адміністрації» [179] визначено, що місцева державна адміністрація наділена рядом повноважень у сфері фізичної культури і спорту, а саме: реалізовує державну політику в названій галузі, здійснює загальне керівництво закладами фізкультури і спорту, що належать до сфери її управління, їх матеріально-фінансове забезпечення, вживає заходів до збереження мережі закладів фізкультури і спорту та розробляє прогнози її розвитку, враховує їх при розробці проектів програм соціально-економічного розвитку, сприяє роботі фізкультурно-спортивних організацій тощо. Безпосередньо ці повноваження реалізовуються через відповідні структурні підрозділи (управління, департаменти, відділи) місцевих адміністрацій у сфері фізичної культури та

спорту.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [178], місцеве самоврядування в Україні у сфері фізичної культури та спорту це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста) самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення у сфері фізичної культури та спорту в межах Конституції і законів України. Статтею 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [178] визначено повноваження у сфері фізичної культури та спорту і до яких законодавцем віднесено власні (самоврядні) повноваження: управління закладами фізичної культури та спорту, організація медичного, фінансового, матеріального технічного тощо забезпечення закладів фізкультури і спорту, які належать територіальним громадам або передані їм, сприяння роботі громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері фізкультури і спорту, створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку громадян. До делегованих повноважень віднесено вирішення питань про надання неповнолітнім, учням, студентам, пенсіонерам та інвалідам права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг, наданих безкоштовно або на пільгових умовах [63, с. 56–57].

Важливим законодавчим базисом розширення владних повноважень регіональних суб'єктів публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту є норма, яка передбачає делегування від районних та обласних рад повноваження відповідним місцевим державним адміністраціям, які для їх реалізації утворюють департаменти, управління, відділи з питань фізичної культури та спорту. Найбільш вагомими, на нашу думку, є такі делеговані повноваження: підготовка і внесення на розгляд ради проектів програм розвитку фізичної культури і спорту відповідної

адміністративно-територіальної одиниці; підготовка пропозицій до таких програм; забезпечення збалансованого розвитку окремих підсистем галузі фізичної культури та спорту; підготовка і подання до відповідних органів виконавчої влади фінансових показників і пропозицій до проекту Державного бюджету України в частині витрат на фізичну культуру та спорт; забезпечення відповідно до законодавства розвитку усіх видів спорту, фізичної культури, сприяння роботі громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері фізичної культури і спорту, тощо.

Ще одну групу суб'єктів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту складають самоврядні організації та органи громадського самоврядування, які здійснюють на постійній основі цілеспрямований вплив на відповідну сукупність правовідносин, що виникають у зв'язку з реалізацією кожним громадянином права на заняття фізичною культурою і спортом. До таких суб'єктів насамперед належать Національний олімпійський комітет України, Національний комітет спорту інвалідів України, Спортивний комітет України, спортивні федерації тощо. Наприклад, Національний олімпійський комітет України, згідно із статтею 23 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», є громадською організацією фізкультурно-спортивної спрямованості, основним завданням якої є забезпечення розвитку олімпійського руху в Україні як складової частини міжнародного олімпійського руху. Метою останнього є пропаганда та впровадження відповідних принципів та ідеалів; сприяння розвитку фізичної культури і спорту; зміцнення міжнародного спортивного співробітництва; участь в Олімпійських іграх та інших міжнародних спортивних заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами тощо.

Спортивний комітет України, відповідно до статті 25 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», є громадською організацією фізкультурно-спортивної спрямованості, основним завданням якої є забезпечення розвитку в Україні неолімпійського спорту. Спортивний комітет України представляє

Україну у відповідних міжнародних спортивних організаціях, на всесвітніх та європейських іграх з неолімпійських видів спорту, інших міжнародних спортивних змаганнях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України; може організовувати та проводити на території України всеукраїнські та міжнародні заходи з неолімпійських видів спорту спільно з відповідними спортивними федераціями; бере участь у наданні всеукраїнським спортивним федераціям з неолімпійських видів спорту статусу національної спортивної федерації з відповідного неолімпійського виду спорту; має свою символіку, здійснює її використання та забезпечує захист відповідно до закону.

Спортивні федерації (асоціації, спілки, об'єднання тощо) − громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості, основними завданнями яких є забезпечення інтересів членів відповідних спортивних федерацій у сфері спорту, в тому числі сприяння захисту їх соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних та інших інтересів; сприяння розвитку відповідного виду (видів) спорту шляхом участі у розробленні та виконанні відповідних програм; залучення різних груп населення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; сприяння підготовці спортсменів національних збірних команд та забезпечення їх участі в офіційних міжнародних спортивних змаганнях; організація та проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; участь у здійсненні кадрового забезпечення розвитку відповідного виду (видів) спорту; сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту тощо.

Окреслений перелік суб'єктів виглядає надто великим, проте не таким, що свідчить про цілком сформовану та ефективно діючу систему публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю. Якою б мала бути модель публічного адміністрування названою сферою не дає відповіді й Закон України «Про фізичну культуру і спорт», в якому лише визначено, що державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Отже, законодавець визначає різні центральні органи виконавчої влади, один з яких забезпечує формування державної політики в галузі, а другий її реалізує. Що це за різні органи, можна лише здогадуватися, адже єдиним і головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту, є Міністерство молоді та спорту України. Тим більше незрозуміло як у такій правовій невизначеності діяти Кабінету Міністрів України, який покликаний координувати діяльність підпорядкованих суб'єктів публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю.

Крім цього, незрозумілим у статті 5 закону є словосполучення про те, що «державне управління … здійснюється … за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування», адже останні мають «не сприяти», а здійснювати реалізацію покладених на них повноважень та функцій у справі розвитку фізичної культури та спорту на відповідних адміністративно-територіальних одиницях.

В умовах реалізації політики децентралізації публічного адміністрування, що передбачає передачу значної частини функцій від центральних органів державної влади середнім і нижнім рівням на місця, формування місцевої моделі розвитку в рамках переважно самостійного вирішення проблем регіону, суттєвою прогалиною закону є відсутність регіонального компонента управління сферою фізичної культури і спорту.

У більшості розвинених країн світу адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю є прерогативою держави і здійснюється відповідними центральними державними виконавчими органами влади, а відмінність полягає лише у ступені децентралізації і фокусуванні певних повноважень із

управління галуззю на рівні суб’єктів федерації або інших територіально-адміністративних одиниць. Законодавчі акти переважно спрямовані на врегулювання діяльності установ, організацій, підприємств фізичної культури і спорту, їх відносин із державою, визначення механізмів фінансового та інших видів забезпечення, соціальних та інших гарантій у галузі, боротьби із насильством у спорті, протидії вживанню заборонених речовин, питань гендерної рівності тощо [37].

Водночас вітчизняна система публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту не відповідає сучасним умовам [59, с. 169], адже жорстке планування, обмежена кількість видів спорту, відсутність цільового відбору спортивно обдарованих дітей і розробки орієнтованих на них методик підготовки, відсутність організаційних схем роботи з дорослим населенням і пенсіонерами, іншими «цільовими групами» не може допомогти розвитку спорту для усіх [58, с. 47].

Необхідна нова парадигма розвитку спорту, що визначатиметься визнанням соціальної самоцінності спорту для усіх як засобу поліпшення якості життя окремого індивіда і суспільства в цілому, незалежно від цілей розвитку спорту вищих досягнень [58, с. 48].

Деякі вчені пропонують триступеневий підхід до розв’язання проблем публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту:

по-перше, національні органи управління фізичною культурою і спортом повинні оптимізувати систему управління розвитком масової фізичної культури і оздоровчого спорту за рахунок розмежування повноважень у розвитку спорту вищих досягнень і спорту для усіх між органами управління фізичною культурою і спортом різних рівнів. Розвиток спорту вищих досягнень повинен знаходитися у сфері державного управління, розвиток спорту для усіх у сфері муніципального управління, при цьому органи муніципального управління фізичною культурою і спортом необхідно звільнити від обов'язків щодо розвитку спорту вищих досягнень. Роль національних органів управління фізичною культурою і спортом у

розвитку спорту для усіх є стратегічною і має бути спрямована на рішення таких проблем: визнання соціальної самоцінності спорту для усіх незалежно від цілей розвитку спорту вищих досягнень як пріоритетного напряму державної спортивної політики; проведення статистичного обліку і аналізу показників спорту для усіх різних муніципальних утворень; активізація процесу наукового пошуку і науково-технічних розробок, інформаційне забезпечення, випуск відповідних наукових журналів, проведення конференцій і семінарів з тематики спорту для усіх; координація підготовки і перепідготовки кадрів для роботи у сфері спорту для усіх;

по-друге, органи управління фізичною культурою і спортом регіонів України мають бути «точкою сполучення» розвитку спорту вищих досягнень і спорту для усіх на конкретній території через рішення таких проблем: розвиток дитячо-юнацького спорту; підтримка і розвиток спортивної бази; участь у формуванні витрат місцевих бюджетів за статтею «Фізична культура і спорт»; законодавча підтримка розвитку спорту для усіх на цій території; науково-методична підтримка розвитку спорту для усіх;

по-третє, муніципальні органи управління фізичною культурою і спортом повинні розвивати види і форми спорту для усіх відповідно до місцевих кліматичних, культурних та інших особливостей муніципальних утворень. При цьому муніципальна спортивна політика повинна включати такі напрями: організація взаємодії органів управління фізичною культурою і спортом з фізкультурно-спортивними організаціями різних форм власності, у тому числі громадськими; врахування особливостей планування і контролю спорту для усіх; використання бюджетного фінансування спорту для усіх як «пускових засобів» із залученням додаткових джерел фінансування; організація спортивно-оздоровчої роботи за місцем проживання; впровадження нових форм масових змагань і оздоровчо-рекреаційних заходів, нетрадиційних видів спорту і активного відпочинку; організація роботи із засобами масової інформації, використання можливостей Інтернету; підготовка громадських інструкторів із спорту, підтримка їх

діяльності; поєднання соціальної і спортивної політики при розробці соціально орієнтованих спортивно-оздоровчих програм [58, с. 50–51].

Зрозуміло, пріоритет повинен віддаватися місцевим органам влади, адже, згідно зі ст. 27 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», забезпечення умов для фізкультурно-оздоровчої діяльності за місцем проживання та відпочинку громадян покладається на місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування і здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів. З цією метою місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть створювати центри фізичного здоров'я населення, організовувати будівництво спортивних споруд та співпрацювати з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості та іншими закладами фізичної культури і спорту.

Водночас лише місцеві органи влади не можуть забезпечити ефективне адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю, необхідна нова модель регулювання, побудована на збалансованому поєднанні можливостей центральних та місцевих інституцій.

До речі, в зарубіжних країнах державна політика у сфері фізичної культури є органічним поєднанням діяльності держави, урядових, неурядових (громадських) та приватних організацій, установ, інститутів. У більшості європейських країн така політика реалізується різними способами залежно від концептуального визначення ролі держави в життєдіяльності суспільства. У державах, де існує принцип «невтручання», спортивна активність хоча і вважається соціально значущою, проте вона є вираженням вільної й автономної ініціативи самих громадян країни, тому що стимулювання й розвиток спорту належать до компетенції спортивного руху. Яскравим прикладом цієї моделі є США, що не розглядають сферу спорту як об'єкт фінансової підтримки з боку національного уряду [39].

У країнах, що культивують цю модель, держава надає спорту лише матеріальну підтримку, необхідну для розвитку спорту, допомагаючи спортивному руху функціонувати автономно (Велика Британія, Нідерланди,

Норвегія, Швеція, Японія та ін.). Інші країни, у яких діє модель активного державного «втручання» в галузь фізичної культури та спорту, беруть на себе відповідальність і зобов'язання з розвитку галузі. На центральному рівні відповідальність за спорт може бути доручена спеціальним міністерствам з питань спорту, радам, комітетам з функціями, подібними до функцій міністерств, різним міністерствам, що курирують спорт у різних аспектах. Завдання і програми зі спорту узгоджуються з державними органами, відповідальними за спорт, за незмінної поваги до автономії спортивних організацій. Партнерство між державою і спортивним рухом сприяє формуванню загального курсу національної спортивної політики, розроблюваного за допомогою створених органів, у яких є представники влади і керівники спортивних організацій.

Сьогодні питання державної політики у сфері фізичної культури і спорту стали надзвичайно актуальними для країн із перехідними соціально-економічними системами, зокрема для України. І це є цілком закономірним, оскільки в цих країнах процес трансформації державної політики стосовно сфери фізичної культури і спорту відбувається дуже складно, йому притаманні серйозні суперечності та прорахунки. Тому проблеми галузевого виміру державної політики у сфері фізичної культури та спорту перебувають у центрі уваги як теоретиків державного управління, так і практиків. Зокрема, наголошується на створенні теоретико-методологічних засад формування поведінки держави стосовно сфери фізичної культури і спорту в умовах становлення ринкових відносин [39, с. 183].

Концепцією Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р, пропонується три варіанти публічного адміністрування галуззю, а саме: перший − збереження традиційної системи розвитку фізичної культури і спорту, відсутність системного підходу до розв'язання нагальних проблем організації дозвілля населення і підготовки національних збірних команд; другий − здійснення

організаційно-практичних заходів щодо створення автономної системи управління сферою фізичної культури і спорту, в якій буде відсутня координуюча функція з боку держави, а керівництво здійснюється органами, відповідальними за забезпечення розвитку олімпійського руху, із залученням фінансових ресурсів приватного сектора, що скоротить фінансові ресурси державного та місцевих бюджетів для забезпечення розвитку сфери фізичної культури і спорту; третій − поєднання зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства для проведення реформи у сфері фізичної культури і спорту з метою приведення її у відповідність з європейськими вимогами і стандартами шляхом визначення як основи європейської моделі реформування та побудови взаємовідносин між органами державної влади та громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості, підвищення рівня публічності та прозорості діяльності Мінмолодьспорту, автономності спортивних федерацій, вдосконалення національного антидопінгового законодавства, що сприятиме створенню умов для відведення фізичній культурі і спорту в Україні провідної ролі [199]. Найбільш оптимальним здається третій варіант, оскільки перші два ще більше загострять кризову ситуацію в Україні.

Реформування потребує уся фізкультурно-спортивна галузь, і насамперед її інституціональна складова, оскільки наразі функції держави в згаданій сфері полягають у жорсткому централізованому управлінні, що виявляється у формуванні інвестиційної, антимонопольної, регуляторної політики у сфері фізичної культури і спорту, визначенні системи спортивних відзнак і нагород, нормативів матеріально-технічного та кадрового забезпечення, визначенні порядку визнання видів спорту в Україні, включенні їх до відповідного реєстру та порядку його ведення, затвердженні Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, встановленні порядку атестації спортивних тренерів та суддів тощо.

З іншого боку, органи місцевого самоврядування лише підтримують

діяльність місцевих осередків національних спортивних федерацій та їх спілок, надають їм фінансову та організаційну підтримку на розвиток олімпійського, паралімпійського і дефлімпійського руху в регіонах, можуть створювати центри фізичного здоров'я населення, організовувати будівництво спортивних споруд та співпрацювати з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості та іншими закладами фізичної культури і спорту [208].

В умовах децентралізації державної влади визначальне місце серед інших суб’єктів публічного адміністрування спортивною галуззю повинна зайняти національна спортивна федерація, яка, до речі, не має на сьогодні визнаних державою спортивних повноважень. Взаємозв’язок між державою та спортивною федерацією національного рівня наразі ґрунтується на засадах: конкурсного відбору, надання статусу національної, не забезпеченого механізмами реалізації, відсутності чіткого регламенту делегування повноважень, делегування тих повноважень, які природно належать федераціям національного рівня.

Саме спортивна федерація національного рівня повинна визнаватися державою як автономний авторизований представник міжнародної федерації з отриманням широкого кола прав на управління певним видом спорту.

На думку Н.С. Сітнікової, основу публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту складає відповідний організаційній механізм, що є ієрархічно побудованою системою органів державної влади, суспільних і громадських структур, закладів, підприємств, установ усіх форм власності, що здійснюють управління та контроль над забезпеченням відтворювальних процесів суспільства [225]. Він, на думку вченої, найбільше потребує вдосконалення шляхом: створення структурних підрозділів з питань спорту органів виконавчої влади на усіх рівнях; розмежування повноважень центрального та місцевих органів виконавчої влади у сфері спорту; утворення координаційних консультативно-дорадчих органів з питань розвитку спорту; удосконалення шляхів взаємодії органів місцевого

самоврядування із суб'єктами господарської діяльності, пов'язаної з наданням спортивних послуг; створення спортивних центрів; удосконалення системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, на яких покладено обов'язки з питань розвитку спорту в державі [222, с. 180; 19, с. 76–84].

Підсумовуючи викладене, залежно від характеру компетенції суб'єкти публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту доцільно поділяти на чотири групи, а саме: на суб'єктів: 1) *загальної компетенції*, до яких можна віднести Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади; місцеві органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування (особливістю публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю органами загальної компетенції є те, що вони здійснюють зазначену діяльність і разом з тим розв'язують інші завдання, віднесені до їхньої компетенції, розвиток економіки, соціальної сфери, національної безпеки та оборони тощо); 2) *галузевої (спеціальної) компетенції* (для них адміністрування у галузі фізичної культури і спорту є основним або одним з основних напрямів їхньої діяльності. Зокрема, мова йде про Міністерство молоді та спорту України); 3) *міжгалузевої (функціональної) компетенції* (наприклад, Комітет з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України, який організовує усю фізкультурно-масову і спортивну роботу в системі освіти, та спортивні установи Міністерства оборони України, які організовують фізичну підготовку військовослужбовців, забезпечують залучення до регулярних занять фізичними вправами тощо); 4) *спеціалізованої (самоврядної) компетенції* (Національний олімпійський комітет України, Національний комітет спорту інвалідів України, Спортивний комітет України, спортивні федерації тощо).

2.3. Форми та методи публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту

Досягнення цілей фізкультурно-спортивного руху в країні, як-то підвищення якості життя та рівня здоров'я населення, підтримання високого рівня працездатності людей, профілактика негативних соціальних явищ з боку незайнятої молоді, розвиток спортивної інфраструктури, формування здорового морально-психологічного клімату в колективах і в суспільстві в цілому, є можливим завдяки ефективному застосуванню форм і методів публічно-правового адміністрування сферою фізичної культури і спорту. Саме форми і методи є тим правовим інструментарієм, який, з одного боку, виступає засобом досягнення цілей публічного адміністрування спортивною галуззю, а з іншого дозволяє відмежувати фізкультурно-спортивні відносини, що регулюються нормами адміністративного права, від суміжних відносин, які підпадають під регулювання інших галузей права.

Процес здійснення публічного адміністрування в названій сфері виявляється у певних формах, кожна з яких має особливий зміст. При цьому, якщо функції адміністрування розкривають основні напрями цілеспрямованого державного впливу на відповідні об'єкти, то форми це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу. Тобто через форми адміністрування практично здійснюється регулююча діяльність вибір відповідних форм публічного адміністрування спортивною сферою повинен забезпечувати найбільш цілеспрямоване виконання функцій регулювання і досягнення відповідної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу. Іншими словами, мова йде про те, що публічне адміністрування, в тому числі й у фізкультурно-спортивній сфері, реалізується через конкретні дії та рішення органів (посадових осіб) публічної влади, які здійснюються в певних рамках, окреслених правом. При цьому право не лише наділяє кожного суб'єкта публічної адміністрації компетенцією, яка дає йому змогу

здійснювати регулюючий вплив на правовідносини та поведінку їх учасників, але й чітко визначає форми відповідного впливу [44, с. 113].

З етимологічної точки зору форма (від лат. forma вигляд, образ; зовнішній вияв змісту) означає: «1. Тип, будову, спосіб організації чого-небудь; зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний з його сутністю, змістом. 2. Спосіб існування змісту, його внутрішня структура організація і зовнішній вираз» [118, с. 694; 255, с. 517], «організацію предмета, явища» [70, с. 20], «той або інший варіант зовнішнього вираження змісту» [29, с. 135].

Аналіз наукової літератури свідчить, що сучасна правова наука досі не виробила єдиного погляду на природу, типологію та зміст форм публічного адміністрування. Відтак «форма публічної адміністрації» визначається як «зовнішньо виражена дія, волевиявлення виконавчо-розпорядчого органу (посадової особи), здійснене у рамках режиму законності та його компетенції для досягнення управлінської мети вираження у зовнішньому вигляді конкретних дій органів публічної адміністрації, їх структурних підрозділів і посадових осіб, які здійснюються у процесі виконавчої діяльності й спрямовані на реалізацію функцій адміністрування» [4, с. 119]; «зовнішньо виражена дія суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюється в рамках їх компетенції для виконання поставлених перед ними завдань та тягне за собою певні наслідки» [94, с. 181]; «уніфікований за зовнішніми ознаками, формалізований вид результатів конкретних дій органу управління, його структурних підрозділів та службових осіб, спрямованих на досягнення поставленої мети» [210, с. 98]; «регламентовані правом види і способи реалізації органами (посадовими особами) публічної адміністрації наданих їм повноважень» [44, с. 115, 116]; «способи зовнішнього виразу діяльності суб'єктів публічної влади, зовнішньо виражену дію органів публічної адміністрації або їх посадових осіб, здійснену у межах їхньої компетенції з метою досягнення поставлених перед ними мети та завдань» [79; 111; 244; 264].

Отже, форма дає нам уявлення про шляхи діяльності, якими певний суб'єкт здійснює вплив на об'єкт, а метод, навпаки, відображає, які засоби та прийоми при цьому використовуються. Саме тому кожен метод має свою конкретну форму, а форма, у свою чергу, може реалізовуватися за допомогою одного чи кількох методів [114, с. 123].

Форма виступає важливим інструментом публічного адміністрування будь-якою сферою. Якщо функції діяльності розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу суб'єктів на об'єкти, то форми це шляхи здійснення цілеспрямованого впливу, тобто форми показують, як практично здійснюється діяльність. Форми діяльності визначаються характером відносин у певній сфері життєдіяльності людини. Вони прямо чи опосередковано зумовлені тими юридичними приписами, за допомогою яких держава регулює діяльність юридичних та фізичних осіб, які, у свою чергу, обирають ті форми діяльності, що є найбільш виправданими та ефективними [99, с. 30].

Під *формами публічного адміністрування досліджуваною сферою необхідно розуміти зовнішньо виражену діяльність органів (посадових осіб) публічної адміністрації в межах наданих їм повноважень, спрямовану на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів*.

Незважаючи на величезну різноманітність конкретних проявів публічного адміністрування, більшість з них за своєю природою та характером є однорідними. Втім, адміністративно-правовою наукою дотепер не вироблено єдиного підходу до класифікації форм публічного адміністрування. Так, наприклад, вчені виділяють такі форми: встановлення норм права (видання нормативних актів), застосування норм права, укладання адміністративних договорів, здійснення реєстраційних та інших юридично значущих дій, провадження матеріально-технічних дій та виконання матеріально-технічних операцій (І.Д. Пастух) [94, с. 181]; нормативно-правові

(становлення норм права), застосування норм права, організаційне регламентування внутрішньої роботи апарату органів влади, позаапаратна організаційна діяльність, матеріально-технічне забезпечення (В.Б. Дзюндзюк, Н.М. Мельтюхова, Н.В. Фоміцька) [210, с. 98]; видання адміністративно-правових актів, укладання адміністративних договорів, надання адміністративних послуг та здійснення інших юридично значущих дій (Т.О. Гуржій) [44, с. 115, 116]; структурні та процедурні форми; регулятивні та правоохоронні (за змістом та ознаками норм, що застосовуються компетентними органами і посадовими особам); внутрішні та зовнішні (за цілеспрямованістю); письмові, усні, конклюдентні (за способом вираження) тощо [89, с. 113]; структурні, процесуальні, правові і неправові, у вигляді актів управління, суспільно-організаційних та матеріально-технічних дій, регулятивних форм [219, с. 72]; правоустановча, правозастосовна, регулятивна та правоохоронна (Ю.М. Старілов) [235, с. 220–227].

Досить розгорнуту класифікацію форм публічного адміністрування надає Ю.М. Козлов, який, зокрема, виділяє такі форми: за ступенем юридичного вираження основні (видання правових актів) і такі, що ґрунтуються на них, тобто різноманітні дії, що тягнуть за собою певні юридичні наслідки (реєстраційні, дозвільні, наглядові, попереджувальні, запобіжні, ліцензування і т.д.); за спрямованістю такі, що впливають на суспільні відносини у сфері державного управління (зовнішня спрямованість) або на діяльність підлеглого управлінського апарату (внутрішня спрямованість); за обсягом загальнообов’язкові або адресовані конкретним об’єктам; за особливостями об’єкта управлінського впливу залежно від форми власності; за юридичним змістом дозвільні, заборонні або приписуючі тощо [9, с. 238–239].

Найбільш поширеним наразі є поділ форм публічного адміністрування на правові і неправові [218, с. 20; 78, с. 172–173]. На думку переважної більшості вчених, правові форми фіксують управлінські рішення і дії, які мають юридичний зміст (встановлення і застосування правових норм), а

неправові безпосередньо юридичного значення не мають і не спричиняють виникнення адміністративно-правових відносин [73, с. 67; 5, с. 133; 2, с. 278].

Попри те, що поділ форм публічного адміністрування на правові і неправові є умовним, вказану класифікацію не можна вважати оптимальною як за вимогами часу, так і останніми тенденціями в адміністративно-правовій науці. Нелогічним є виділення неправових форм адміністрування як таких, що безпосередньо не пов'язані із правовими наслідками та в результаті яких не виникають адміністративно-правові відносини. Навпаки, навіть здійснення організаційних дій та виконання матеріально-технічних операцій інколи викликають правові наслідки. Вірно наголошують деякі вчені, що, якщо певна дія чи акт діяльності не породжує правових наслідків вона взагалі не може бути формою публічного адміністрування, оскільки остання власне і має бути спрямована на регулювання конкретних адміністративно-правових відносин, іншими словами, спрямована на їх встановлення, зміну чи припинення, тобто має породжувати реальні правові наслідки [89, с. 114–115]. Так само В.М. Бевзенко заперечує, що форми управління не можуть бути неправовими, оскільки в такому випадку їх використання буде неправомірним. Слушною є думка вченого про доцільність поділу цих форм на правові та організаційні залежно від наявності чи відсутності правових наслідків їх використання [15, с. 57].

Виходячи з наведених вище міркувань, форми публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту доцільно поділяти на *правові* та *організаційно-технічні*, що відповідатиме загальній концепції їх застосування, змісту та функціонального призначення. Іншими словами, традиційний поділ так званих «неправових» форм на організаційні та матеріально-технічні охоплено узагальненою назвою «організаційно-технічні», оскільки: по-перше, вони тісно пов'язані між собою, а по-друге, це дозволить відійти від використання неприйнятного терміна «неправова форма».

Щодо правових форм публічного адміністрування сферою фізичної

культури і спорту, то їх можна поділити на такі: *1) видання нормативних адміністративно-правових актів (нормотворча форма); 2) видання індивідуальних адміністративно-правових актів, у тому числі надання адміністративних послуг (правозастосовна форма); 3) укладання адміністративних договорів; 4) здійснення інших юридично-значущих дій, спрямованих на розвиток фізкультурно-спортивного руху*.

Нормотворча діяльність (видання нормативних адміністративно-правових актів) є однією із найпоширеніших форм діяльності публічної адміністрації у цій сфері. Діючи кожен у межах своєї компетенції, органи публічної адміністрації, а саме: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство молоді та спорту України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та інші на основі чинного законодавства встановлюють нові або змінюють існуючі загальнообов'язкові правила, нормативи і стандарти з питань розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Будучи за своєю природою юридичними фактами, ці втілені у законах та підзаконних нормативно-правових актах правила тягнуть за собою юридичні наслідки у вигляді виникнення, зміни чи припинення правових відносин між суб'єктом і об'єктом адміністрування. Видання таких юридичних актів, за слушним висловом Ю.М. Козлова, є обов'язком цих органів, оскільки це найважливіша правова форма виконавчо-розпорядчої діяльності [74, с. 125].

Правозастосовна форма публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту є досить поширеною та виявляється шляхом видання індивідуальних адміністративно-правових актів, у тому числі наданням адміністративних послуг. Видання таких актів є близьким до нормативного, але не тотожне йому. Відмінність між ними полягає в тому, що індивідуальні акти управління встановлюють, змінюють або припиняють конкретні адміністративні правовідносини. Вони відрізняються від нормативних тим, що звернені до конкретних суб'єктів управлінських відносин та їх дія припиняється після здійснення встановлених у них прав і обов'язків, тобто

після одноразового застосування [5, с. 125].

Видання ненормативних правових актів (адміністративне розпорядництво) полягає в застосуванні норми права з конкретної управлінської справи. Вони містять точно визначені та персоніфіковані владні приписи. Нормативно-правовим та індивідуальним актам притаманні владність, підзаконність, вторинність стосовно закону. Але індивідуальні акти не є джерелом адміністративного законодавства, вони становлять собою юридичні факти, з якими пов'язують виникнення, зміну, припинення адміністративно-правових відносин. Обов'язкові, базові, для діяльності кооперативів приписи державного регулювання насамперед втілюються у формі видання актів індивідуального характеру [13].

Актами індивідуального характеру є укази про присудження почесних звань, спортивних премій, призначення спортивних суддів, спортивних стипендій [169; 197], виплати одноразових грошових винагород спортсменам [187], відзначення державними нагородами за видатні спортивні досягнення і значний вклад у розвиток фізичної культури і спорту спортсменів, їх тренерів та інших фахівців у сфері фізичної культури і спорту тощо.

Для галузі фізичної культури і спорту характерним є також застосування адміністративних договорів, як різновиду правової форми публічного адміністрування. Інститут адміністративного договору сьогодні не отримав широкого застосування. Повною мірою це стосується і сфери публічного адміністрування спортом, де відповідні уповноважені суб'єкти практично не використовують договірні форми у своїй повсякденній діяльності. Якщо раніше договірні відносини були притаманні виключно галузям приватного права, то сьогодні все частіше вони застосовуються в адміністративному праві як засіб саморегуляції сторін, що обумовлено розвитком договірних засад у регулюванні публічно-правових відносин [111].

Варто зазначити, що у спортивній сфері така форма публічного адміністрування, як укладення адміністративних договорів, застосовується

вельми обмежено. Переважна більшість угод у цій сфері мають приватно-правовий характер: вони укладаються з ініціативи сторін, а не на вимогу законодавства; не вимагають обов’язкової участі суб’єкта публічної адміністрації; не передбачають обмеження волі сторін (у тому числі свободи вибору контрагента); не мають публічних інтересів тощо. Однак це не виключає практики укладення адміністративних договорів у сфері фізичної культури та спорту [124].

Застосування адміністративних договорів має місце щодо організації побудови спортивних дитячих майданчиків, реконструкції, капітального ремонту, будівництва і утримання сучасних палаців спорту, спортивних комплексів, фітнес-центрів, плавальних басейнів, льодових та інших спортивних майданчиків для проведення регіональних, всеукраїнських, міжнародних змагань, масових фізкультурно-спортивних заходів та залучення до занять спортом широких верств населення, в тому числі осіб з обмеженими фізичними можливостями [270, с. 103].

Ще одним прикладом публічно-договірного регулювання спортивної галузі можна назвати укладення адміністративних договорів про взаємодію, співпрацю тощо. Так, наприклад, 11 вересня 2008 року було підписано угоду про співробітництво в галузі спорту між Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту і Головним управлінням спорту Китайської Народної Республіки [249], 14 лютого 2014 року угоду про співробітництво в галузі фізичної культури та спорту між Міністерством молоді та спорту України і Міністерством спорту Російської Федерації [250] та ін.

Отже, попри те, що адміністративний договір не отримав поширення у спортивній сфері, все ж таки заперечувати його існування як правової форми публічного адміністрування досліджуваною галуззю не можна. У подальшому адміністративний договір отримує належне правове забезпечення та поширення у фізкультурно-спортивній сфері.

Ще однією правовою формою публічного адміністрування фізкультурно-спортивною сферою є здійснення інших юридично-значущих

дій, спрямованих на розвиток фізкультурно-спортивного руху. Характерною особливістю останніх є те, що внаслідок таких дій виникають нові юридичні положення, змінюються існуючі правові відносини, таким чином, настають відповідні правові наслідки. Означена форма публічного адміністрування фізкультурно-спортивною сферою включає реєстраційну, атестаційну, експертну, аналітичну та іншу діяльність уповноважених органів публічної адміністрації.

Реєстраційна діяльність публічної адміністрації у спортивній сфері полягає у процедурі визнання видів спорту та включенні їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні. Види спорту вважаються визнаними в установленому порядку як олімпійські види спорту, неолімпійські види спорту, види спорту інвалідів з ураженням опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та розумового і фізичного розвитку. Рішення про визнання, відмову у визнанні, скасування рішення про визнання виду спорту та внесення змін до Реєстру приймаються комісією з визнання виду спорту в Україні, яка є дорадчим органом Міністерства молоді та спорту України. Основними завданнями Комісії є розгляд документів і прийняття рішення про визнання, відмову у визнанні, скасування рішення про визнання виду спорту та внесення змін до Реєстру. Внесення змін до Реєстру здійснюється Міністерством молоді та спорту України на підставі письмового клопотання всеукраїнської громадської організації фізкультурно-спортивної спрямованості у таких випадках: при зміні назви виду спорту; відповідно до рішення Міжнародного олімпійського комітету про включення (виключення) виду спорту до (з) програми Олімпійських ігор; при об’єднанні видів спорту; при розділі видів спорту [163].

Атестаційна діяльність публічної адміністрації знаходить своє вираження у спортивній сфері в частині проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) [166]; атестації тренерів (тренерів-викладачів) та спортивних суддів, фахівців з питань фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних

та спортивних заходах для інвалідів [167].

Атестація тренерів (тренерів-викладачів) спрямована на всебічне комплексне оцінювання ефективності їх діяльності, за якою визначаються рівень їх кваліфікації, відповідність займаній посаді у штатній команді національних збірних команд України з видів спорту та присвоюється кваліфікаційна категорія тренерам (тренерам-викладачам) закладів фізичної культури і спорту [167].

Експертна діяльність так само є складовою правової форми публічного адміністрування фізкультурно-спортивною сферою. Як приклад можна назвати експертизу будівництва спортивних споруд. Зокрема, усі наявні спортивні споруди в Україні мають бути включені до Єдиного електронного всеукраїнського реєстру спортивних споруд з попереднім проходженням їх експертизи. Умовами для включення спортивних споруд до Реєстру є відповідність їх параметрів нормам ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди», затвердженим наказом Держбуду України від 10 листопада 2003 року № 184, та надання фізкультурно-спортивних послуг, у тому числі проведення спортивних змагань усіх рівнів.

Метою проведення експертизи проектів будівництва є визначення якості проектних рішень шляхом виявлення відхилень від вимог до міцності, надійності та довговічності будинків і споруд, їх експлуатаційної безпеки та інженерного забезпечення, у тому числі до доступності осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення, санітарного і епідеміологічного благополуччя населення, охорони праці, екології, пожежної, техногенної, ядерної та радіаційної безпеки, енергозбереження і енергоефективності, кошторисної частини проекту будівництва. Експертиза є завершальним етапом розроблення проектів будівництва [165].

До інших юридично-значущих дій, спрямованих на розвиток фізкультурно-спортивного руху, належить також аналітична діяльність уповноважених органів публічної адміністрації. Згідно зі статтею 6 Закону

України «Про фізичну культуру і спорт», центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у згаданій сфері, здійснює аналітичну діяльність, визначає тенденції розвитку, узагальнює вітчизняний та іноземний досвід, розробляє проекти програм розвитку фізичної культури і спорту [208]. Іншими словами, аналітична діяльність у спортивному секторі − це безперервна багатопланова інтелектуальна робота суб'єктів публічного адміністрування з моніторингу, збору, верифікації, систематизації й наукової інтерпретації відповідних даних з метою підготовки аналітичних документів, які слугують підставою для подальшого прийняття управлінських рішень у спортивній сфері [103, с. 62–63].

Окрему групу форм публічного адміністрування фізкультурно-спортивною сферою складають організаційно-технічні форми. При цьому, як вже було зазначено раніше, називати їх «неправовими формами» недоречно, адже кожна з них так само тягне правові наслідки.

До організаційних заходів з питань фізичної культури та спорту можна віднести організацію та проведення нарад, обговорень, перевірок, розробку проектів планів, прогнозів, програм, методичних рекомендацій, інспектування роботи та інструктування нижчих органів (посадових осіб), надання практичної допомоги, розповсюдження позитивного досвіду, проведення контрольних заходів, вивчення громадської думки, розробку заходів щодо впровадження новітніх досягнень науки і техніки тощо. Інструктування, до речі, може здійснюватися у письмовій та усній формах шляхом підготовки та розсилання інформаційних листів, циркулярів, роз'яснень змісту законодавчих актів і завдань, проведення з цією метою семінарів, інструктивних нарад, практичних занять тощо.

До організаційної форми також відносять організацію та проведення семінарів, засідань; анкетування службовців і громадян з метою урахування громадської думки та коригування управлінської діяльності; надання практичної допомоги тощо [82].

Розповсюдженою і тому важливою організаційною формою публічного

адміністрування спортивною сферою є різноманітні засідання колегій, комісій, рад, які створюються органами виконавчої влади. Так, нарада є організаційно-правовою формою діяльності, яка забезпечує колегіальне обговорення завдань і прийняття рішень з їх виконання. Усі наради можна поділити на інформаційні (їх ще називають директивними або інструктивними), оперативні (або диспетчерські) і дискусійні. У сфері публічного адміністрування фізичною культурою і спортом частіше практикуються інформаційні наради, на яких учасників знайомлять з певними новими відомостями, положеннями й настановами, і дискусійні наради як найдемократичніший за структурою вид нарад. На таких засіданнях кожен може вільно висловити свою думку, навіть якщо вона розходиться з думкою керівника чи більшості. Саме на таких нарадах народжуються справді конструктивні рішення важливих проблем. Семінари проводяться з метою підвищення ділової кваліфікації і надання методичних консультацій з питань законодавства та управлінської діяльності державних службовців. На жаль, останнім часом всеукраїнські семінари-наради з питань фізкультури і спорту відбуваються дуже рідко (останній відбувся у 2000 році) [10, с. 213–214].

Матеріально-технічна складова цієї групи форм публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту має допоміжний характер, її основне призначення обслуговування самого процесу управління, усіх інших форм управлінської діяльності, що, у свою чергу, створюють умови для використання інших форм роботи органів виконавчої влади. Водночас підкреслюється та особливість, що здійснення матеріально-технічних операцій має допоміжне, обслуговуюче значення для усіх інших форм управлінської діяльності [6, с. 137]. Іншими словами, мова йде про діловодські (усі операції, які пов'язані з виготовленням документів органами управління та яким притаманний технічний характер листування, передрук, розмноження тощо); статистичні (збирання та оброблення статистичної інформації відповідно до встановлених правил); інформаційно-довідкові

(складання та опрацювання доповідних записок, довідок за результатами перевірок, підготовка довідників і довідок про роботу органів управління, дача відповідних роз'яснень і консультацій на підставі інформаційних матеріалів); інформаційно-технологічні (впровадження інформаційних технологій у різних ланках публічного адміністрування) та інші операції [5; 6, с. 137].

Окремо слід сказати про контроль, як окрему та вельми важливу форму публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, яка дозволяє своєчасно відреагувати на будь-які відхилення від запланованого шляху досягнення поставлених цілей розвитку фізкультурно-спортивного руху. Його сутність полягає у встановленні стандартів (цілей, що піддаються вимірюванню, нормативів), оцінювання фактично досягнутих результатів та, у разі їх суттєвого відхилення від встановлених стандартів, проведення коригування цілей та планів їх досягнення, а в окремих випадках і притягнення винних до юридичної відповідальності. Попри важливість здійснення контролю у спортивній галузі, йому приділяється недостатньо уваги, особливо в частині законодавчого забезпечення організації контрольних заходів. Чинне законодавство лише містить норми щодо антидопінгового контролю [208] та контролю за дотриманням правил і нормативних актів щодо заборони торгівлі спиртними напоями, безалкогольними напоями у скляній тарі на спортивних спорудах під час проведення заходів, а також проходу з ними на територію спортивних споруд [188]. Принципові питання організації контролю, як форми публічного адміністрування у спортивній сфері, залишаються законодавчо не врегульованими. Навіть Закон України «Про фізичну культуру і спорт» опосередковано вказує на необхідність здійснення контролю у згаданій сфері, насамперед те, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, відповідні структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в межах повноважень організовують здійснення

контролю за якістю фізкультурно-спортивних послуг, здійснюють контроль за ефективністю використання спортивних споруд, а національні спортивні федерації інвалідів або їх спілки здійснюють громадський контроль за діяльністю закладів фізичної культури і спорту. Інші принципові питання щодо визначення поняття, сфери, об'єктів, різновидів, правових форм регламентації та основних методів організації та здійснення контрольних заходів у спорті залишаються поза увагою законодавця. За таких умов доцільним вважаємо доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» *розділом VIII «Контроль у сфері фізичної культури і спорту»*, в якому викласти: *статтю 55 «Правові основи контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 56 «Мета та завдання контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 57 «Принципи здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 58 «Суб'єкти державного контролю у сфері фізичної культури і спорту та їх повноваження», статтю 59 «Форми та методи здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 60 «Громадський контроль у сфері фізичної культури і спорту»*.

Беззаперечним є факт нерозривного зв'язку між формами і методами публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту. Форма є первинною щодо методу. Вона показує, що конкретні дії публічної адміністрації здійснюються шляхом оформлення їх, наприклад, у правовий акт, що тягне за собою юридичні наслідки. Метод, у свою чергу, дає можливість побачити характер взаємовідносин між суб'єктом і об'єктом впливу. Він обов'язково знаходить своє вираження у формі публічного адміністрування. Інакше кажучи, якби не було форми публічного адміністрування, методи публічного адміністрування втратили би будь-який сенс [3, с. 173–174].

Метод (від грец. methods буквально «шлях до чого-небудь») у довідковій літературі визначається як «спосіб досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання, сукупність прийомів або операцій практичного або теоретичного освоєння (пізнання) дійсності» [226, с. 795].

При визначенні методів публічного адміністрування необхідно зважати на взаємозв'язок нормативного закріплення функцій та методів, що забезпечує єдність та цілеспрямованість дій публічної адміністрації. Загальні методи, що застосовуються у публічному адмініструванні, можна визначити як методи переконання та спонукання (примушування), а також прямого та опосередкованого впливу. Тоді як останні можуть бути виражені як певні адміністративні методи [130, с. 71]. На думку В.І. Полюховича, саме вплив є основною особливістю адміністративних методів. При визначенні методів адміністративного управління О.М. Бандурка основний акцент робить на значенні управлінських рішень. Він вважає, що методи адміністративного управління це сукупність прийомів, операцій і процедур підготовки та прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень, які приймаються учасниками адміністративного управлінського процесу. Для здійснення управління його суб'єкти використовують відповідний до ситуації управлінський механізм. Він являє собою сукупність пізнаних закономірностей і принципів, які застосовуються на їх основі, форм і методів взаємодії суб'єкта і об'єкта управління в конкретних історичних та економічних умовах суспільства [14, с. 38].

Дослідження питання методів здійснення управлінських дій, як правового явища в теорії публічного адміністрування, на сучасному етапі становлення України як демократичної, правової держави є одним з пріоритетних напрямів усвідомлення важливості теорії адміністративного права у світлі адміністративної реформи в Україні. Відповідні методи є правовими засобами, що використовуються для досягнення цілей, вирішення завдань і здійснення функцій державної управлінської діяльності. Слід зазначити, що методи публічного адміністрування характеризуються «розмитістю» змісту, меншим ступенем правової регламентації. Вони застосовуються суб'єктами виконавчої влади і публічного управління, тобто суб'єктами адміністративного права. Зміст методів можна легко описати словами, але часом дуже важко побачити їх конкретний прояв на практиці.

Метод дає можливість побачити характер взаємин між суб'єктом і об'єктом адміністрування. Він неодмінно знаходить своє вираження у певній формі адміністрування. Інакше кажучи, якби не було форми, методи адміністрування, тобто способи впливу суб'єкта на об'єкт, втратили б усякий зміст, тому що управлінський вплив залишався б тільки ідеєю, бажанням, але був би позбавлений змісту [236, с. 15]. З цього приводу слушним є зауваження В.М. Манохіна, на думку якого методи публічного адміністрування є сполучною ланкою між суб'єктом адміністративного права та іншими учасниками відносин, поєднуючи в собі не тільки волевиявлення, але й його характер [104, с. 144]. На переконання автора, саме характер волевиявлення виступає характерною ознакою методів публічного адміністрування. Загалом публічне адміністрування повинно передбачати методи, якими керуюча підсистема впливає на керовану підсистему. Адміністративні методи спираються на систему: 1) законодавчих актів країни й регіону; 2) нормативно-директивних і методичних (обов'язкових до застосування) документів державних органів; 3) планів, програм, проектів, завдань; 4) оперативного керівництва (влади), що межує з психологічними аспектами. У свою чергу, реалізація концепції адміністративного регулювання здійснюється в таких напрямках: а) зменшення функцій, що виконуються державою, передача цих функцій приватним структурам або громадським організаціям (так званому третьому сектору), концентрація зусиль державних служб на вирішенні найбільш значущих і найважливіших завдань; б) прагнення до демократизації, наділення громадян можливостями брати участь у процесі прийняття рішень органами управління; в) зниження ступеня бюрократизації органів управління, зменшення потоку розпоряджень і регулювальних вказівок; г) реорганізація державних органів за допомогою створення організаційних структур з більш чіткими повноваженнями, додання ряду органів самостійності (створення так званих агентств), децентралізація, раціоналізація самого адміністративного процесу; ґ) поліпшення фінансового регулювання завдяки виділенню засобів під

конкретні результативні програми, прагненню до гнучкої бюджетної політики, внутрішнього обліку, використанню ринкових механізмів; д) інтенсивна орієнтація державних службовців на кінцевий результат діяльності (облік досвіду приватного сектора, визначення рівня оплати праці залежно від її результатів, інші стимули, гнучке використання персоналу та сприяння підвищенню його кваліфікації) [112, с. 102].

Нині існує велика кількість методів публічного адміністрування і так само підходів до їх класифікації. Г.В. Атаманчук їх поділяє на морально-ідеологічні, соціально-політичні, економічні та адміністративні [12, с. 75, 154]. Ю.М. Старілов надає свою класифікацію, зокрема: залежно від правових наслідків використання − правові та організаційні; за адміністративно-правовими ознаками − нормативні та індивідуальні; за ступенем керівного впливу на об’єкти управління − імперативні, уповноважуючі та заохочувально-рекомендаційні [235, с. 236–237]. Ю.М. Козлов виділяє позаекономічні (адміністративні та організаційні) та економічні методи [75, с. 113]. В.Б. Авер’янов, Є.В. Додін, І.М. Пахомов наполягають на виділенні таких методів публічного адміністрування як переконання, заохочення, примус, регулювання, субординація та координація [1, с. 189–190]. В.К. Колпаков їх класифікує на переконання, заохочення і примус; одноосібні, колегіальні, колективні і комбіновані, а також стимулюючі та імперативні [82, с. 187]. Ю.А. Вєдєрніков та В.К. Шкарупа виділяють лише переконання і примус, а також методи прямого і непрямого впливу [33, с. 125–127]. С.Г. Стеценко надає більш розгорнуту класифікацію методів, а саме: 1) наукові і ненаукові; 2) демократичні й диктаторські; 3) державні та громадські; 4) творчі й шаблонні; 5) адміністративні й економічні; 6) прямого і непрямого впливу; 7) загальні (застосовуються на найважливіших стадіях управління) та спеціальні (використовуються при виконанні окремих функцій або на окремих стадіях процесу адміністрування) [237, с. 193–199].

З огляду на специфіку сфери фізичної культури і спорту публічне

адміністрування в ній здійснюється шляхом застосування прямих (адміністративно-директивних) та непрямих (фінансово-економічних) методів. Перша група методів є головною рушійною силою, завдяки якій досягається бажаний результат. Чого не скажеш про фінансово-економічні методи, за допомогою яких не завжди досягається необхідна мета. Скоріш за все, вони виступають допоміжним засобом. Хоча стимулююча сила і призначення економічних методів очевидна, але їх ефект з належною результативністю не виявляється. З цього приводу справедливим є вислів В.К. Колпакова, який зазначає, що при широкому використанні таких економічних засобів, як податки, кредити, пільги, квотування, економічний стан підприємств має стійку тенденцію до погіршення [83, с. 190].

Характерною ознакою непрямих (фінансово-економічних) методів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту є те, що регулювання здійснюється з урахуванням матеріальних інтересів, шляхом створення ситуацій, що стимулюють необхідну поведінку виконавців. Це положення регламентує Закон України «Про фізичну культуру і спорт», у якому зазначено, що держава стимулює розвиток фізкультури й спорту шляхом розширення матеріально-технічної бази, надання пільг щодо оподаткування та кредитування, а також морального й матеріального заохочення спортсменів, фахівців галузі, інших суб’єктів фізкультурно-спортивної індустрії; органами місцевого самоврядування встановлюються пільгові тарифи на оплату комунальних послуг й енергопостачання; громадські організації фізкультурної спрямованості користуються матеріальною та фінансовою підтримкою держави; суб’єктам підприємницької діяльності, які зайняті в цій галузі, може надаватися пільговий режим кредитування й оподаткування; правовими нормами закріплено механізм стимулювання (отримання прибутку, пільг та ін.) [268, с. 75–78; 217, с. 85–86].

Казати про ефективність застосування означених вище методів зарано. Свідченням тому є непослідовні кроки в економічній політиці держави.

Зокрема, вступ у дію Законів України від 28 грудня 2014 року «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України», від 28 грудня 2014 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи», від 28 грудня 2014 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» призвів до виникнення серйозних проблем щодо провадження спортивної діяльності суб'єктами сфери фізичної культури і спорту.

По-перше, дитячо-юнацькі спортивні школи втратили фінансування від Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності сумою 200 мільйонів гривень. Органи місцевого самоврядування, які відтепер повинні фінансувати 534 дитячо-юнацькі спортивні школи, в яких навчається майже 160 тисяч вихованців і працює більше 9 тисяч тренерів-викладачів, не отримали відповідних фінансових ресурсів, і часто відмовляються від їх фінансування. В результаті значна частина дитячо-юнацьких спортивних шкіл не мають можливості оплачувати комунальні послуги, сплачувати заробітні плати тренерам-викладачам, податки до бюджетів та відрахування до соціальних фондів [81].

По-друге, скасовано пільги щодо звільнення від плати за землю закладів фізичної культури і спорту, які повністю утримуються за рахунок бюджетних коштів, підприємств та організацій за земельні ділянки, на яких розташовані спортивні споруди, що використовуються для проведення всеукраїнських, міжнародних змагань та тренувань збірних команд України. Фактично, надання пільг з плати за землю передається на розсуд органам місцевого самоврядування, водночас місцевим бюджетам не компенсуються відповідні втрати їх доходів з Державного бюджету, що може призвести до виникнення серйозних проблем у здійсненні спортивної діяльності в Україні, призупинення функціонування спортивних об'єктів, їх перепрофілювання та ліквідації [81].

Використання фінансово-економічних методів у публічному адмініструванні спортивною сферою має бути чітким, послідовним та спрямованим на розвиток фізкультурно-спортивного руху в країні, а не навпаки.

Відтак, не можна не зазначити того факту, що ефективність публічного адміністрування спортивною галуззю залежить від практичного використання саме прямих (адміністративно-директивних) методів, до яких слід віднести такі: примус, переконання та заохочення, ліцензування, стандартизація, сертифікація робіт або послуг.

До непрямих (фінансово-економічних) методів можна віднести податки, кредити, пільги, квотування, тарифну політику, державне асигнування і дотації, регулювання цін та рівня їх співвідношення тощо.

У цілому *методами публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту слід вважати сукупність прийомів, засобів і способів впливу у відносинах суб'єктів і об'єктів адміністрування шляхом прийняття конкретних управлінських рішень, спрямованих на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів*.

Таким чином, лише шляхом оптимального поєднання як прямих, так і непрямих методів публічного адміністрування можна досягти бажаних спортивних результатів. При цьому в умовах реформаційних змін, що відбуваються в суспільстві, пріоритетним наразі є застосування заходів прямого (адміністративно-директивного) характеру. Їх значення у подальшому повинно зменшитися, та, навпаки, зрости роль фінансово-економічних методів, що пов'язано із необхідністю забезпечення якісного адміністрування галузі, популяризації здорового способу життя та поширенню фізкультурно-спортивного руху.

Висновки до розділу 2

Узагальнюючи проаналізовані правові та організаційні засади публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту, можна зробити такі висновки:

1. Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту здійснюється за допомогою широкого кола нормативних джерел, які об'єднано у три групи: 1) нормативні документи міжнародного права; 2) чинне українське «спортивне» законодавство; 3) «lex sportiva» («м'яке спортивне право») − сукупність матеріальних і процесуальних норм (правил) «неправової» регламентації.

2. Вітчизняне «спортивне» законодавство представлено значною кількістю нормативно-правових актів, що визначають: 1) загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи розвитку фізичної культури і спорту; 2) правові засади стратегічного планування та цільового програмування у фізкультурно-спортивній галузі; 3) правовий статус органів публічного адміністрування згаданою сферою; 4) правові засади організації дитячого, дитячо-юнацького, студентського, резервного, професійного, олімпійського, неолімпійського, паралімпійського, дефлімпійського спорту, спорту вищих досягнень, ветеранів тощо; 5) правові засади антикорупційної діяльності у сфері спорту; 6) правові засади діяльності суб'єктів фізкультурно-спортивного руху; 7) порядок, умови та вимоги, необхідні для присвоєння спортсменам і тренерам (тренерам-викладачам) спортивних звань та спортивних розрядів з видів спорту, визнаних в Україні; 8) порядок атестації у спорті; 9) антидопінгові правила та антидопінговий контроль у спорті; 10) правила страхування у спорті; 11) організацію освітньої діяльності у фізкультурно-спортивній галузі; 12) порядок здійснення державного контролю (нагляду) у зазначеній сфері; 13) порядок застосування заходів юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері

фізичної культури та спорту тощо.

3. Систему суб'єктів публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту складають суб'єкти: 1) загальної (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування); 2) галузевої (спеціальної) (для них адміністрування у фізкультурно-спортивній галузі є основним або одним з основних напрямів їхньої діяльності, наприклад Міністерство молоді та спорту України); 3) міжгалузевої (функціональної) (наприклад, Комітет з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України, спортивні установи Міністерства оборони України тощо); 4) спеціалізованої (самоврядної) (Національний олімпійський комітет України, Національний комітет спорту інвалідів України, Спортивний комітет України, спортивні федерації тощо) компетенції.

4. В умовах реалізації політики децентралізації влади наголошено на необхідності запровадження нової моделі публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю, побудованої на збалансованому поєднанні можливостей центральних та місцевих інституцій. Пріоритет має віддаватися спортивній федерації національного рівня, яка повинна визнаватися державою як автономний авторизований представник міжнародної федерації з отриманням широкого кола прав на управління певним видом спорту, організацію та проведення змагань, управління збірною командою країни, сертифікації спортивних споруд в якості об'єктів, придатних для проведення спортивних змагань з відповідного виду спорту, тощо.

5. Публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту здійснюється за допомогою відповідних форм і методів. Перші поділено на правові (видання нормативних адміністративно-правових актів (нормотворча форма); видання індивідуальних адміністративно-правових актів, у тому числі надання адміністративних послуг (правозастосовна форма); укладання адміністративних договорів; здійснення інших юридично-значущих дій,

спрямованих на розвиток фізкультурно-спортивного руху) та організаційно-технічні форми.

6. Враховуючи специфіку фізкультурно-спортивної сфери, встановлено, що публічне адміністрування в ній здійснюється шляхом застосування прямих (адміністративно-директивних) та непрямих (фінансово-економічних) методів.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

3.1. Зарубіжний досвід публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту: перспективи запозичення для України

Надзвичайно важливим з точки зору вдосконалення механізмів публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту є використання позитивних надбань розвинутих країн світу. Втім, незважаючи на велику кількість виконаних українськими вченими досліджень проблем розвитку фізкультурно-спортивної галузі, закордонна практика в них розглядається однобічно, переважно в межах констатації позитивних досягнень та без обґрунтування можливостей подальшого використання її надбань в Україні. Хоча саме зарубіжний досвід має достатньо позитивних прикладів, вміле використання яких може забезпечити відведення фізичній культурі і спорту в Україні провідної ролі, гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері спорту, розвиток всіх його видів тощо.

Абсолютно вірно зазначає Р.С. Мельник, що саме зарубіжний досвід сприяє розширенню наших уявлень про досліджувані правові явища; допомагає подивитися на ту або іншу проблему під іншим кутом зору; співставити власні здобутки зі здобутками зарубіжних колег; не марнувати час на розв’язання проблем, які вже знайшли вирішення на сторінках закордонних видань [108, с. 179]. З іншого боку, сліпе запозичення зарубіжного досвіду дає недостатній ефект, створює часом законодавчі суперечності, призводить до виникнення прогалин у регулюванні того чи іншого виду правовідносин [79, с. 145; 80, с. 109].

Кожному суспільству притаманна своя національна система функціонування спорту. Від того, наскільки великою є роль держави в цій

системі, залежить стійкість її організаційно-правової структури. Тому залежно від використовуваної моделі спорту у кожній країні застосовуються різні форми адміністрування спортом. Наприклад, про ефективність публічного адміністрування досліджуваною сферою свідчить досвід Китаю, де відсоток дорослого населення, що бере участь у фізкультурно-спортивній діяльності, у 2000 р. становив лише 18,3% від загальної чисельності населення, а за всіма програмними документами до 2020 р. він має збільшитися до 40% [28; 96]. При цьому особливе значення в Китаї надається вдосконаленню управління галуззю як на рівні країни, так і на місцевому рівні, в тому числі управління спортом вищих досягнень, дитячо-юнацьким і масовим спортом, матеріально-технічною базою тощо [40, с. 16-19].

Публічне адміністрування сферою спорту у Китаї має трирівневу структуру, представлену центральним виконавчим органом, виконавчими органами в межах адміністративних областей і місцевими органами виконавчої влади. Серед них провідна роль належить Державному управлінню спортом КНР як головному суб'єкту адміністрування галуззю. Незважаючи на зміну назви, протягом реформ даний орган стабільно функціонує в ранзі міністерства, реалізуючи на сучасному етапі дві найважливіші функції керівництва та контролю. На місцевому рівні (провінції, міста, повіти тощо) також функціонують державні органи галузевого адміністрування. Громадські суб'єкти адміністрування фізичною культурою і спортом працюють під повним контролем державного органу управління галуззю і фактично виконують тільки представницькі функції щодо міжнародних спортивних організацій [40, с. 16-19]. Основними напрямами діяльності суб'єктів публічного адміністрування спортивною галуззю в Китаї є створення умов для фізичного виховання дітей та молоді з метою покращення їх фізичного та розумового здоров'я, забезпечення розвитку спорту етнічних меншин, сприяння зростанню спортивних талантів, міжнародна співпраця на принципах незалежності, рівності, взаємної вигоди та поваги тощо. За таких умов законодавство Китаю передбачає розробку та

реалізацію національних програм, державних стандартів з фізичної підготовленості населення, проведення моніторингу за фізичним станом та здоров'ям усіх вікових груп. Органи виконавчої влади у сфері спорту відповідних адміністративно-територіальних утворень Китаю в межах своїх повноважень здійснюють заходи щодо розвитку спорту з урахуванням національних традицій, умов і можливостей конкретного регіону. Щодо громадських організацій та професійних спілок, то вони разом із державою створюють усі необхідні умови для залучення до занять спортом інвалідів, людей, які мають обмежені можливості здоров'я, тощо [27].

У такій розвинутій азійській країні, як Південна Корея, головним суб'єктом публічного адміністрування спортивною галуззю є Міністерство з фізичної культури і спорту, що має розгорнуту організаційну структуру, зокрема: планово-управлінський кабінет, відділ сполучень, управління з розвитку фізичної культури, наукове управління фізичної культури і спорту, міжнародне управління з фізичної культури і спорту [34, с. 59-60; 98, с. 105].

Організаційна модель публічного адміністрування спортивною сферою в Японії представлена, насамперед, Японською асоціацією аматорського спорту, якою координується діяльність 43 асоціацій за різними видами спорту. Очолює асоціацію вища виконавча рада, до складу якої входить по одному представнику від кожної спортивної федерації і префектурного (регіонального) відділу. Безпосереднє керівництво здійснює рада директорів (виконавчий комітет) на чолі із президентом. Для реалізації основних управлінських функцій у складі Японської асоціації аматорського спорту діють відповідні структурні підрозділи: комітет з популяризації спорту (підготовка тренерських та керівних кадрів), фінансовий комітет, комітет із спортивних споруджень, комітет з організації національних спортивних маніфестацій і фестивалів, молодіжний комітет (створення молодіжних клубів, проведення спортивних змагань), комітет зі спортивної науки з клінікою спортивної медицини, комітет любительського спорту, що веде боротьбу проти надмірної комерціоналізації спорту, комітет спортивної

пропаганди [252, с. 8].

На відміну від азійських країн, публічне адміністрування сферою спорту в США має свою специфіку, оскільки спорт у країні чітко поділяється на аматорський та професійний, що відповідно визначає основні вектори регулювання фізкультурно-спортивних відносин. Провідною організацією в сфері аматорського спорту в США є Національна Міжвузівська Атлетична (Спортивна) Асоціація, членами якої є більшість вищих начальних закладів. Держава, визнаючи автономію вишів, тим не менш, через фіскальні органи контролює студентський спорт. Інша річ спорт професійний. У США публічне адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю здійснюється на загальнодержавному і федеральному рівнях, при цьому політику розвитку галузі та окремих її підсистем визначають департаменти освіти, охорони здоров'я та соціальних служб тощо.

В цілому американська (в тому числі йдеться і про Канаду) модель адміністрування спортивною галуззю є «...децентралізованою та відчуває більший вплив горизонтальних (місцевих) структур, ніж керуючий вплив з центру» [26, с. 31]. Так, органи місцевого самоврядування беруть активну участь у розвитку фізичної культури і спорту в межах муніципальних утворень: зокрема, щодо популяризації масової фізичної культури, проведення спортивних змагань, будівництва спортивних споруд тощо. При цьому слід зазначити, що в США «місцеве самоврядування належить до компетенції штатів. Система його органів визначається в кожному штаті самостійно на основі Конституції штату та відповідно до встановленої в кожному штаті адміністративно-територіальної системи» [93, с. 85]. Наприклад, Кодексом штату Аляска визначено, що в складі департаменту торгівлі та економічного розвитку створюється комісія з питань спорту, яка складається з чотирьох осіб представників відповідних територіально-адміністративних утворень, які призначаються губернатором терміном на чотири роки [272]. Комісія діє на правах дорадчого органу при спеціально уповноваженому в справах спорту, який у свою чергу призначається

губернатором терміном на 5 років. В обов'язки спеціально уповноваженого та комісії входить розробка програм розвитку фізичної культури і спорту на відповідній території, інструкцій, положень проведення змагань, календарних заходів, які мають силу закону. Основними напрямами діяльності комісії є ліцензування у сфері професійного спорту, нагляд за дотриманням ліцензійних умов, урегулювання питань, пов'язаних зі шкільним та студентським спортом, організація і нагляд за проведенням змагань [27].

Від країн Північної Америки дещо відрізняється система публічного адміністрування спортивною галуззю країн Південної Америки, наприклад Бразилії. Конституція останньої відносить правове регулювання спорту до сфери «конкуруючої компетенції» федерації, суб'єктів федерації і федерального округу, закріплює обов'язок держави заохочувати заняття усталеними і новими видами спорту як право громадянина. Також Конституція Бразилії встановлює автономію діяльності спортивних організацій від державних органів. Більше того, Конституцією визнається діяльність особливих «спортивних» судів, покликаних вирішувати спори, що виникають у зв'язку з дисциплінарними заходами, застосовуваними до спортсменів, відповідно до правил і положень спортивних федерацій, ліг, асоціацій, та інші спори, що стосуються спортивних змагань. Проте останнім часом намітилася тенденція до обмеження настільки широкої автономії спортивних організацій Бразилії шляхом поширення на спортсменів дії національного трудового законодавства, що стало першим значним кроком на шляху визнання основоположних загальногромадянських прав (насамперед, трудових) за спортсменами та усвідомлення неприпустимості обмеження суверенітету держави шляхом дозволу об'єднанням спортивних клубів встановлювати правила, які суперечать законодавчим положенням [101, с. 144-145].

Бразильська модель системи публічного адміністрування спортом включає в себе кілька рівнів, які помітно відрізняють її від моделі США, що

також є федеративною державою:

– державний (Міністерство спорту Бразилії, Бразильський Олімпійський комітет, Бразильський Паралімпійський комітет, регіональні управління фізкультури і спорту та інші органи державної влади штатів);

– державно-громадський (Бразильська Національна рада з питань спорту);

– муніципальний (адміністративні органи в муніципалітетах);

– автономний (управління усередині федерацій та інших спортивних організацій). Причому в цій системі основна домінанта управління лягає на державно-громадську Бразильську Національну раду з питань спорту, нині наділену окремими повноваженнями як законодавчою, так і виконавчою владою [228, с. 183].

Загалом у країнах південної Америки намітилась тенденція зміни національного законодавства шляхом обмеження незалежності об'єднань спортивних клубів та відповідного розширення компетенції органів державної влади і місцевого самоврядування в цій сфері [101, с. 145].

Європейська модель організаційного забезпечення публічного адміністрування спортивною сферою помітно відрізняється від країн інших регіонів. Наприклад, в побудові італійської спортивно-правової моделі відіграє істотну роль підхід, заснований на субсидіарності та диференціації завдань, коли центральна влада держави визначає принципи та основні аспекти державної спортивної політики, а регіонам відведена роль виконання законів і регламентації фізкультурно-спортивної діяльності, виходячи з місцевих умов та з враховуючи політики центральної влади. Зокрема, регіонам передано повноваження щодо офіційного затвердження програм, пов'язаних з будівництвом, розширенням і реструктуризацією спортивних споруд та їх інфраструктур, призначених для організації і проведення спортивних змагань [228; 271].

У Німеччині основну роль в управлінні фізичною культурою і спортом відіграють неурядові організації, такі як Німецька конфедерація спорту,

Німецький олімпійський комітет, регіональні спортивні асоціації, спортивні конфедерації земель та спортивні клуби. Тобто фактично держава делегувала повноваження громадським організаціям в частині розвитку спортивно-масового руху, поєднання державного фінансування відповідних програм із безпосередньою їх реалізацію спортивними клубами та іншими суб'єктами галузі. Органами управління фізичною культурою і спортом в землях виступають відповідні міністерства, а також інші органи, на які, як правило, покладається вирішення інших завдань (наприклад, у галузі культури і освіти). На національному рівні в Німеччині вирішення різних питань у галузі фізичної культури і спорту здійснює Міністерство внутрішніх справ, а інші федеральні органи, такі як Міністерство у справах жінок, молоді та сім'ї, виконують окремі функції у відповідній сфері в межах своєї компетенції [101, с. 137-138].

У Франції публічне адміністрування згаданою сферою, навпаки, здійснюється через центральний державний орган виконавчої влади Міністерство спорту. У відповідних регіонах, департаментах та комунах існує державний орган у сфері спорту, що забезпечує діяльність із розвитку й якісного функціонування галузі на місцях. За державою залишається право здійснювати контроль, сертифікацію та ліцензування діяльності в досліджуваній сфері із видачею документа встановленого зразка. Крім того, держава сприяє розвитку спорту інвалідів, здійснює підтримку федерацій за видами спорту, забезпечує належний рівень дотримання законів та врегульовує спірні питання в спорті через спортивні федерації та інші уповноважені суб'єкти [27].

Поліцентричний характер має система публічного адміністрування спортивною сферою Великої Британії, де безпосереднє адміністрування здійснюється центральним державним виконавчим органом Департаментом по культурі, засобах масової інформації та спорту, а також Спортивною Радою, Центральною Радою з питань активного відпочинку та Британською олімпійською асоціацією. Перші дві організації мають статус державних

установ, інші є громадськими фізкультурно-спортивними організаціями [34, с. 58]. Отже, основною ознакою організації публічного адміністрування спортивною сферою у Великобританії є централізація державної влади, підпорядкування та підвідомчість ряду недержавних організацій і установ спортивно-фізкультурного спрямування, а також значна увага до розвитку спорту територіально-адміністративних утворень шляхом розширення повноважень та функцій органів місцевого самоврядування [27].

Яскравим представником «змішаної» європейської моделі публічного адміністрування спорту є Іспанія, де загальне керівництво спортивною галуззю, з одного боку, здійснює Міністерство освіти, культури і спорту, до компетенції якого належать питання розвитку масового спорту, спортивної медицини, розробки та реалізації спортивних програм в навчальних закладах, організація професійного спорту, з іншого безпосереднє публічне адміністрування досліджуваною сферою, з урахуванням широкої автономії спортивних клубів, здійснюють органи місцевого самоврядування.

Змішана модель публічного адміністрування фізичною культурою і спортом на місцевому рівні в Іспанії також реалізується за допомогою передачі управління відповідними спортивними об’єктами клубам. Тим самим скорочується витрачання коштів на утримання відповідних об'єктів з місцевих бюджетів і забезпечується єдність управління спортивними клубами і спортивними спорудами, що, безумовно, сприяє розвитку спорту. Однак органи місцевого самоврядування здійснюють контроль за використанням цих об'єктів для відповідності їх фактичної експлуатації визначеним нормативними актами цілям [101, с. 139-140].

Найважливішим елементом європейської моделі спорту є солідарність між різними рівнями спорту (зокрема, між професійним і аматорським спортом). Зараз ми стали свідками інтернаціоналізації спорту і, насамперед, безпрецедентного розвитку економічної складової спорту, рушійною силою якої стає вартість прав на телевізійну трансляцію [228, с. 114].

Отже, розглянута зарубіжна практика дає підстави виділити три моделі

організаційного забезпечення публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту, а саме: європейську, американську та азійську.

Правове забезпечення публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю так само має неоднорідний характер та певні принципові відмінності для кожної окремо взятої країни. Зокрема, у провідних європейських країнах питання розвитку фізкультурно-спортивної галузі вирішуються на найвищому законодавчому рівні. Не є винятком й Україна, Конституція якої в ч. 3 статті 49 містить положення, що «держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту». Зрозуміло, ця норма є декларативною, однак вже її наявність в Основному Законі має важливе значення, оскільки тим самим закладено правові основи відповідної діяльності органів державної влади в названій сфері суспільних відносин.

На відміну від України конституції багатьох європейських країн, прийняті у другій половині XX століття, як правило, містять питання щодо державного регулювання фізичного виховання та спорту. Наприклад, у п. 9 ст. 16 розділу II Конституції Греції 1975 року проголошується те, що спорт перебуває в юрисдикції держави, яка надає допомогу та контролює діяльність усіх спортивних асоціацій відповідно до закону [86, с. 646-696]. При цьому, як зазначають фахівці, «в той час як інші положення Конституції Греції гарантують спортивним федераціям автономію… грецький спорт загалом є суб'єктом всебічного законодавчого та адміністративного контролю і нагляду з боку держави» [277, с. 1251]. Ці норми прямо протилежні конституційним положенням деяких країн південної Америки, зокрема Конституції Бразилії, що передбачає автономію (незалежність) спортивних організацій від держави. Однак останнім часом намітилась тенденція до обмеження досить широкої автономії спортивних організацій в Бразилії. Прийняття у 1998 році нового Закону про спорт, яким поширено на спортсменів дію національного трудового законодавства, стало першим значним кроком на шляху визнання основоположних загальногромадянських прав (насамперед, трудових) за спортсменами та усвідомлення

недопустимості обмеження суверенітету держави шляхом надання об'єднанням спортивних клубів дозволу на встановлення правил, що суперечать законодавчим приписам. Безумовно, з метою завершення здійснення відповідних перетворень в Бразилії необхідною є зміна вищеназваних конституційних положень, що дозволить державним органам повною мірою регулювати відповідні відносини у сфері не тільки аматорського, але й професійного спорту [113, с. 58-85].

Досить змістовною в частині регулювання фізкультурно-спортивної сфери є Конституція Португалії. Остання містить цілий ряд положень (ст. 64, 70, 79, 228), які відносять фізичну культуру та спорт до засобів зміцнення здоров'я, а також передбачають обов'язок держави у співробітництві з навчальними закладами, спортивними асоціаціями та іншими соціальними групами стимулювати, направляти і підтримувати заняття фізичною культурою і спортом та їх поширення, а також запобігати насильству в спорті. Названі конституційні положення визначають загальний перелік напрямків діяльності органів державної влади в сфері фізичної культури та спорту і створюють передумови для детального визначення їх компетенції у законодавчих актах республіки [131, с. 100].

Згідно з Конституцією Австрії (стаття 15) спорт є самостійною сферою діяльності земель, що дозволяє окремим землям розробляти та вводити в дію закони про спорт, а також закони, які не мають прямого відношення до спорту, але впливають на нього (наприклад, Закон про школу) [131, с. 17].

Деякі конституції провідних європейських країн (Іспанії, Ірландії, Нідерландів), хоча й не мають прямої згадки про спорт, все ж таки містять статті, пов'язані із охороною здоров'я та прийняттям превентивних заходів щодо її зміцнення [131, с. 41, 42, 95]. Конституція України навпаки лише «проголошує» дбайливе ставлення держави до розвитку фізичної культури і спорту, проте реальних результатів слід лише очікувати.

Особливий інтерес серед конституцій країн Східної Європи становлять конституції Македонії та Хорватії. Наприклад, перша містить положення про

те, що держава сприяє і допомагає спорту (п. 5 статті 47), а друга − навіть закріплює обов'язок країни розвивати фізичну культуру і спорт, та, визначаючи компетенцію органів місцевого самоврядування, наділяє муніципалітети правом розв'язувати питання місцевого значення, в тому числі в галузі спорту, надаючи цим значну свободу дій органам місцевого самоврядування в цій сфері (ст. 68, 128 Конституції Хорватії).

Більшість європейських конституцій містять положення щодо фізичної культури та спорту, оскільки лише встановлення відповідальності держави за їх розвиток на найвищому законодавчому рівні може бути основою для подальшого правового регулювання фізкультурно-спортивних відносин у будь-якій країні.

Серед азіатських країн найбільш прогресивним в частині правового регулювання фізкультурно-спортивної галузі є законодавство Китайської народної республіки (КНР), оскільки Конституція КНР ще у 1982 році закріпила положення про те, що держава всебічно розвиває фізичну культуру і спорт, проводить масові спортивні заходи, зміцнює здоров'я населення [131, с. 75-76]. При цьому прийнятий у 1995 році Закон КНР «Про фізичну культуру і спорт» [131, с. 75-76] не лише відобразив основні зміни в обсязі повноважень органів державної влади в названій сфері, але й фактично «… став продуктом перехідного періоду від планової до ринкової економіки» [275, с. 269]. Конституція КНР та названий вище закон принципово змінили підхід до системи управління сферою фізичної культури та спорту, оскільки встановили обов'язок регіональних та місцевих влад створювати умови для заняття спортом, всебічно враховувати думку населення під час здійснення своєї діяльності та співпрацювати з громадськими об'єднаннями в цій сфері, здійснювати фінансування будівництва спортивних споруд, а також контроль і нагляд за діяльністю різних організацій у змагальних видах спорту тощо.

Враховуючи суттєві досягнення китайських спортсменів, можна стверджувати, що у правовому полі система управління фізичною культурою і спортом в КНР є однією з найбільш розвинених, оскільки чітко визначає як

компетенцію відповідних органів управління на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, так і права спортивних організацій, передбачаючи межі їх автономії. Фактично завдяки реформам головною метою китайського спортивного законодавства стало запровадження більш розвинутої, децентралізованої, адаптованої до швидкоплинних тенденцій у спорті системи управління відповідно до державної політики і під державним наглядом [273, с. 136].

Правовий механізм управління фізичною культурою і спортом включає законодавчі та підзаконні акти. Особливістю правового механізму є те, що його законодавча частина норми про фізичну культуру і спорт Конституції КНР і Закону «Про фізичну культуру і спорт в КНР» почала формуватися тільки в умовах соціально-економічного реформування країни і не підлягає у найближчій перспективі перегляду. Це є причиною того, що провідна роль у правовому механізмі продовжує належати підзаконним актам [261, с. 71-73].

Для деяких країн Європи (Велика Британія, Данія, Нідерланди, Норвегія, Швеція та ін.) характерним є мінімальне втручання законодавчих органів до сфери фізичної культури та спорту. Вони не мають кодифікованих законів про спорт. Правові відносини в згаданій сфері суспільних відносин регулюються нормами різних законів. Наприклад, нормативно-правове регулювання в галузі спорту в Італії включає в себе три основних рівня: центральний (загальнодержавний); регіональний; провінційний (тільки для двох автономних провінцій, що володіють законодавчою владою); місцевий рівень публічної влади, де також (в статутах комун) містяться норми про спорт [228, с. 212].

Характеризуючи зарубіжний досвід правового регулювання спорту, слід зазначити, що в більшості випадків зарубіжні країни ґрунтуються на національному законодавстві про спорт та, залежно від політичного і соціально-економічного устрою, формують умови для розвитку фізичної культури та спорту. Кожному суспільству притаманна своя національна система функціонування спорту і від того, наскільки великою є роль участі

держави в цій системі, залежить стійкість її організаційно-правової структури [259; 267].

Беручи до уваги критерій міри та якості державного втручання у спортивну сферу, можна виділити такі моделі правового забезпечення публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю:

− кодифікована модель, яка представлена такими країнами, як Франція (Спортивний кодекс Франції), Італія (Кодекс Вищого суду спортивної юстиції Італії), Бразилія (Бразильський Кодекс спортивної юстиції і Бразильський Кодекс професійної етики працівників, зайнятих у галузі фізичного виховання), Іспанія (Кодекс належного управління спортивними федераціями Іспанії та Кодекс спортивної етики, затверджені Вищою радою Іспанії зі спорту), США (Спортивний кодекс штату Аризона);

− ліберальна модель (більш властива країнам англосаксонської правової системи та характеризується тим, що втручання держави в питання спорту зводиться до обмежених аспектів податкового та фінансового плану. Вся повнота прийняття рішень віддана спортивним організаціям. У кращому випадку держава бере участь через місцеві органи влади у будівництві спортивних об’єктів в управлінні деякими спортивними інфраструктурами, але в будь-якому разі держава залишає приватним, асоціативним суб'єктам питання управління та організації спорту. У цій моделі спортивний рух має самостійний статус);

− консервативна модель (характеризується тим, що в ній організація та розвиток спорту і фізкультурної активності розглядаються як публічні інтереси, які реалізуються відповідними публічними службами або органами (країни Південної Європи (за винятком Італії) тощо). У цих країнах забезпечення належного розвитку спорту є спільним завданням уряду і приватного спортивного руху. Держава здійснює нормативно-правове забезпечення спорту, визначає поділ відповідальності між державними установами та спортивними організаціями, надає фінансову і матеріальну підтримку суб’єктам спортивних відносин [228];

− некодифікована унітарна модель (Білорусь, Латвія, Литва, Люксембург, Парагвай, Україна, Уругвай, Еквадор, Естонія та ін.), що представлена однорівневою системою законодавства про спорт, основу якого складає відповідний закон.

Важливим елементом механізму публічного адміністрування сферою спорту є його фінансове забезпечення. Враховуючи критерії рівня залучення населення до занять спортом (з урахуванням членських внесків), рівня державного фінансування спорту, внеску прямих сімейних витрат та волонтерського сектору [17], можна виділити такі світові моделі фінансового забезпечення публічного адміністрування фізкультурно-спортивною сферою:

− північно-західна європейська модель (Австрія, Бельгія, Данія, Фінляндія, Німеччина, Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Швеція та Кіпр) характеризується високим рівнем участі населення в спортивній діяльності і відносно високим рівнем як приватного, так і державного фінансування;

− середземноморська європейська модель (Греція, Італія, Мальта та Іспанія) характеризується низьким рівнем державної підтримки масового спорту. Соціальні потреби в спортивно-оздоровчих послугах тут спираються на меншу державну допомогу, ніж у країнах першої групи;

− центральноєвропейська модель (Естонія, Угорщина, Литва, Португалія, Румунія, Словаччина і Словенія) характеризується тим, що державна політика у сфері спорту не має пріоритетного значення у створенні умов для зростання попиту на спортивно-оздоровчі послуги внаслідок обмежених можливостей державних бюджетів;

− змішана європейська модель (Болгарія, Чеська Республіка і Польща) характеризується відносно високою частиною фінансових надходжень від проведення державних лотерей, тоталізаторів, азартних ігор. Чеська Республіка стоїть осібно від інших двох країн з причини високого вкладу волонтерського руху в розвиток спортивних організацій, що певною мірою компенсує незначні фінансові надходження з інших секторів. У даній групі низький обсяг сімейних витрат компенсується як відносно високим рівнем

державної підтримки спорту, так і надходженнями з інших джерел;

− французька модель (Франція) характеризується тим, що державний сектор робить більший внесок у фінансування масового спорту, ніж у країнах першої групи;

− британська модель (Велика Британія) характеризується обмеженою державною підтримкою порівняно з будь-якою іншою країною. Витрати з сімейних бюджетів виступають відносно великим джерелом фінансування масового спорту, що відображає високий рівень готовності населення платити за послуги та індивідуального усвідомлення важливості фізичної активності. В цілому на спортивні цілі у Великобританії в рік акумулюється близько мільярда фунтів стерлінгів. Вони розподіляються по дев'яти округах країни, де керівники міністерських філій в тісному зв'язку з місцевими структурами, приватними спонсорами і професійними спортивними клубами забезпечують створення умов для занять населення спортом [97];

− американська модель, яка характеризується тим, що підтримка спорту та оздоровчого руху здійснюється з місцевих бюджетів, а 95% витрат на спорт, включаючи медичне обслуговування, беруть на себе приватні компанії. Все більшого значення в системі фінансування національного спортивного руху в США набуває співробітництво з провідними радіотелевізійними компаніями, що здійснюється на суто комерційній основі [17]. Змаганнями студентів займається Національна атлетична асоціація коледжів (NCAA), куди входять понад 1200 вузів. Дохід NCAA в 2015 році склав $850 млн., що говорить про величезну популярність студентського спорту в країні. 96% заробітку NCAA повертає університетам на відшкодування витрат на виплачені стипендії, проведення змагань тощо. Потрібно враховувати, що бюджети інших американських університетів перевищують ВВП багатьох країн світу. Так, бюджет найбагатшого університету США Гарварда в 2015 році склав $32,334 млрд. Вражають і бюджети Йеля ($20,780 млрд.), Стенфорда ($18,688 млрд.), Прінстона ($18,2 млрд.). Не дивно, що такі вузи мають надсучасні спортивні комплекси і

наукові центри, які надають можливість для підготовки спортсменів найвищого світового класу [97];

− китайська модель, основним представником якої є Китай, де серйозним ресурсом фінансування фізкультури і спорту є спортивні лотереї, 60% доходу від яких спрямовується на будівництво спортивних об'єктів. Зокрема, на ці гроші практично в усіх великих і середніх містах країни побудовані центри всенародного зміцнення здоров'я. При цьому уряд стежить за тим, щоб об'єкти громадської спортивної інфраструктури створювалися по країні рівномірно, в тому числі у порівняно економічно відсталих західних районах КНР. У 2014 році був прийнятий закон, згідно з яким податок на прибуток для великих корпорацій, що фінансують спорт і культуру, знижується з 25% до 15%. А для тих, хто найбільш активно спонсорує спорт і культуру до 3%. Це стимулювало великий китайський бізнес до інвестування у професійний спорт [97].

Підсумовуючи аналіз зарубіжного досвіду публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту, слід акцентувати на можливих шляхах його запозичення для України, зокрема в частині:

− визнання стратегічної важливості та пріоритетності цієї галузі суспільних відносин для української держави і суспільства (конституційне закріплення положень щодо відповідальності держави за розвиток спорту та правового регулювання фізкультурно-спортивних відносин);

– визнання виправданості та доцільності значних фінансових вкладень (у тому числі в межах державно-приватного партнерства) при здійсненні державної спортивної політики;

− підвищення децентралізації публічного адміністрування спортивної сфери та ролі самоврядних організацій фізкультурно-спортивної спрямованості;

− послідовної реалізації принципу автономності національної спортивної системи та істотного ступеня взаємного проникнення та «інтерференції» (взаємного посилення правового і неправового сегментів

спортивної регламентації);

− систематизації законодавства шляхом його кодифікації;

− вдосконалення правових механізмів боротьби з насильством і вживанням допінгу в спорті;

− вдосконалення правових механізмів забезпечення безпеки під час спортивних змагань, основ спортивного страхового права;

− лібералізації спортивних трансферів та законодавства про спортивні трансляції;

− створення єдиної багаторівневої системи спортивного арбітражу.

3.2. Шляхи удосконалення публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту

Спорт у XXI столітті, беззаперечно, став однією з важливих складових життя будь-якої сучасної держави. Досягнення в галузі спорту не лише підвищують престиж країни, приносять прибуток спортсменам та їх федераціям, створюють додаткові робочі місця, але і пропагують здоровий спосіб життя, що безпосередньо впливає на працездатність населення. На думку низки фахівців, загальновизнаним є факт, що сфера фізичної культури і спорту, особливо масовий спорт або спорт для всіх, покликана вирішувати багато соціально-економічних проблем, таких як об'єднання суспільства, відвернення молоді від згубних звичок, профілактика захворювань, збільшення середньої тривалості життя та його якісного рівня [58].

Світова спільнота визнає, що «надані усім можливості для занять спортом можуть як поліпшити фізичне і ментальне здоров'я людини з мінімальними витратами, так і привести до значимого соціального розвитку суспільства» [58, с. 51; 276, с. 8]. Завдяки концепції спорту для всіх кількість фізично активних громадян досягає в розвинених європейських країнах 40-70%. У той же час усього лише 6-8% населення України залучено до

спортивно-оздоровчих занять [88].

Причин тому багато, але найбільш виразно серед них виділяються такі:

– невідповідність матеріально-технічної бази для забезпечення фізкультурно-оздоровчої діяльності потребам населення за місцем проживання, роботи та в місцях масового відпочинку, в тому числі в сільській місцевості, зокрема осіб з обмеженими фізичними можливостями;

– низький рівень ресурсного забезпечення дитячо-юнацького та резервного спорту;

– відсутність спортивної інфраструктури, спроможної задовольнити потреби населення у щоденній руховій активності відповідно до фізіологічних потреб, зокрема осіб з обмеженими фізичними можливостями;

– невідповідність більшості баз олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки європейським та світовим стандартам;

– недостатній рівень забезпечення спортивним інвентарем та обладнанням навчальних закладів;

– нездатність вітчизняних виробників задовольнити попит населення у спортивному обладнанні та інвентарі та конкурувати з іноземними виробниками;

– низький рівень престижності професій у сфері фізичної культури і спорту, матеріального заохочення працівників цієї сфери;

– низький рівень медичного та медико-біологічного забезпечення осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, та медико-біологічного забезпечення підготовки спортсменів вищої категорії;

– недостатній обсяг бюджетного фінансування та неефективне залучення позабюджетних коштів;

– відсутність механізму інвестування у розвиток і популяризацію масового спорту тощо [87].

Негативний вплив на процеси сталого розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні має і постійна реорганізація структури публічного адміністрування спортивною галуззю. За таких умов глибокі

соціально-економічні та політичні перетворення, що відбуваються в Україні, вимагають оптимізації системи публічного адміністрування спортивною галуззю на основі переосмислення ролі і місця держави, а також місцевого самоврядування у розвитку і підвищенні ефективності системи фізичної культури щодо забезпечення здоров'я нації, ефективності функціонування спорту. Оптимізація має відбуватися насамперед за рахунок підвищення ефективності всіх складових системи публічно-правового адміністрування сферою фізичної культури і спорту, а саме його нормативно-правового, організаційного, інформаційного, фінансового (інвестиційного), матеріально-технічного, кадрового, наукового, медичного та психологічного забезпечення.

Оптимізації, в першу чергу, потребують *правові засади публічного адміністрування досліджуваною сферою*, які свідчать про необхідність уніфікації національного законодавства на основі міжнародно-правових норм.

В нинішніх умовах побудова нової моделі правового регулювання фізкультурно-спортивних відносин в Україні має відбуватися з урахуванням зарубіжного досвіду, насамперед конституційних основ публічного адміністрування галуззю. На відміну від провідних країн світу українське «спортивне» законодавство знаходиться в стадії становлення. Попри конституційну згадку про дбайливе ставлення держави до розвитку фізичної культури і спорту, окреслити систему взаємовідносин між державою і суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності досить складно, тим більше визначити її правове забезпечення. Дотепер важливі питання розвитку фізкультурно-спортивної сфери, визначення правового статусу спортивних організацій, тренерів, спортсменів, особливості правового регулювання відносин в сфері професійного спорту або не врегульовані взагалі, або регулюються відомчими нормативними актами, або актами локального характеру, що не сприяє розвитку подальшої стратегії фізкультури і спорту в Україні, затримує формування національного спортивного законодавства.

На порядку денному з усією актуальністю стоїть питання вдосконалення чинного спортивного законодавства у частині регламентування діяльності суб'єктів публічного адміністрування спортом, поведінки учасників спортивних змагань, розробки правового механізму діяльності спортивних організацій в сфері бізнесу, прийняття загального положення про організацію фізкультурно-оздоровчої роботи, визначення правового статусу спортсмена-професіонала, прийняття спеціального положення про громадські добровільні організації фізкультурно-спортивної спрямованості, розроблення системи правового захисту національної символіки в спорті від олімпійських атрибутів до різних відмітних знаків, найменувань спортивних товариств, правового регулювання господарських, трудових, соціальних, фінансових та інших відносин [119; 90, с. 93].

Недостатність та колізійність чинного «спортивного» законодавства стали наразі його характерними рисами, істотними ознаками, дефектами, що сприяли занепаду не лише вітчизняного спорту вищих досягнень, але й, насамперед, масового, студентського, дитячо-юнацького спорту тощо [120, с. 13-15; 227, с. 34-44; 230, с. 44-51; 229, с. 123-128]. Фактично в наш час низку важливих галузевих правовідносин нічим не врегульовано, що обумовлює низький рівень захисту прав людини в галузі спорту, прав учасників фізкультурно-спортивних відносин, відсутність необхідних умов для розвитку «спортивного» права.

Надзвичайно низьким рівнем відзначається нині і програмне забезпечення фізкультурно-спортивної галузі. Хоча саме від якості прогнозування, планування та програмування залежать обґрунтованість державної політики, її цілеспрямованість, реальність, ефективність. «Навіть дрібні погрішності в ході їх здійснення, − слушно наголошує Т.О. Гуржій, − можуть обернутися серйозними проблемами при вирішенні важливих політичних завдань» [45, с. 161]. Незважаючи на нібито певну зацікавленість держави у стратегічному плануванні заходів щодо розвитку фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності, рівень організації та виконання

програмно-цільових заходів є неадекватним заявленим цілям.

Цікавим є той факт, що за роки незалежності України було прийнято достатню кількість програмно-цільових документів, зокрема: Державну програму розвитку фізичної культури і спорту в Україні, затверджену Указом Президента України від 22 червня 1994 р. № 334/94 [141], Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту, затверджену Указом Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004 [181], Національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, затверджений Указом Президента України 2 серпня 2006 року № 667/2006 [180], Державну програму розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки, затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 р. № 1594 [148], Стратегію формування сучасної системи олімпійської підготовки на період до 2020 року, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 592-р [202], Концепцію Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 828-р [201], Державну цільову соціальну програму розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках, схвалену постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 2011 р. № 707 [149], Концепцію Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р [200] тощо. Проте жодний із заявлених документів не досяг омріяної мети. Локальні здобутки є радше винятком, ніж правилом. Прийняті концепції, стратегії, плани рідко знаходять продовження в цільових програмах, натомість останні не мають єдиної концептуальної основи. Всі вони розробляються без чітко визначеної системи, приймаються не із заздалегідь обумовленою періодичністю, а залежно від низки об’єктивних і суб’єктивних чинників, містять ефемерні цілі та нереальні завдання, недостатні обсяги бюджетних асигнувань. Зрозуміло, що за таких умов про

стовідсоткову реалізацію програмних документів можна лише мріяти.

На цьому тлі з неабиякою гостротою постає також проблема безперервності прогнозування, адже з 2012 року країна живе без довгострокової державної програми розвитку фізичної культури і спорту. Як наслідок, такий стан прямо впливає на планування не лише на загальнодержавному, але й на регіональному та місцевому рівнях, що є стихійним і неузгодженим. Як у загальнодержавних, так і місцевих програмах присутні шаблонні фрази, які не відрізняються новаційністю та мають стандартний зміст. Крім того, у переважній більшості місцевих програм за основу взято положення загальнодержавної програми розвитку фізичної культури і спорту без врахування особливостей території, населення тощо.

Безумовно, вихід України на конкурентний світовий рівень вимагає вироблення чітких та обґрунтованих планів, програм, концепцій у сфері розвитку фізкультурно-спортивної галузі. Однак усталена практика розробки чергової державної програми після закінчення терміну попередньої, навіть за умови її недовиконання, виявилася хибною. Основними вадами такого підходу є: по-перше, великий обсяг програмного документа (фактично створюється величезний за розміром документ, в якому знайти потрібні норми вкрай важко); по-друге, існує великий ризик, що не всі потрібні для галузі норми будуть включені в програму (принцип економії правової матерії може зіграти негативну роль); по-третє, відсутність стабільності документа (через велику кількість видів спорту кількість змін до документа стає дуже великою, а з урахуванням того, що програма, як правило, затверджується на рівні закону, внесення цих змін потребуватиме прийняття додаткових законів). Звичайно ж, можна безкінечно доповнювати загальнодержавну програму розвитку спорту в цілому тими чи іншими правовими нормами, покликаними регулювати нові відносини у різних видах спорту, та виникає логічне запитання: чи буде це ефективним? [216].

Враховуючи специфіку досліджуваної галузі, доречним є прийняття

Стратегії розвитку фізичної культури та спорту в Україні, яка визначатиме концептуальні засади поетапного створення ефективної моделі розвитку фізкультурно-спортивної галузі на демократичних та гуманістичних засадах на довгостроковий період, враховуючи, що термін дії Національної доктрини розвитку фізичної культури та спорту [181] сплинув ще у 2015 році. Надалі в розвиток стратегії доцільно затверджувати спеціальну програму розвитку для кожного окремого виду спорту, яка стане підставою для бюджетного фінансування відповідних фізкультурно-спортивних заходів та вирішить низку інших актуальних для певної спортивної галузі питань, серед яких: пропаганда й популяризація певного виду спорту серед населення; сприяння підготовці висококваліфікованих спортсменів, тренерів, суддів, забезпеченню успішних виступів України на Всесвітніх олімпіадах, командних та особистих чемпіонатах світу і Європи, міжнародних змаганнях; організація і проведення в Україні національних та міжнародних змагань з певного виду спорту; розвиток і зміцнення міжнародних зв'язків із національними федераціями спорту інших країн та іншими міжнародними спортивними й громадськими організаціями тощо.

Крім того, в умовах децентралізації влади та популяризації спорту в регіонах доцільним вбачається також планування і затвердження місцевих програм поширення фізкультурно-спортивного руху, які б не виходили за межі запропонованої вище стратегії та враховували б особливості регіону. Саме за таких умов можна буде розраховувати на те, що спорт в Україні вийде на конкурентоспроможний світовий рівень.

З метою законодавчого забезпечення програмування у досліджуваній сфері доцільним вважаємо доповнити Закон України «Про фізичну культуру та спорт» статтею 8 та викласти її у такій редакції:

«Стаття 8. Стратегічне планування та цільове програмування у сфері фізичної культури та спорту

Планування в сфері фізичної культури та спорту здійснюється з метою орієнтації українського суспільства на поетапне формування

ефективної моделі розвитку фізкультурно-спортивної галузі на демократичних та гуманістичних засадах. В основу планування покладено ідею задоволення потреб кожного громадянина держави у створенні належних умов для занять фізичною культурою і спортом.

Основними планувальними документами в сфері фізичної культури та спорту є Стратегія розвитку фізичної культури та спорту в Україні та відповідні державні програми розвитку окремих видів спорту.

Стратегія розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні розробляється строком на двадцять п'ять років та визначатиме концептуальні засади поетапного створення ефективної моделі розвитку фізкультурно-спортивної галузі.

Державні програми в сфері фізичної культури та спорту розробляються, затверджуються та реалізуються на підставі Закону України «Про державні цільові програми» в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Державні програми розробляються для кожного виду спорту окремо строком на десять років. Ініціаторами державних програм у сфері фізичної культури та спорту можуть виступати: Кабінет Міністрів України; Рада міністрів Автономної Республіки Крим; місцеві державні адміністрації; місцеві ради; національні спортивні федерації.

Фінансування запланованих у програмах заходів здійснюється з відповідних бюджетів та позабюджетних джерел».

Ефективність розвитку фізичної культури і спорту значною мірою залежить також від збалансованості, оптимальності, належної функціональності, гнучкості, економності, стійкості, оперативності *організаційної складової публічного адміністрування* зазначеною сферою, що обумовлює необхідність наукового пошуку належним чином оптимізованих згідно із вимогами до комбінаційної побудови управлінських структур. Аналіз тенденцій розвитку досліджуваної галузі свідчить про відсутність обґрунтованої концепції її публічного адміністрування, що не дає змоги

досягати високих спортивних результатів. Дублювання, перехрещення функціональних зв'язків управлінського впливу призводить до відсутності чіткого розмежування владних повноважень, значного збільшення управлінського апарату, наслідком чого є неефективне використання коштів, відсутність відповідальності за певний напрямок роботи, проведення подвійного обліку та заліку одних і тих само показників результатів роботи структурами різного підвідомчого підпорядкування, а основним негативним явищем такого «розпорошення» структури публічного адміністрування є низькі показники рівня здоров'я молоді, смертність на уроках фізичної культури, невідповідність матеріально-технічної бази вимогам щодо організації процесу фізичного виховання.

Пріоритетним напрямом оптимізації організаційного забезпечення публічного адміністрування досліджуваною сферою має стати перехід від державного управління спортом до підтримки та сприяння спорту з боку держави та органів місцевого самоврядування. Режим надмірної участі держави як єдиного суб'єкта адміністрування сферою фізичного виховання та спорту виявився неефективним, адже слідував законодавчо закріпленим правилам організації та управління на принципах соціалістичної економіки планування та непрозорого розподілення ресурсів. До того ж завадою розвитку сфери фізичного виховання та спорту є низький рівень участі інституцій громадянського суспільства, які фактично не задіяні або мають слабкий рівень співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування за рахунок витіснення їх державою як суб'єктом управління спортом. У нинішніх умовах держава повинна забезпечити підтримку розвитку фізичного виховання та спорту через механізми фінансової, організаційної, нормативно-правової, матеріально-технічної, інвестиційної підтримки та підтримки цільового використання спортивних споруд [102].

Не менш важливим залишається *інформаційне забезпечення публічного адміністрування спортивною галуззю*, що полягає в управлінні інформаційними потоками в сфері фізичної культури та спорту, співпраці з

засобами масової інформації в частині популяризації здорового способу життя серед населення, висвітленні в засобах масової інформації стану справ і діяльності органів державної влади в сфері спорту, здійсненні інформування територіальної громади щодо питань ведення здорового способу життя, самостійних занять спортом тощо. До головних завдань статистичних спостережень у сфері фізичної культури і спорту Закон України «Про фізичну культуру і спорт» відносить: збирання, розроблення, узагальнення та всебічний аналіз статистичної інформації щодо подій у сфері фізичної культури і спорту; розроблення і впровадження статистичної методології, що базується на результатах наукових досліджень, міжнародних стандартах та рекомендаціях; забезпечення достовірності, об'єктивності, оперативності, стабільності та цілісності статистичної інформації; забезпечення доступності, гласності та відкритості зведених статистичних даних у межах законодавства [208].

Стратегія і відповідні заходи розвитку фізкультурно-спортивної сфери мають бути підкріплені єдиною державною системою інформаційно-роз’яснювальної роботи, що припускатиме як галузеву інформаційну систему, так і систему пропаганди здорового способу життя серед населення.

Функціонування і подальший розвиток фізичної культури і спорту в умовах ринкової економіки припускає постійний пошук додаткових джерел фінансування, інноваційних інструментів ведення конкурентної боротьби, здійснення ринкової комунікації [58].

Фінансове (у тому числі інвестиційне) забезпечення публічного адміністрування спортивною сферою, як свідчить позитивна зарубіжна практика, є запорукою досягнення вагомих спортивних результатів.

Відповідно до статті 47 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» фінансування розвитку згаданої сфери здійснюється за рахунок коштів відповідно державного та місцевого бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством, насамперед позабюджетних коштів, зокрема від: підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, окремих осіб;

фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту; користування правами інтелектуальної власності закладами фізичної культури і спорту, організаторами фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; проведення державної спортивної лотереї; інвестиційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Згідно з даними Ради Європи, уряди провідних європейських країн виділяють на розвиток спорту від 2% (Німеччина), 5% (Великобританія), 8% (Швейцарія) до 46% (Португалія) і 65% (Угорщина) загальної суми витрат. Інші фінансують місцеві бюджети (від 35 до 98%). Їх кошти використовуються в основному на масовий і дитячий спорт, що наочно демонструють показники державних субсидій на розвиток спорту в ряді європейських держав [212, с. 80].

Якщо в економічно розвинених країнах з ринковою економікою загальною тенденцією виступає переважання приватних джерел фінансування фізичної культури і спорту над державними, то в Україні дещо інше положення. Тут населення ще не може бути головним спонсором фізкультури і спорту, як це прийнято у високорозвинених державах світу. Імовірними джерелами фінансування фізичної культури і спорту в Україні є: державний і регіональні бюджети (70%); фінансові вливання великого, середнього і малого бізнесу (15%); розвиток ігорного бізнесу в різних формах (8%); телебачення (5%) та населення (2%) у формі споживання платних послуг (купівля квитків, атрибутики, спортивного устаткування, спорядження та інше) [58, с. 48-49].

Сьогодні, коли держава не виділяє необхідних коштів на розвиток масового спорту, виступаючи активним учасником у справі розвитку професійного спорту, не формуються необхідні умови функціонування ринкового механізму в спорті, вагомим засобом фінансової підтримки фізкультурно-спортивного руху є спонсорство (благодійництво, меценатство). Причому доля спонсорських вкладів у спорт значно відрізняється в різних країнах і залежить багато в чому від соціально-

економічних умов, виду спорту, його розвитку і рівня здійснюваних заходів [58, с. 48-49].

У розвинених зарубіжних країнах спонсорство розглядається як один з найважливіших інструментів матеріального забезпечення розвитку фізичної культури і спорту. Ця галузь постійно розширюється і оновлюється. Фізкультурно-спортивні організації вже практично не в змозі без багатосторонньої й різноманітної підтримки проводити великі спортивні змагання (у першу чергу Олімпійські ігри та чемпіонати світу за окремими видами спорту). Спортивні рекорди ставляться професіоналами спорту, а це вимагає значних економічних вкладень в підготовку спортсменів. Також значних вкладень вимагає здійснювана «професіоналізація» фізкультурно-спортивних організацій, де праця добровольців витісняється працею спеціально підготовлених кадрів. Усе це вимагає використання різноманітних джерел фінансування і матеріального забезпечення фізичної культури і спорту [58, с. 48-49].

Спонсорство, як суспільне явище, має багату історію. Ще в давні часи в основі фінансової підтримки спорту проглядалася благодійність, заснована на елементах марнославства, вигоди тощо. Під час проведення давніх Олімпійських ігор атлети змагалися за перемогу і отримували призи товари місцевих торговців. В Давньому Римі практика матеріального забезпечення змагань набула політичного забарвлення, оскільки для здобуття популярності у народу імператори і консули організовували великі спортивні змагання [247, с. 129-130].

Спонсорство (меценатство) допомогло і втіленню ідеї П. де Кубертена про відродження Олімпійських ігор. Так, під час підготовки до Олімпійських ігор в Афінах (1896 р.) комерсант Г. Аверофф пожертвував мільйон драхм (приблизно 184 тис. долл.) на будівництво стадіону. Інтерес до спорту, зокрема олімпійського, з мірою його розвитку збільшувався як з боку меценатів, так і з боку комерційних структур. Наприклад, у підготовці Олімпійських ігор в Стокгольмі меценатами були 10 шведських компаній

[247, с. 129-130; 47, с. 53].

У вітчизняному законодавстві, на жаль, не створено належного підґрунтя для спортивного спонсорства (меценатства). На відміну від світових спортивно розвинених країн, в Україні відбувається занепад дитячо-юнацького спорту та фізичного виховання, що, як відомо, є базою розвитку у подальшому професійного спортивного руху. Відтак, доцільним вважаємо:

– по-перше, доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» *статтею 47-1 «Спортивне меценатство»*, де визначити вихідні засади правового механізму спонсорської діяльності у фізкультурно-спортивній сфері;

– по-друге, прийняти *Закон України «Про спортивне меценатство»*, який визначатиме загальні засади меценатської (благодійницької) діяльності у спорті, забезпечить правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на створення та розвиток сприятливих умов для інвестування в спортивну галузь, передбачатиме створення дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки спортивного бізнесу, забезпечення державної фінансової підтримки оздоровчого спорту, розвитку спортивної інфраструктури, дитячого, олімпійського, паралімпійського, дефлімпійського та інших видів спорту, підтримки національної олімпійської збірної команди тощо.

Означені заходи, безумовно, повинні будуватися на міцній *науковій основі*, адже розв’язання величезного спектру окреслених проблем вбачається можливим не лише за умови ефективної діяльності суб’єктів публічного адміністрування галуззю, а насамперед за рахунок активного проведення наукових досліджень. Вчені абсолютно вірно зазначають, що чимала частка успіху в цих процесах належить перспективному розвиткові наукової діяльності, адже, незважаючи на недостатню увагу з боку державно-владних структур до наукової сфери фізичної культури і спорту, вкрай обмежене фінансування й матеріально-технічне забезпечення, відтік за кордон наукових кадрів, відбувається поступальний розвиток усіх її наукових

напрямів [30, с. 39-45]. Подальша оптимізація наукової складової розвитку фізкультурно-спортивної галузі вбачається, насамперед, у визначенні пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних досліджень у сфері фізичної культури і спорту та впровадженні результатів досліджень у спортивну практику задля досягнення значних результатів.

Не менш важливим також є *кадрове забезпечення публічного адміністрування спортивною сферою*, адже розбалансованість у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, низька заробітна плата, недостатня кількість інструкторів з фізкультурно-оздоровчої діяльності (у розрахунку на 600 українців 1 працівник фізичної культури) [43, с. 239-241] гальмують розвиток фізкультурно-спортивного руху та не дають країні вийти на належний рівень фізичної активності населення. За таких умов доцільним є затвердження нормативів кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту для формування державного замовлення на підготовку відповідних фахівців, оптимізації кількості вищих навчальних закладів, які готують таких фахівців, й удосконалення порядку ліцензування та акредитації цих закладів.

Крім цього, Законом України «Про фізичну культуру і спорт» (ст. 49 «Кадрове забезпечення сфери фізичної культури і спорту») наголошується на тому, що держава забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів у спортивній сфері. При цьому право проводити фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, фізкультурно-спортивну реабілітацію надається фахівцям, які мають спеціальну освіту та відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень (тренери, спортивні судді та ін.). Однак правовий статус означених осіб не врегульований. Тому пропонуємо доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» *статтею 37-1 «Права та обов'язки спортсмена», статтею 41-1 «Права та обов'язки спортивних суддів», статтею 49-1 «Права та обов'язки тренера»*.

Матеріально-технічне забезпечення спорту в державі формується через можливість розвитку мережі сучасних спортивних споруд. У цілому можна сказати, що в Україні функціонує широка мережа об'єктів для

проведення фізкультурно-оздоровчої роботи.

Основними причинами неефективної експлуатації спортивних споруд є: «радянське минуле» споруди (застаріле планування, що не відповідає вимогам сучасності), низький рівень комфорту для відвідувачів, відношення до спортивного об’єкта не як до потенційно прибуткової бізнес-одиниці, а як до «тягаря» на основний бізнес. Зустрічаються випадки, коли соціальні об’єкти є дотаційними і розглядаються як збиткові. Таким чином, утворюється замкнуте коло. Чим менш ефективно експлуатується спортивний об’єкт, тим більшими є витрати на його утримання. З іншого боку, без значних інвестицій в обладнання та реконструкцію налагодити роботу спорткомплексів не є можливим [72, с. 176].

Отже, в основу оптимізації цієї складової системи публічно-правового адміністрування сферою фізичної культури і спорту має бути покладено створення новітньої спортивної інфраструктури з урахуванням спортивних потреб певної громади, інтересів громадян та рівня їх спортивної підготовленості.

І останнє. Будь-яка діяльність, у тому числі спортивна, вимагає значних як фізичних, так і психологічних навантажень. Високі вимоги до діяльності змагання спортсменів, довготривалий і творчий процес їх підготовки із залученням різних фахівців, зростаюче напруження спортивної боротьби та екстремальність її умов породжують нові завдання і пов’язані з ними труднощі психологічної підготовки. Іншими словами, йдеться про психологію спорту (спортивну психологію), призначенням якої є вивчення психологічних закономірностей формування у спортсменів і команд спортивної майстерності та якостей, необхідних для участі в змаганнях, а також розробка психологічно обґрунтованих методів тренування й підготовки до змагань. Задачі психології спорту полягають у вивченні впливу спортивної діяльності на психіку спортсменів; розробці психологічних умов для підвищення ефективності спортивних тренувань (психологія спорту покликана розкрити механізми і закономірності вдосконалення спортивної

майстерності, шляхи формування спеціальних знань, умінь і навичок, а також умови, що забезпечують колективні дії спортсменів; розробці психологічних основ перед змагальної підготовки спортсменів; вивченні соціально-психологічних явищ у спортивному колективі. Саме психологічна складова з часом стане головною умовою підготовки спортсменів високого класу. Систематичне використання методів регуляції психічних станів, корекції динаміки утоми, зняття надлишкового психічного напруження, подолання стану фрустрації та релаксації позитивно впливатиме на внутрішній стан спортсмена. А такі методи, як ідеомоторне тренування, ментальний імаго-тренінг, ментальний відеотренінг та макетне моделювання дій, сприятимуть росту самовпевненості в своїх діях, направлятимуть людину до самоствердження, змінюватимуть внутрішнє розуміння спортивного життя та допомагатимуть бачити нові горизонти у професійному спорті [122].

Психологічне забезпечення спортивної діяльності має будуватися на міцній правовій основі, проте у чинному законодавстві це питання дотепер не врегульовано. Тому з метою законодавчого забезпечення вихідних засад психологічного забезпечення спортивної сфери доцільним вбачаємо доповнити Закон України «Про фізичну культуру та спорт» статтею 51-1 та викласти її у такій редакції:

«Стаття 51-1. Психологічне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту (спортивна психологія)

Спортивна психологія спрямована на забезпечення сприятливих психологічних умов для розвитку видів спорту, в яких спортсмени України мають реальні можливості досягти високих результатів на міжнародній арені, збереження висококваліфікованих спеціалістів галузі, створення і запровадження системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для роботи у спорті, зокрема психологів, створення ефективної системи соціально-психологічної адаптації учасників спортивного руху та ветеранів спорту.

Психологічне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту включає:

планування підготовки спортсменів з урахуванням психологічних чинників; розвиток професійно важливих властивостей психіки спортсмена; психологічне навчання і просвітництво фахівців і тренерів, що беруть участь у навчально-тренувальному процесі; психологічну підготовку спортсменів, формування мотивації спортивної діяльності; психодіагностику станів і якостей спортсменів; психотренінг і психорегуляцію станів; обґрунтування організації оптимального режиму діяльності, інтенсивності тренувань.

Психологічне забезпечення у сфері фізичної культури та спорту здійснюється спортивним психологом.

Професійна діяльність спортивного психолога полягає у психологічному супроводженні усього спортивного циклу (тренувально-змагальний період) та передбачає: психодіагностику спортсменів і тренерів; спортивний відбір, а також психодіагностику спортивних здібностей; психопрофілактику несприятливих психічних станів у спортсменів та негативних явищ у спортивному середовищі; психогігієну спортивної діяльності; психологічну освіту спортсменів і тренерів; психологічну підготовку спортсменів; психологічну реабілітацію і реадаптацію спортсменів (тренерів); психологічну корекцію негативних станів, реакцій, а також неадаптивних форм поведінки спортсменів (тренерів); психологічне забезпечення спортивного процесу; психологічне сприяння у зіграності команди; психологічне консультування спортсменів і тренерів; методологічну роботу психолога у спорті».

Таким чином, проведений аналіз чинного законодавства та практики його реалізації довів необхідність здійснення якнайшвидшої оптимізації публічно-правового механізму адміністрування спортивною сферою за рахунок серйозної процесуальної модернізації чинного «спортивного» законодавства, заповнення наявних прогалин, приведення процесуальних механізмів у відповідність до вимог практики.

Висновки до розділу 3

Узагальнення зарубіжного досвіду та вітчизняних особливостей публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту дозволило дійти таких висновків:

1. Доведено, що кожному суспільству притаманна своя національна система функціонування спорту, і від того, наскільки суттєвою є участь держави в цій системі, залежить стійкість її організаційно-правової структури.

Залежно від критерію міри та якості державного втручання у спортивну сферу виділено світові моделі забезпечення публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю, зокрема: а) правову (кодифікована, ліберальна, консервативна, некодифікована унітарна моделі); б) організаційну (європейська, американська та азійська моделі); в) фінансову (північно-західна європейська, середземноморська європейська, центральноєвропейська, змішана європейська, французька, британська, американська та китайська моделі).

2. Здійснено науковий аналіз зарубіжного досвіду публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю та акцентовано на можливих шляхах його запозичення для України, зокрема в частині: визнання стратегічної важливості та пріоритетності цієї галузі суспільних відносин для української держави і суспільства (конституційне закріплення положень щодо відповідальності держави за розвиток спорту та правового регулювання фізкультурно-спортивних відносин); визнання виправданості та доцільності значних фінансових вкладень (у тому числі в межах державно-приватного партнерства) при здійсненні державної спортивної політики; підвищення децентралізації публічного адміністрування спортивної сфери та ролі самоврядних організацій фізкультурно-спортивної спрямованості; поступового забезпечення самостійності національної спортивної системи;

систематизації «спортивного» законодавства шляхом його кодифікації; розвитку комерційно-правової складової спортивного права, у тому числі істотного розвитку пов'язаних зі спортом сегментів інформаційного та авторського права; підвищення ефективності застосування антидопінгових заходів та зменшення насильства в спорті; посилення правової регламентації забезпечення безпеки в спорті, в тому числі розвиток страхового права у сфері професійного та, особливо, екстремального спорту; лібералізації спортивних трансферів та законодавства про спортивні трансляції; створення єдиної багаторівневої системи спортивного арбітражу тощо.

3. Наголошено на необхідності оптимізації системи публічного адміністрування спортивною галуззю на основі переосмислення ролі і місця держави, а також місцевого самоврядування у розвитку фізкультурно-спортивного руху. Оптимізація має відбуватися за рахунок підвищення ефективності всіх складових системи публічно-правового адміністрування сферою фізичної культури і спорту, у зв'язку з чим запропоновано комплекс заходів:

1) *нормативно-правового* (визначити правові засади стратегічного планування та цільового програмування у сфері спорту, прийняти загальне положення про організацію фізкультурно-оздоровчої роботи, прийняти спеціальне положення про громадські добровільні організації фізкультурно-спортивної спрямованості тощо);

2) *організаційного* (забезпечити дотримання принципу децентралізації влади з максимальним делегуванням повноважень у згаданій сфері регіонам та громадянському суспільству);

3) *інформаційного* (створити єдину державну систему інформаційно-роз'яснювальної роботи, що припускатиме як галузеву інформаційну систему, так і систему пропаганди здорового способу життя серед населення);

4) *фінансового (інвестиційного)* (визначити правові засади спонсорської діяльності у фізкультурно-спортивній сфері, насамперед

шляхом прийняття Закону України «Про спортивне меценатство»);

5) *матеріально-технічного* (забезпечити формування розгалуженої мережі сучасних спортивних споруд з урахуванням запитів різних соціальних, професійних, демографічних груп населення, їх інтересів та рівня спортивної підготовленості);

6) *кадрового* (визначити правовий статус спортсмена-професіонала, спортивних організацій, тренерів, спортивних суддів);

7) *наукового* (визначити пріоритетні напрями фундаментальних та прикладних досліджень і впровадження їх результатів у спортивну практику);

8) *медичного* (забезпечити імплементацію до національного законодавства світових антидопінгових правил та стандартів);

9) *психологічного* (визначити правові засади спортивної психології та доповнити Закон України «Про фізичну культуру та спорт» статтею 51-1) його забезпечення.

Крім цього, з метою підвищення ефективності публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту запропоновано:

1) прийняти Стратегію розвитку фізичної культури та спорту в Україні, яка визначатиме концептуальні засади поетапного створення ефективної моделі розвитку фізкультурно-спортивної галузі на демократичних та гуманістичних засадах на довгостроковий період;

2) прийняти єдиний галузевий нормативно-правовий акт (з умовною назвою «Фізкультурно-спортивний кодекс України»), що дозволить гармонізувати розмаїтий нормативно-правовий масив, сприятиме усуненню наявних колізій, дублювань і невизначеностей, створить передумови для послідовної реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту;

3) доповнити статтю 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» такими термінами, як *«спортивний трансфер», «спортивний тренер», «спортивний агент», «спортивний глядач», «об'єкти спорту»,*

«сурдлімпійські ігри», «студентський спорт», «спорт ветеранів», «дефлімпійський спорт», «навчально-тренувальний процес»;

4) доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» *розділом VIII «Контроль у сфері фізичної культури і спорту»*, в якому викласти: *статтю 55 «Правові основи контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 56 «Мета та завдання контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 57 «Принципи здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 58 «Суб'єкти державного контролю у сфері фізичної культури і спорту та їх повноваження», статтю 59 «Форми та методи здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 60 «Громадський контроль у сфері фізичної культури і спорту»;*

5) доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт»:

а) статтею 8 та викласти її у такій редакції:

*«**Стаття 8. Стратегічне планування та цільове програмування у сфері фізичної культури та спорту***

Планування у сфері фізичної культури та спорту здійснюється з метою орієнтації українського суспільства на поетапне формування ефективної моделі розвитку фізкультурно-спортивної галузі на демократичних та гуманістичних засадах. В основу планування покладено ідею задоволення потреб кожного громадянина держави у створенні належних умов для занять фізичною культурою і спортом.

Основними планувальними документами у сфері фізичної культури та спорту є Стратегія розвитку фізичної культури та спорту в Україні та відповідні державні програми розвитку окремих видів спорту.

Стратегія розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні розробляється строком на двадцять п'ять років та має визначати концептуальні засади поетапного створення ефективної моделі розвитку фізкультурно-спортивної галузі.

Державні програми у сфері фізичної культури та спорту розробляються, затверджуються та реалізуються на підставі Закону

України «Про державні цільові програми» в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Державні програми розробляються для кожного виду спорту окремо строком на десять років. Ініціаторами державних програм у сфері фізичної культури та спорту можуть виступати: Кабінет Міністрів України; Рада міністрів Автономної Республіки Крим; місцеві державні адміністрації; місцеві ради; національні спортивні федерації.

Фінансування запланованих у програмах заходів здійснюється з відповідних бюджетів та позабюджетних джерел»;

б) статтею 37-1 «Права та обов'язки спортсмена»;

в) статтею 41-1 «Права та обов'язки спортивних суддів»;

г) статтею 49-1 «Права та обов'язки тренера»;

д) статтею 51-1 та викласти її у такій редакції:

*«**Стаття 51-1. Психологічне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту (спортивна психологія)***

Спортивна психологія спрямована на забезпечення сприятливих психологічних умов для розвитку видів спорту, в яких спортсмени України мають реальні можливості досягти високих результатів на міжнародній арені, збереження висококваліфікованих спеціалістів галузі, створення і запровадження системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для роботи у спорті, зокрема психологів, створення ефективної системи соціально-психологічної адаптації учасників спортивного руху та ветеранів спорту.

Психологічне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту включає: планування підготовки спортсменів з урахуванням психологічних чинників; розвиток професійно важливих властивостей психіки спортсмена; психологічне навчання і просвітництво фахівців і тренерів, що беруть участь у навчально-тренувальному процесі; психологічну підготовку спортсменів, формування мотивації спортивної діяльності; психодіагностику станів і якостей спортсменів; психотренінг і

психорегуляцію станів; обґрунтування організації оптимального режиму діяльності, інтенсивності тренувань.

Психологічне забезпечення у сфері фізичної культури та спорту здійснюється спортивним психологом.

Професійна діяльність спортивного психолога полягає у психологічному супроводженні усього спортивного циклу (тренувально-змагальний період) та передбачає: психодіагностику спортсменів і тренерів; спортивний відбір, а також психодіагностику спортивних здібностей; психопрофілактику несприятливих психічних станів у спортсменів та негативних явищ у спортивному середовищі; психогігієну спортивної діяльності; психологічну освіту спортсменів і тренерів; психологічну підготовку спортсменів; психологічну реабілітацію і реадаптацію спортсменів (тренерів); психологічну корекцію негативних станів, реакцій, а також неадаптивних форм поведінки спортсменів (тренерів); психологічне забезпечення спортивного процесу; психологічне сприяння у зіграності команди; психологічне консультування спортсменів і тренерів; методологічну роботу психолога у спорті».

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання щодо вдосконалення публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків. Основні з них такі:

1. Визначено межі фізкультурно-спортивної сфери як об'єкта публічно-правового адміністрування та окреслено її характерні ознаки, серед яких: 1) публічний характер, що зумовлений метою фізичної культури і спорту – формування, збереження та зміцнення здоров'я громадян, підвищення працездатності та збільшення тривалості активного життя, профілактики захворювань, сприяння досягненню фізичної і духовної досконалості людини, утвердження міжнародного спортивного авторитету України; 2) невід'ємний зв'язок з іншими галузями (освітою, культурою та ін.), що складають окремий напрям публічного адміністрування − соціально-культурною сферою держави; 3) наявність в межах галузі адміністративного права підгалузі адміністративно-спортивного права; 4) регулювання фізкультурно-спортивних відносин не лише нормами адміністративного права, а й трудового, цивільного, фінансового тощо; 5) суб'єкти відносин, якими є органи адміністрування, та інші суб'єкти фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; 6) безпосередня орієнтація на світові та європейські стандарти розвитку фізкультурно-спортивного руху; 7) взаємозв'язок суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з великою кількістю державних органів, які здійснюють різні види контролю (санітарний, технічний, екологічний та ін.) за їх функціонуванням.

2. Маючи тисячолітню історію, фізичне виховання та спортивна діяльність на українських землях розвивалися нерівномірно й залежали від багатьох політичних, економічних і географічних чинників, які в сукупності

дали можливість виділити декілька умовних періодів з відмінними, притаманними їм рисами, а саме: 1) період становлення та розвитку держави і права Київської Русі. Феодальна роздробленість. Литовсько-польська доба (VI ст. – перша половина XVII ст.); 2) період козаччини (кінець XVII – остання чверть XVIII ст.); 3) імперський період – період розвитку держави і права під час перебування українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій і поширення на ці території їхнього законодавства (до 1917 (1918) рр.); 4) період Української Народної Республіки (1917-1921 рр.); 5) період радянської влади (від 1922 р. до здобуття незалежності Україною у 1991 році); 6) сучасний період (від початку існування незалежної України (1991 р.) і дотепер).

3. Публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту визначено як регламентовану законами та іншими правовими актами діяльність публічної адміністрації, а також інших суб'єктів, наділених делегованими владними повноваженнями, спрямовану на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів.

Встановлено відсутність наукового визначення та законодавчого закріплення принципів публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту, у результаті чого запропоновано виділяти принципи: верховенства права; законності; гуманізму; демократизму; виключення дискримінації і насильства у спорті; цілеспрямованості; координації; єдності; децентралізації; деконцентрації; субсидіарності; партнерства; відкритості; стратегічного планування та цільового програмування; ефективності; забезпечення загальнодоступності, добровільності та безперервності занять фізичною культурою та спортом; пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища.

4. Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту здійснюється за допомогою широкого кола нормативних джерел, які

об’єднано у три групи: 1) нормативні документи міжнародного права; 2) чинне українське «спортивне» законодавство; 3) «lex sportiva» («м’яке спортивне право») − сукупність матеріальних і процесуальних норм (правил) «неправової» регламентації.

Вітчизняне «спортивне» законодавство представлено значною кількістю нормативно-правових актів, що визначають: 1) загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи розвитку фізичної культури і спорту; 2) правові засади стратегічного планування та цільового програмування у фізкультурно-спортивній галузі; 3) правовий статус органів публічного адміністрування згаданою сферою; 4) правові засади організації дитячого, дитячо-юнацького, студентського, резервного, професійного, олімпійського, неолімпійського, параолімпійського, дефлімпійського спорту, спорту вищих досягнень, ветеранів тощо; 5) правові засади антикорупційної діяльності у сфері спорту; 6) правові засади діяльності суб’єктів фізкультурно-спортивного руху; 7) порядок, умови та вимоги, необхідні для присвоєння спортсменам і тренерам (тренерам-викладачам) спортивних звань та спортивних розрядів з видів спорту, визнаних в Україні; 8) порядок атестації в спорті; 9) антидопінгові правила та антидопінговий контроль у спорті; 10) правила страхування у спорті; 11) організацію освітньої діяльності у фізкультурно-спортивній галузі; 12) порядок здійснення державного контролю (нагляду) у зазначеній сфері; 13) порядок застосування заходів юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері фізичної культури та спорту тощо.

5. Систему суб’єктів публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту складають суб’єкти: 1) загальної (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування); 2) галузевої (спеціальної) (для них адміністрування у фізкультурно-спортивній галузі є основним або одним з основних напрямів їхньої діяльності, наприклад Міністерство молоді та спорту України);

3) міжгалузевої (функціональної) (наприклад, Комітет з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України, спортивні установи Міністерства оборони України тощо); 4) спеціалізованої (самоврядної) (Національний олімпійський комітет України, Національний комітет спорту інвалідів України, Спортивний комітет України, спортивні федерації тощо) компетенції.

6. Публічне адміністрування сферою фізичної культури і спорту здійснюється за допомогою відповідних форм і методів. Перші поділено на правові (видання нормативних адміністративно-правових актів (нормотворча форма); видання індивідуальних адміністративно-правових актів, у тому числі надання адміністративних послуг (правозастосовна форма); укладання адміністративних договорів; здійснення інших юридично-значущих дій, спрямованих на розвиток фізкультурно-спортивного руху) та організаційно-технічні форми.

Враховуючи специфіку фізкультурно-спортивної сфери, публічне адміністрування в ній здійснюється шляхом застосування прямих (адміністративно-директивних) та непрямих (фінансово-економічних) методів.

7. Здійснено науковий аналіз зарубіжного досвіду публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю та акцентовано на можливих шляхах його запозичення для України, зокрема в частині: визнання стратегічної важливості та пріоритетності цієї галузі суспільних відносин для української держави і суспільства (конституційне закріплення положень щодо відповідальності держави за розвиток спорту та правового регулювання фізкультурно-спортивних відносин); визнання виправданості та доцільності значних фінансових вкладень (у тому числі в межах державно-приватного партнерства) при здійсненні державної спортивної політики; підвищення децентралізації публічного адміністрування спортивної сфери та ролі самоврядних організацій фізкультурно-спортивної спрямованості; поступового забезпечення самостійності національної спортивної системи;

систематизації «спортивного» законодавства шляхом його кодифікації; розвитку комерційно-правової складової спортивного права, у тому числі істотного розвитку пов'язаних зі спортом сегментів інформаційного та авторського права; підвищення ефективності застосування антидопінгових заходів та зменшення насильства в спорті; посилення правової регламентації забезпечення безпеки в спорті, в тому числі розвиток страхового права в сфері професійного та особливо – екстремального спорту; лібералізації спортивних трансферів та законодавства про спортивні трансляції; створення єдиної багаторівневої системи спортивного арбітражу тощо.

8. Сформульовано низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту. Зокрема, пропонується:

1) прийняти Стратегію розвитку фізичної культури та спорту в Україні, яка визначатиме концептуальні засади поетапного створення ефективної моделі розвитку фізкультурно-спортивної галузі на демократичних та гуманістичних засадах на довгостроковий період;

2) прийняти єдиний галузевий нормативно-правовий акт («Фізкультурно-спортивний кодекс України»), що дозволить гармонізувати розмаїтий нормативно-правовий масив, сприятиме усуненню наявних колізій, дублювань і невизначеностей, створить передумови для послідовної реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту;

3) прийняти Закон України «Про спортивне меценатство», який визначатиме загальні засади (благодійницької) меценатської діяльності у спорті, забезпечить створення та розвиток сприятливих умов для інвестування в спортивну галузь, передбачатиме створення дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки спортивного бізнесу, забезпечення державної фінансової підтримки оздоровчого спорту;

4) доповнити статтю 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» такими термінами, як: *«спортивний трансфер», «спортивний тренер», «спортивний агент», «спортивний глядач», «об'єкти спорту»,*

«сурдлімпійські ігри», «студентський спорт», «спорт ветеранів», «дефлімпійський спорт», «навчально-тренувальний процес»;

5) доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» *розділом VIII «Контроль у сфері фізичної культури і спорту»*, в якому викласти: *статтю 55 «Правові основи контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 56 «Мета та завдання контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 57 «Принципи здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 58 «Суб'єкти державного контролю у сфері фізичної культури і спорту та їх повноваження», статтю 59 «Форми та методи здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту», статтю 60 «Громадський контроль у сфері фізичної культури і спорту»;*

6) доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт»:

статтею 8 «Стратегічне планування та цільове програмування у сфері фізичної культури та спорту»;

статтею 37-1 «Права та обов'язки спортсмена»;

статтею 41-1 «Права та обов'язки спортивних суддів»;

статтею 49-1 «Права та обов'язки тренера»;

статтею 51-1 «Психологічне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту (спортивна психологія)».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Административное право Украины : учебник / В.Б. Аверьянов, Е.В. Додин, И.Н. Пахомов и др. ; под общ. ред. С.В. Кивалова. – Х. : Одиссей, 2005. – 880 с.

2. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник у 2-х т. / ред. кол. : В.Б. Авер'янов (голова). – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1: Загальна частина. – 584 с.

3. Адміністративне право України. Загальна частина : курс лекцій / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, О.В. Горбач та ін. ; за ред. В.В. Коваленка. – К., 2011. – 395 с.

4. Адміністративне право України : навчальний посібник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, Г. Ю. Гулєвської. – К. : Істина, 2007. – 216 с.

5. Адміністративне право України : підручник / Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В., Зима О.Т., Зуй В.В. ; ред. Ю.П. Битяк. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

6. Адміністративне право України : підручник для юрид. вузів і фак. / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін. ; за ред. Ю.П. Битяка. – Х. : Право, 2000. – 520 с.

7. Алексеев С.В. Международное спортивное право : учеб. для студ. / С.В. Алексеев / под ред. П.В. Крашенинникова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2008. – 895 с.

8. Алексеев С. В. Олимпийское право. Правовые основы олимпийского движения : учебник для студентов вузов, обучающихся по направлениям «Юриспруденция» и «Физическая культура и спорт» / под ред. П.В. Крашенинникова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2010. – 687 с.

9. Алехин А.П. Административное право Российской Федерации / А.П. Алехин, А.А. Кармолицкий, Ю.М. Козлов. – М. : Зерцало, 1999. – 672 с.

10. Алікова О.М. Організаційно-правові форми діяльності державних

органів у сфері фізичної культури і спорту / О.М. Алікова // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – С. 210–214.

11. Амосов О. Моделі публічного адміністрування (архетипова парадигма) / О. Амосов, Н. Гавкалова // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Спец. вип. – С. 6–13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Pubupr_2013_spets/

12. Атаманчук Г.В. Сущность советского государственного управления / Г.В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит, 1980. – 289 с.

13. Балюк І.А. Адміністративно-правові засади державного регулювання діяльності кооперативів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / І.А. Балюк. – К., 2014. – 231 с.

14. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О.М. Бандурка. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с.

15. Бевзенко В.М. Управління природно-заповідним фондом України (організаційно-правові питання) : монографія / В.М. Бевзенко. – Херсон : Айлант, 2005. – 268 с.

16. Беньо М. Вплив теорії публічної адміністрації на розвиток адміністративного права (приклад Польщі) / М. Беньо // Законодавство України : наук.-практ. коментар. – 2006. – № 7. – С. 8–12.

17. Білогур В.Є. Становлення і розвиток парадигми філософії спорту в умовах глобалізації / В.Є. Білогур // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2015. – № 60. – С. 78–89.

18. Блажеев В.В. Вступительное слово // Матер. Пятой Междунар. научно-практич. конф. «Спортивное право: перспективы развития» / под общ. ред. К.Н. Гусова, А.А. Соловьева ; сост. Д.И. Рогачев, О.А. Шевченко. – М., 2011. – 191 с.

19. Близнюк А.М. Механізми державного регулювання спортивної сфери України: сутність та шляхи удосконалення / А.М. Близнюк, Н. Коніщева, Л.І. Давиденко // Вісник Донецького інституту туристичного бізнесу. – 2007. – № 11. – С. 76–84.

20. Большая Советская Энциклопедия : в 30-ти т. / гл. ред. А.М. Прохоров. – 3-е изд. – М. : Сов. Энциклопедия, 1977. – Т. 27: Ульяновск – Франкфурт. – 624 с.

21. Большая Энциклопедия : в 62-х т. / гл. ред. А. С. Кондратов. – М. : ТЕРРА, 2006. – Т. 47. – 592 с.

22. Бордюгова Г.Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України» : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.11/ Бордюгова Ганна Юріївна. − К., 2009. – 230 с.

23. Бордюгова Г.Ю. Місце спортивного права в національній правовій системі / Г.Ю. Бордюгова // Право України. – 2009. – № 3. – С. 144–147.

24. Боровська О.В. Короткий тлумачний словник термінів галузі фізичної культури та спорту / О.В. Боровська. – Л., 2003. – 54 с.

25. Босак О.З. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі / О.З. Босак // Державне управління: теорія та практика: електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.academy.gov.ua/ej/ ej12/txts/ 10bozuds.pdf.

26. Братановский С.И. Государственное управление физической культурой и спортом в зарубежных странах / Братановский С.И., Кухаренок А.Н. – М. : Наука, 1999. – 236 с.

27. Вавренюк С.А. Закордонний досвід державного управління розвитком фізичної культури та спорту / С.А. Вавренюк // Теорія та практика державного управління. – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-4/doc/5/05.pdf.

28. Ван Цзыпу. Содержание и формы организации физического воспитания в вузах Китайской Народной Республики : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04/ Ван Цзыпу. – М., 1999. – 183 с.

29. Васильев А.С. Административное право Украины (общая часть) : учебное пособие / А.С. Васильев. – Х. : Одиссей, 2003. – 288 с.

30. Вацеба О. М. Діяльність українського науково-дослідного інституту

фізичної культури (1931–1939) як науково-організаційна основа формування та розвитку державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту в сучасній Україні / О.М. Вацеба // Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. – 2003. – № 1. – С. 39–45.

31. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.

32. Великий тлумачний словник української мови: 170000 слів / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь : Перун, 2004. – 1428 с.

33. Вєдєрніков Ю.А. Адміністративне право України : навч. посібник / Ю.А. Вєдєрніков, В.К. Шкарупа. – К. : Центр навч. літ., 2005. – 334 с.

34. Вулах М. Г. Государственное руководство физической культурой и спортом в странах с развитой рыночной экономикой : дис. канд. юрид. наук : 12.00.14 / Вулах Михаил Григорьевич. – М., 2003. – 190 с.

35. Гавкалова Н.Л. Публічне управління: методологічний аспект / Н.Л. Гавкалова // Публічне управління: шляхи розвитку : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 листоп. 2014 р.) : у 2-х т. / за наук. ред. Ю.В. Ковбасюка, С.А. Романюка, О.Ю. Оболенського. – К. : НАДУ, 2014. – Т. 1. – 150 с.

36. Галунько В.В. Адміністративно-правова охорона права власності в Україні : дис. … доктора юрид. наук : 12.00.07 / Галунько Валентин Васильович. – Х., 2009. – 393 с.

37. Гасюк І. Л. Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з держ. управл. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / І. Л. Гасюк. – К., 2013. – 37 с.

38. Гасюк І. Л. Еволюція організаційно-правових основ державного управління фізичною культурою й спортом на українських землях наприкінці XIX століття та в радянський період / І.Л. Гасюк // Університетські наукові записки. – 2009. – № 4. – С. 261–272.

39. Гацуля О. Розвиток галузевого управління у сфері фізичної культури

та спорту: концептуальні засади / О. Гацуля // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2015. – № 1 (24). – С. 176–185.

40. Глоба Г.В. Система фізичного виховання в школах Китаю / Г.В. Глоба // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 10. – С. 16–19.

41. Глосарій Програми розвитку публічного адміністрування ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unpan.org/DPADM/ProductsServices/Glossary/tabid/1395language/en-US/Default.aspx.

42. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

43. Горбенко О.В. Організаційно-управлінські резерви професійно-орієнтаційної роботи ВНЗ галузі фізичної культури і спорту із загальноосвітніми школами / О.В. Горбенко, І.Г. Корнієнко // Оптимізація наукових досліджень. – Миколаїв : НУК, 2009. – С. 239–241.

44. Гуржій Т.О. Адміністративне право України : навч. посібник / Т.О. Гуржій. – К. : КНТ, Х. : Бурун і К, 2011. – 680 с.

45. Гуржій Т.О. Державна політика безпеки дорожнього руху: теоретико-правові та організаційні засади : дис. … доктора юрид. наук : 12.00.07 / Гуржій Тарас Олександрович. – Дніпропетровськ, 2011. – 553 с.

46. Гусєв В.О. Поширення української мови в мовному просторі України / В.О. Гусєв // Українська мова: історичний і сучасний аспект. – К., 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.academy.gov.ua/news/Doc/news_2008_12_04_gusev.doc.

47. Гуськов С.И. В атаке доллар: международный спорт и идеологическая борьба / С.И. Гуськов. – М. : Мысль, 1988. – 302 с.

48. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4-х т. / В.И. Даль. – М., 1999. – Т. 3: П. – 950 с.

49. Демократичне урядування та публічне адміністрування: проблеми вимірювання та аудиту : наук.-метод. посіб. / авт. кол. : А.Ф. Колодій,

М.З. Буник, П.М. Петровський та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 56 с.

50. Державне управління в Україні : навч. посібник / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Соми, 1999. – 266 с.

51. Державний історичний архів України. Ф. 327, оп. 1, спр. 55 «О порядке утверждения устава и открытия спортивных обществ», с. 39.

52. Державний історичний архів України. Ф. 707. Управление Киевского учебного округа, оп. 296, спр. 108. Протоколы заседаний Совета инспекции народных училищ Юго-Западного края от 15 и 16 декабря 1889 года «О введении преподавания военной гимнастики в городских училищах Юго-Западного края».

53. Державний історичний архів України. Ф. 707. Управление Киевского учебного округа, оп. 154, спр. 1. Предписание Министерства народного просвещения о физическом развитии учащихся в мужских учебных заведениях, с. 221.

54. Державний історичний архів України. Ф. 707. Управление Киевского учебного округа, оп. 24, спр. 25. Циркуляр начальникам средних учебных заведений округа «Об обязательном преподавании гимнастики в целях улучшения физического воспитания учащихся, ознакомления с основами гигиены и первой медицинской помощи», с. 626.

55. Державний історичний архів України. Ф. 707. Управление Киевского учебного округа, оп. 256, спр. 264. Циркуляр Департамента народного просвещения от 30 октября 1913 года «О воспитании у юношества сознания долга перед престолом и отечеством при обучении военному строю и гимнастике», с. 152.

56. Державний історичний архів України. Ф. 707. Управление Киевского учебного округа, оп. 229/1915, спр. 242. Список спортивных организаций в г. Киеве, с. 227.

57. Джери Д. Большой толковый социологический словар : Т. 2 (П-Я) / Дэвид Джери, Джулия Джери ; пер. с англ. – М. : Вече: АСТ, 1999. – 528 с.

58. Євсєєва О.О. Вдосконалення державного регулювання розвитку

системи фізичної культури і спорту в регіоні / О.О. Євсеева // Бізнесінформ. – 2013. – № 1. – С. 46–51.

59. Євсєєва О.О. Стратегічні напрями соціального розвитку, шляхи державного регулювання : монографія / О.О. Євсеева. – К. : СПДФО Коваленко В.Ф., 2011. – 524 с.

60. Желюк Т.Л. Публічне управління: сучасні реалії та перспективи для України / Т.Л. Желюк // Збірник матеріалів доповідей за матеріалами науково-практичної конференції з міжнародною участю «Публічне управління та регіональна політика в країнах Центральної і Східної Європи» (22 жовтня 2012 року). – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 202 с.

61. Заїченко Л.І. Суб'єкти спортивної діяльності: господарсько-правовий аспект / Л.І. Заїченко // Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). – Х., 2013. – С. 798–801.

62. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рекомендації / за заг. ред. Н.М. Мельтюхової. – К. : НАДУ, 2010. – 28 с.

63. Згура С.О. Роль органів місцевого самоврядування України у створенні та становленні системи фізичної культури і спорту в територіальній громаді / С.О. Згура // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право. – 2011. – № 2. – С. 53–57.

64. Здоровье народа – богатство государства: обзор литературы и собственных исследований / А.М. Нагорная [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.infmed. kharkov. ua/1rus.html.

65. Зуев В.Н. Нормативно-правовые акты в регуляции управления отечественной сферой физической культуры и спорта / В.Н. Зуев // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 7. – С. 51–61.

66. История физической культуры / сост. Столбов В.В. – М. : Просвещение, 1989. – 288 с.: ил.

67. Історія розвитку фізичного виховання в Україні [Електронний

ресурс]. – Режим доступу : http://www.horting.org.ua/node/1642.

68. Карпюк Р.П. Підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання як педагогічна проблема // Наукові записки: збірник наукових статей / Р.П. Карпюк ; укл. П.В. Дмитренко, Л.Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – Вип. LXVIII (68). – С. 91–101.

69. Кириллов А.Н. Некоторые аспекты воспитания осознанной потребности систематически заниматься физической культурой / А.Н. Кириллов ; за ред. С.С. Єрмакова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. монографія. – Х. : ХДАДМ (ХХПІ), 2006. – № 10. – С. 108–110.

70. Ківалов С.В. Адміністративне право України : навчально-методичний посібник / С.В. Ківалов, Л.Р. Біла. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Одеса : Юрид. літ., 2002. – 312 с.

71. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки / О. Кілієвич. – К., 2003. – 510 с.

72. Кінаш І.П. Інфраструктура фізичної культури та спорту України: сучасний стан, проблеми розвитку, способи вирішення / І.П. Кінаш // Бізнесінформ. – 2013. – № 1. – С. 174–177.

73. Коваль Л.В. Адміністративне право України : курс лекцій / Л.В. Коваль. – К. : Основи, 1994. – 154 с.

74. Козлов Ю. М. Административные правоотношения / Ю. М. Козлов. – М. : Юрид. лит., 1976. – 184 с.

75. Козлов Ю.М. Управление народным хозяйством СССР. Сущность, функции, методы / Ю. М. Козлов. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1969. – Ч. 1. – 159 с.

76. Колесникова К. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації / К. Колесникова // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 3. – С. 41–45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_8.

77. Колодій А.Ф. Поняття і концепції демократичного врядування як напряму політичних та управлінських досліджень / А.Ф. Колодій // Демократичне врядування в контексті глобальних викликів та кризових ситуацій : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. участю. – Львів, 2009. – С. 10–25.

78. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / Т. О. Коломоєць. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.

79. Коломоєць Т.О. Державний контроль у галузі чорної металургії в Україні: організаційно-правовий аспект : монографія / Т.О. Коломоєць, П.С. Лютіков. – Запоріжжя : ЗНУ, 2009. – 216 с.

80. Коломоєць Т.О. Захисник у провадженні у справах про адміністративні правопорушення : монографія / Т.О. Коломоєць, Р.В. Сінєльнік. – К. : Істина, 2008. – 184 с.

81. Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму звернувся до Президента та Уряду України з вимогою щодо виваженого підходу до зміни джерел фінансування сфери фізичної культури і спорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/Povidomlennya/97782.html.

82. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.

83. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.

84. Колпаков В.К. Про публічні адміністрації / В.К. Колпаков // Право України. – 2003. – № 5. – С. 28–31.

85. Кондратюк Т.В. Становлення порівняльного публічного адміністрування як теоретико-методологічного напряму дослідження механізмів державного управління / Т.В. Кондратюк // Науковий вісник Академії муніципального управління : збірник наукових праць, серія «Управління». – 2010. – № 3. – С. 297–305.

86. Конституции государств Европы : в 3-х т. / под общ. ред. Л.А.

Окунькова. – М. : НОРМА, 2001. – Т. 1. – 824 с.

87. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-%D1%80.

88. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/54/2012/1.

89. Коротка Н.О. Організаційно-правові засади публічного адміністрування у сфері післядипломної педагогічної освіти в Україні : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07 / Коротка Наталя Олександрівна. – Запоріжжя, 2015. – 220 с.

90. Костюченко О.А. До питання формування національного спортивного законодавства / О.А. Костюченко // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – № 3. – С. 90–94.

91. Кривокульська Н. Адміністрування діяльності держаних організацій в умовах динамічного зовнішнього середовища: проблемні аспекти та напрями удосконалення / Н. Кривокульська // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 1. – С. 53–57.

92. Кузьменко О.В. Правова детермінація поняття «публічне адміністрування» / О.В. Кузьменко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2009. – № 3 (12). – С. 20–25.

93. Курицын В.М. Опыт становления конституционализма в США, Японии и Советской России : учебное пособие для вузов / Курицын В.М., Шалягин Д.Д. – М. : Академический Проект; Трикста, 2004. – 496 с.

94. Курс адміністративного права України : підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух та ін. ; за ред. В.В. Коваленка. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.

95. Кухтій А.О. Організаційні основи розвитку фізкультурно-

спортивного руху в Україні впродовж ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук фіз. виховання та спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / А.О. Кухтій. – Львів : Львівський держ. ін-т фізичної культури, 2002. – 20 с.

96. Лан Давей. Природные рекреационные ресурсы Китая – важная составляющая для развития спортивно-оздоровительного туризма в стране / Лан Давей, Шаулинь Чень, Цзиньган Ма, А.Я. Булашев // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2007. – № 12. – С. 364–368.

97. Левенштейн И. Как финансируются спортивные системы в странах – лидерах медального зачета Рио-2016 / И. Левенштейн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://hubs.ua/economy/analiz-finansirovaniya-sporta-gossredstva-ne-garantiya-olimpijskih-pobed-87198.htm.

98. Ли Хен Ен. Организационные формы управления физической культурой и спортом в Южной Корее и технология их взаимодействий : дис. … кандидата пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры» / Ли Хен Ен. – М., 1995. – 198 с.

99. Литвак Б.Г. Управленческие решения / Б.Г. Литвак. – М. : ЭКМОС, 1998. – 247 с.

100. Лукин М.В. Правовая организация управления физической культурой и спортом в Российской Федерации : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук / М.В. Лукин. – Саратов, 2006. – 24 с.

101. Лукин М.В. Правовая организация управления физической культурой и спортом в Российской Федерации : дис. … кандидата юрид. наук : 12.00.14 / Лукин Михаил Владимирович. – Саратов, 2006. – 195 с.

102. Мазурашу Г. Концепція реформування сфери фізичного виховання та спорту / Г. Мазурашу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dsmsu.gov.ua/media/2014/10/20/8/Koncepciya_.pdf.

103. Мандзюк О.А. Поняття та зміст аналітичної діяльності в контексті інформаційної політики / О.А. Мандзюк // Підприємництво, господарство і

право. – 2015. – № 4. – С. 60–63.

104. Манохин В.М. Российское административное право : учебник / В.М. Манохин, Ю.С. Адушкин, З.А. Багишаев. – М. : Юристъ, 1996. – 472 с.

105. Мартиненко В.М. Демократичне врядування: проблеми теорії та практики / В.М. Мартиненко // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во «ДокНаукДержУпр», 2010. – № 1. – С. 16–22.

106. Меглицкий Н.А. Сборник сведений о вузах России / Н.А. Меглицкий. – СПб., 1960. – 430 с.

107. Медведев С.А. Теоретико-правовые аспекты функционирования физической культуры и спорта в Российском государстве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Медведев Станислав Алексеевич. – Майкоп, 2007. – 238 с.

108. Мельник Р.С. Система адміністративного права України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Мельник Роман Сергійович. – Х., 2010. – 415 с.

109. Мінка Т.П. Онтологічні характеристики правового режиму адміністративного права / Т.П. Мінка // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 123–127.

110. Моргунов О.А. Адміністративно-спортивне право як підгалузь адміністративного права України : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07 / Моргунов Олександр Анатолійович. – Запоріжжя, 2012. – 207 с.

111. Мосьондз С.О. Адміністративне право України (у визначеннях та схемах) : навч. посібник / С. О. Мосьондз. – К. : Атіка, 2008. – 272 с.

112. Наукові записки ХУПС. Соціальна філософія, психологія / редкол.: В.С. Афанасенко та ін. – Х. : ХУПС, 2008. – № 2 (31). – 212 с.

113. Национальное законодательство о физической культуре и спорте : хрестоматия : в 2-х т. Том 1: Законодательные акты о физической культуре и спорте / авт.-сост. В.В. Кузин и М.Е. Кутепов. – М. : СпортАкадемПресс, 2002. – 535 с.

114. Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія / О.В. Негодченко. – Дніпропетровськ : Юрид. акад. МВС, 2002. – 416 с.

115. Николаев Ю.М. Социальные функции физической культуры и ее место в общей культуре / Ю.М. Николаев // Современные проблемы совершенствования системы физкультурного образования : матер. Международной научной конференции. – Кишинев, 1993. – С. 133–135.

116. Николаев Ю.М. Физическая культура и основные сферы жизнедеятельности человека и общества в контексте социокультурного анализа / Ю.М. Николаев // Теория и практика физической культуры. – 2003. – № 8. – С. 2–10.

117. Ніколаєв О.А. Роль держави у розвитку фізичної культури та спорту / О.А. Ніколаєв // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Вип. 182. – Т. 184. Державне управління. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – С. 55–59.

118. Новий тлумачний словник української мови : у 4-х т. / уклад. : В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К. : Аконіт, 2001. – Т. 4. – 944 с.

119. Новоселов В.И. Вопросы правового регулирования профессионализма в советском спорте / В.И. Новоселов, С.Н. Братановский // Советское государство и право. – 1990. – № 8. – С. 77–81.

120. Соловьев А.А. Спортивное право и система высшего профессионального образования / А.А. Соловьев // Юрист вуза. – 2009. – № 1. – С. 13–15.

121. Оболенський О.Ю. Державна служба : підручник / О.Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 472 с.

122. Особливості психологічних проблем спортсменів та методи їх вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.referat-sochinenie.ru/referat/psihologiya/ osoblivost _psihologchnih_problem_sportsmenv_ta_metodi_h_virshennya.html; http://zakon2. rada.gov.ua/laws/show/1176-96-%D0%BF.

123. Паначев В.Д. Спорт как социальный институт в развитии личности : дис. ... канд. социол. наук : 22.00.04 / Паначев Валерий Дмитриевич. – Пермь, 2000. – 231 с.

124. Петрицький А. Л. Правові та організаційні засади захисту персональних даних : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07 / Петрицький Андрій Леонідович. – К., 2015. – 251 с.

125. Пилипишин В.П. Адміністративний аспект публічного адміністрування / В.П. Пилипишин // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 6. – С. 68–71 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_6_13.

126. Питання Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури та спорту : Постанова Ради Міністрів Української РСР від 13.09.1990 № 251 / Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=251-90-%EF.

127. Питання Міністерства України у справах молоді і спорту : постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 1991 р. № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/242-91-%D0%BF.

128. Питання Міністерства України у справах молоді і спорту : постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 1992 р. № 312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/312-92-%D0%BF.

129. Погосян Е.В. Формы разрешения спортивных споров : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.15 / Погосян Екатерина Владимировна. – Екатеринбург, 2009. – 223 с.

130. Полюхович В. І. Державна податкова служба в Україні: організація і діяльність : коментар до Закону України «Про державну податкову службу в Україні» / В.І. Полюхович // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1999. – № 3. – 320 с.

131. Понкин И.В. Справочник зарубежного законодательства о спорте / Понкин И.В., Соловьев А.А. ; предисл. С.В. Алексеева. – М., 2011. – 131 с.

132. Починкин А. В. Становление профессионального коммерческого спорта в России / А. В. Починкин. – М. : Советский спорт, 2006. – 215 с.

133. Приходько І.І. Стратегічний менеджмент розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні / І.І. Приходько, В.І. Мудрик, О.В. Горбенко та ін. // Слобожанський науково-спортивний вісник : наук.-теор. журнал. – Х. : ХДАФК, 2010. – № 3. – С. 134–138.

134. Про антидопінговий контроль у спорті : Закон України від 5 квітня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2353-14.

135. Про введення нового Всесоюзного фізкультурного комплексу “Готовий до праці і оборони СРСР” (ГПО) : Постанова ЦККП України і Ради Міністрів УРСР // Систематичне зібрання діючого законодавства Української РСР. Вид-во політ. літ. України. – К., 1979. – Т. 21: Розділ XXII. Законодавство про охорону здоров’я, фізичну культуру і спорт. – С. 448–450.

136. Про введення посад інструкторів-методистів з виробничої гімнастики на підприємствах та будовах : Постанова Ради Міністрів УРСР від 19.10.1960 // Систематичне зібрання діючого законодавства Української РСР. Вид-во політ. літ. України. – К., 1979. – Т. 21: Розділ XXII. Законодавство про охорону здоров’я, фізичну культуру і спорт. – С. 457.

137. Про вищу й місцеві ради фізичної культури працюючих УСРР : Постанова РНК УСРР від 04.10.1923 // Збірник законів та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. – 1923. – № 35. – С. 1080.

138. Про встановлення нового розпису лекцій в духовних семінаріях та духовних хлопчачих школах та про утримання цих шкіл відповідно до нового розпису : Закон Ради Народних Міністрів // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. – 25 вип. – 21 липня 1919 р. – С. 92–93.

139. Про дальше піднесення масовості фізичної культури і спорту в Українській РСР : Постанова Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР від 16.10.1981 // ЗП УРСР. – 1981. – № 11. – С. 3–

11.

140. Про Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України : Указ Президента України від 31 травня 2000 р. № 740/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 22. – Ст. 892.

141. Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні : Указ Президента України від 22 червня 1994 р. № 334/94 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/334/94.

142. Про деякі заходи щодо вдосконалення системи фізичного виховання дітей та молоді у навчальних закладах і розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні : Указ Президента України від 23 червня 2009 р. № 478/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/478/2009.

143. Про забезпечення вихованців, спортсменів, учнів (студентів) та тренерів (тренерів-викладачів, вчителів зі спорту) закладів фізичної культури і спорту спортивним одягом, спортивним спеціальним взуттям, спортивним інвентарем індивідуального користування та встановлення строків їх використання : наказ Міністерства молоді та спорту України від 08 квітня 2015 року № 994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0464-15.

144. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань : Закон України від 3 листопада 2015 року № 743-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/743-19.

145. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/1700-18.

146. Про затвердження Антидопінгових правил Національного антидопінгового центру : наказ Міністерства молоді та спорту України від 9 жовтня 2015 р. № 3711 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.dsmsu.gov.ua/media/2015/10/20/12/ nm_3711.pdf.

147. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту : наказ Міністерства молоді та спорту України від 28 березня 2013 року № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13.

148. Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 р. № 1594 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1594-2006-%D0%BF.

149. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011–2022 роках : постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 2011 р. № 707 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/707-2011-%D0%BF.

150. Про затвердження Київської обласної комплексної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки : рішення Київської обласної ради від 06 березня 2012 р. № 301-16-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oda.zt.gov.ua/images/golovna/oblasni-galuzevi-programu/pr-rozv-fiz-kyltyru.pdf.

151. Про затвердження Класифікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з олімпійських видів спорту : наказ Міністерства молоді та спорту України від 17 квітня 2014 р. № 1258 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0488-14.

152. Про затвердження Комплексної програми розвитку гуманітарної сфери : рішення Харківської обласної ради від 03 лютого 2009 року № 1103-V (Розділ 6 «Фізична культура») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dniokh.gov.ua/?p=3151.

153. Про затвердження обласної цільової програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки : рішення Хмельницької обласної ради

від 17 травня 2012 року № 12-11/2012.

154. Про затвердження переліку документів, які повинна мати школа вищої спортивної майстерності : наказ Міністерства молоді та спорту України від 30 листопада 2015 року № 4416 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://document.ua/pro-zatverdzhennja-pereliku-dokumentiv-jaki-povinna-mati-shk-doc252573.html.

155. Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF.

156. Про затвердження Положення про лікарсько-фізкультурний диспансер (Центр спортивної медицини) : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17 червня 2014 р. № 401 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0747-14.

157. Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України : постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-%D0%BF.

158. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF.

159. Про затвердження Положення про спортивний клуб Національної гвардії України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 травня 2015 р. № 621 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0692-15.

160. Про затвердження Положення про школу вищої спортивної майстерності : наказ Міністерства молоді та спорту України від 17 липня 2015 р. № 2581 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15.

161. Про затвердження Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу : постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2012 р. № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/22-2012-%D0%BF.

162. Про затвердження Положення про Єдину спортивну класифікацію України : наказ Міністерства молоді та спорту України від 11 жовтня 2013 р. № 582 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1861-13.

163. Про затвердження Порядку визнання видів спорту, включення їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні, порядок його ведення : наказ Міністерства молоді та спорту України від 27 січня 2014 № 149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://document.ua/pro-zatverdzhennja-porjadku-viznannja-vidiv-sportu-vklyuchen-doc180098.html.

164. Про затвердження Порядку забезпечення закладів фізичної культури та спорту спортивним обладнанням, спортивним інвентарем та встановлення строків їх використання : наказ Міністерства молоді та спорту України від 10 червня № 1851 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0699-14.

165. Про затвердження Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 р. № 560 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/560-2011-%D0%BF.

166. Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) : наказ Міністерства молоді та спорту України від 13.01.2014 № 45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : //zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0180-14.

167. Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) та спортивних суддів, фахівців з питань фізкультурно-спортивної

реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів : наказ Міністерства молоді та спорту України від 05.05.2014 № 1407 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0554-14.

168. Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій : постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 1995 р. № 378 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 378-95-%D0%BF.

169. Про затвердження стипендії міського голови провідним спортсменам м. Черкаси : рішення Черкаської міської ради від 15.03.2016 № 2-299 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rada.cherkassy.ua/ua/newsread.php?view=12364&s=1s1=6.

170. Про затвердження Типових штатних нормативів шкіл вищої спортивної майстерності : наказ Міністерства молоді та спорту України від 22 жовтня 2015 р. № 3878 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1368-15.

171. Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації : постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 року № 887 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/887-2012-%D0%BF.

172. Про затвердження форм Свідоцтва про закінчення дитячо-юнацької спортивної школи та Особистої картки спортсмена : наказ Міністерства молоді та спорту України та Міністерства освіти та науки України від 07 липня 2014 р. № 2213/798 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0868-14.

173. Про заходи по дальшому розвитку фізичної культури і спорту в Українській РСР : Постанова ЦККПУ і Ради Міністрів УРСР від 14.10.1966 // Систематичне зібрання діючого законодавства Української РСР. Вид-во політ. літ. України. – К., 1979. – Т. 21: Розділ XXII. Законодавство про охорону здоров'я, фізичну культуру і спорт. – С. 451.

174. Про звільнення учасників спартакіади народів СРСР і республіканської спартакіади фізкультурників УРСР, а також керівного тренерсько-викладацького та обслуговуючого персоналу від роботи (або навчання) на період підготовки та участі в цих спартакіадах, але не більш ніж на 60 днів, із збереженням за ними на цей строк середнього заробітку (або стипендії) по місцю їх основної роботи (або навчання) : розпорядження Ради Міністрів УРСР від 28.05.1956 // Хронологічне зібрання законів, указів президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР / Держ. вид-во політ. літ. УРСР. Т. 3: 1952–1956. – К., 1963. – С. 88–105.

175. Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України : Указ Президента України від 31 травня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/ show/634/2011.

176. Про Міністерство України у справах молоді та спорту : Указ Президента від 26 лютого 2005 р. № 381/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 9. – Ст. 467.

177. Про Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту : Указ Президента України від 18 серпня 2005 р. № 1176/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 34. – Ст. 2029.

178. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

179. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.

180. Про національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 02 серпня 2006 р. № 667/2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/667/2006.

181. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004.

182. Про перетворення Комітету по фізичній культурі і спорту при Раді Міністрів УРСР у Державний комітет УРСР по фізичній культурі і спорту : Постанова Центрального Комітету Компартії України і Ради Міністрів Української РСР від 22.04.1986 № 148 / Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/ main.cgi?nreg=148-86-%EF.

183. Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні : Закон України від 14 вересня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1954-14.

184. Про Положення про Державний комітет України з фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 14 листопада 1996 р. № 1078/96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1078/96.

185. Про Положення про Міністерство молоді та спорту України : Указ Президента України від 24 липня 2013 року № 390/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-%D0%BF.

186. Про Положення про Міністерство фінансів України : Указ Президента України від 8 квітня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/446/2011.

187. Про порядок виплати одноразових грошових винагород спортсменам – переможцям та призерам відкритого регіонального міні-марафону серед людей з обмеженими фізичними можливостями : рішення виконавчого комітету Покровської міської ради Донецької області від 17 листопада 2016 р. № 302 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://krasn-rada.gov.ua›images…2016…2016_11_17-302.pdf.

188. Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів : постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня

1998 р. № 2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF.

189. Про пріоритетні напрями розвитку фізкультури і спорту України : Указ Президента України від 21 липня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/ laws/show/640/2008.

190. Про ратифікацію антидопінгової конвенції : Закон України від 15 березня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2295-14.

191. Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті : Закон України від 3 серпня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/ show/68-v.

192. Про реорганізацію Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України : Указ Президента № 1132/2001 від 22 листопада 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 48. – Ст. 2132.

193. Про розвиток та підтримку паралімпійського руху в Україні : Указ Президента України від 8 листопада 2001 року № 1059/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1059/2001.

194. Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів : наказ Міністерства освіти та науки України від 21 липня 2003 р. № 486. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0903-03.

195. Про створення комунального закладу «Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «КОЗАК» : рішення Київської міської ради № 21/21 від 17 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://document.ua/pro-stvorennja-komunalnogo-zakladu-kompleksna-ditjacho-yunac-doc253657.html.

196. Про стипендії Президента України для видатних спортсменів та тренерів України з олімпійських видів спорту : Указ Президента України від 11 липня 2005 р. № 1071/2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ ru/1071/2005.

197. Про стипендію голови Київської міської державної адміністрації видатним спортсменам міста Києва : розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 21.03.2012 № 427 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/4895/doc/ 1345658101.html.

198. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80.

199. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-%D1%80.

200. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-%D1%80.

201. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 828-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/828-2011-%D1%80.

202. Про схвалення Стратегії формування сучасної системи олімпійської підготовки на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 592-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/ show/592-2009-%D1%80.

203. Про схему управління фізичною культурою і спортом : Постанова Ради Міністрів Української РСР від 09.08.1988 № 229 / Офіційний сайт

Верховної Ради України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http: zakon.rada.gov.ua/ cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=229-88-%EF.

204. Про управління освітою в Українській Народній Республіці : Закон Ради Народних Міністрів // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. – 1919. – 25 квітня. – С. 53–56.

205. Про утворення Національного антидопінгового центру : постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2002 р. № 1063 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1063-2002-%D0%BF.

206. Про фізичне виховання в початковій і середній школі : Постанова РНК УРСР від 03.08.1935 // Хронологічне зібрання законів, указів президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР / Держ. вид-во політ. літ. УРСР. Т. 1: 1917–1941. – К., 1963. – С. 558–560.

207. Про фізичне виховання учнів початкових, семирічних і середніх шкіл УРСР : постанова Ради Міністрів УРСР // ЗП УРСР. – 1948. – № 6. – С. 3–7.

208. Про фізичну культуру та спорт : Закон України від 24 грудня 1993 р. № 3808-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12.

209. Публічна влада та публічне адміністрування. Загальносистемні методологічні принципи та закони публічного адміністрування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mybiblioteka.su/3-70313.html.

210. Публічне адміністрування в Україні : навч. посібник / В.Б. Дзюндзюк, Н.М. Мельтюхова, Н.В. Фоміцька та ін. ; за заг. ред. В.В. Корженка та Н.М. Мельтюхової. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – 306 с.

211. Радченко Л. Проблема этики в современном олимпийском спорте / Радченко Л., Матвеев С., Когут И. // Наука в Олимпийском спорте. Украина. – 2007. – № 2. – С. 126–132.

212. Разыграева М.Г. Совершенствование системы управления физической культурой и спортом / Разыграева М.Г., Щукин И.А. // Научные записки молодых исследователей. – 2014. – № 5. – С. 79–82.

213. Рєпкіна Ю.М. Адміністративно-правові основи регулювання фізичної культури і спорту : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07 / Рєпкіна Юлія Миколаївна. – К., 2010. – 232 с.

214. Рибчич І. Організаційно-правові механізми управління системою надання фізкультурно-спортивних послуг у державі / І. Рибчич // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2015. – № 42. – С. 191–197.

215. Рибчич І.Є. Правові аспекти державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні / І.Є. Рибчич // Державне будівництво. – 2015. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2015-1/doc/5/02.pdf.

216. Розвиток шахів в Україні: актуальні питання правового регулювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nadoest.com/rozvitok-shahiv-v-ukrayini-aktualeni-pitannya-pravovogo-reguly.

217. Рудя Я.В. Розвиток сфери фізичної культури та спорту в ринкових умовах / Я.В. Рудя // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. − № 2. – С. 83–88.

218. Рябченко О.П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин : монографія / О.П. Рябченко ; за заг. ред. О.М. Бандурки. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 1999. – 299 с.

219. Рябченко О.П. Державне управління економікою України (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Рябченко Олена Петрівна. – Харків, 2000. – 466 с.

220. Семенчук Т.Б. Сутність категорії «публічне адміністрування» та передумови її формування / Т.Б. Семенчук // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 385–390.

221. Сеть Добровольных Спортивных Обществ Профсоюзов СССР в 1937–1940 гг. // Спорт для всех : международный журнал спортивной информации. – 1998. – № 3–4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.sportedu.ru/press/sfa/1998N3-4/p18-19.htm.

222. Сітнікова Н.С. Механізми державного регулювання олімпійського руху в Україні / Н.С. Сітнікова // Держава та регіони. – 2013. – № 2. Серія: Державне управління. – С. 176–182.

223. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / О.Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.

224. Скворцов А.Е. О начальных этапах возникновения физкультурного образования в России / А.Е. Скворцов // Теория и практика физической культуры. – 1978. – № 4. – С. 45–49.

225. Словарь экономических терминов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank24.ru/info/ glossary.

226. Словник синонімів української мови : в 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. – К. : Наукова думка, 1999–2000. – Т. 2. – 954 с.

227. Соловьев А.А. Зарубежный опыт правового регулирования организации спортивной деятельности в системе высшего профессионального образования / А.А. Соловьев // Право и образование. – 2009. – № 6. – С. 34–44.

228. Соловьев А.А. Российский и зарубежный опыт систематизации законодательства о спорте : монография / А.А. Соловьев. – М., 2011. – 383 с.

229. Соловьев А. А. Спорт в университетском образовании: зарубежный опыт правового регулирования / А.А. Соловьев // Молодежь и общество. – 2009. – № 2. – С. 123–128.

230. Соловьев А. А. Уровень организации спортивной работы в вузе как критерий привлекательности вуза и фактор развития спорта: правовые аспекты / А.А. Соловьев // Право и образование. – 2009. – № 8. – С. 44–51.

231. Справа про дозвіл відкриття в Києві школи плавання у 1853 році //

ЦДІАК України, ф. 442, оп. 1, спр. 10734, арк. 1–9.

232. Справа про дозвіл Київського губернатора від 02.02.1856 прусському підданому В. Вишневському навчати в Києві плаванню // ЦДІАК України, ф. 442, оп. 33, спр. 228, арк. 1–2.

233. Справа про затвердження Статуту Київського товариства сприяння фізичному розвитку і спорту // ЦДІАК України, ф. 442, оп. 1, спр. 10735, арк. 1–10.

234. Справа про повідомлення Київського губернатора від 15 грудня 1859 р. про дозвіл французькому підданому Ф. Лозе відкрити в Києві школу гімнастики та фехтування // ЦДІАК України, ф. 442, оп. 365, спр. 263, арк. 1–4.

235. Старилов Ю.Н. Курс общего административного права : в 3-х т. / Ю.Н. Старилов. – М. : НОРМА-ИНФРА-М, 2002. Т. 2: Государственная служба. Управленческие действия. Правовые акты управления. Административная юстиция. – 600 с.

236. Стефанюк В.С. Методи здійснення управлінських дій / В.С. Стефанюк // Юридичні науки. – 2003. – Т. 21. – С. 15–19.

237. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навч. посібник / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2009. – 640 с.

238. Столбов В.В. История и организация физической культуры и спорта : ученик/ В.В. Столбов. – М. : Просвещение, 1989. – 288 с.

239. Сучасний стан надання муніципальних послуг в Україні на регіональному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.studfiles.ru/preview/6342257/page:2/.

240. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) / Л.П. Сущенко. – Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2003. – 442 с.

241. Татаренко В.Б. Владні повноваження публічного адміністрування: його поняття та особливості / В.Б. Татаренко // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Державне управління. – 2011. – Т.

165. – Вип. 153. – С. 16–20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2011_165_153_5.

242. Теория и методика физического воспитания : учеб. для студ. вузов физ. воспитания и спорта : в 2-х т. / ред. Т.Ю. Круцевич. – К. : Олимпийская литература, 2003. – Т. 2: Методика физического воспитания различных групп населения. – 392 с.

243. Теория юридического процесса / под общ. ред. В.М. Горшенёва. – Х., 1985. – 192 с.

244. Тимощук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія / В. П. Тимощук. – К. : Конус-Ю, 2010. – 296 с.

245. Тихомиров Ю.А. Теория компетенции : монография / Ю.А. Тихомиров. – М. : Изд. г-на Тихомирова М.Ю., 2001. – 355 с.

246. Ткалич М.О. Спортивні клуби як учасники цивільних правовідносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / М. О. Ткалич. – Одеса, 2010. – 20 с.

247. Ткалич М.О. Спортивні клуби як учасники цивільних правовідносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Максим Олегович Ткалич. – Одеса, 2010. – 199 с.

248. Ткалич М.О. Законодавче регулювання правового статусу професійних спортсменів в Україні / М.О. Ткалич // Міжнародний юридичний вісник : збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. – Вип. 1 (2). – С. 24–28.

249. Угода про співробітництво в галузі спорту між Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту і Головним управлінням спорту Китайської Народної Республіки 11 вересня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada. gov.ua/laws/show/156_067.

250. Угода про співробітництво в галузі фізичної культури та спорту між Міністерством молоді та спорту України і Міністерством спорту Російської Федерації 14 лютого 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 643_431.

251. Українська Радянська Енциклопедія : в 12-и т. – 2-е вид. / редкол. : М.П. Бажан (гол. ред.) та ін. – К. : Головна ред. Укр. Рад. Енциклопедії, 1984. – 608 с. Т. 11, кн. 1: Стодола-Фітогеографія.

252. Физическое воспитание населения и массовый спорт в Японии: обзор. информ. / подгот. А.В. Цариком, В.С. Савиным. – М. : Отд. исслед. орг.-метод. пробл. НИД ВНИИФК, 1989. – 39 с.

253. Філіпова Н.В. Зміна співвідношення поняття «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації / Н. В. Філіпова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865.

254. Филиппов С.С. Организационно-правовые особенности системы управления физической культурой и спортом / Филиппов С.С. // Научно-теоретический журнал «Ученые записки». – 2014. – № 6 (112). – С. 201-207.

255. Философский словарь / под ред. Фролова И.Т. – М.: Политиздат, 1987. –624 с.

256. Фізична культура як суспільне явище та галузь діяльності. Стан питання в Україні: метод. вказ. з дисципліни «Вступ до спеціальності» для студентів-бакалаврів. – Х.: ХНМУ, 2016. Ч. 1. – 32 с.

257. Цікаві факти з історії розвитку фізичної культури і спорту в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cbslibrary5.blogspot.ru/2014/09/blog-post_13.html.

258. Чередник Р.В. Спорт як сфера правового регулювання: загальнотеоретичний аспект / Р.В. Чередник // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 60. – С. 556-562.

259. Чередник Р.В. Спортивний кодекс Франції та законодавство України у сфері спорту: порівняльно-правовий аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://apdp.in.ua/v63/88.pdf.

260. Чередник Р.В. Становлення спортивного права як комплексної

галузі в правовій системі України / Р.В. Чередник // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / кер. авт. кол. С.В. Ківалов ; відп. за вип. Л.І. Кормич. – Одеса : Фенікс, 2011. – Вип. 42. – С. 272-280.

261. Чжан Л. Физическое воспитание в школах Китая на пороге 21 века / Л. Чжан // Физкультурное образование Сибири. – 1995. – № 2. – С. 71-73.

262. Шашкин Г.А. Организационно-педагогические аспекты подготовки специалистов вузами физической культуры Российской Федерации в условиях реформы высшего образования : дис. … доктора пед. наук : 13.00.04 / Шашкин Геннадий Анатольевич. – СПб., 1998. – 300 с.

263. Шевченко Л.В. Публічне адміністрування у сфері цивільного захисту : дис. … кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Шевченко Любов Василівна. – К., 2012. – 244 с.

264. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: навч. посібник / А.М. Школик. – Львів: ЗУКЦ, 2007. – 308 с.

265. Щелкова А. И. Гуманизация личностно-ориентированного образования как фактор развития профессиональной компетентности студентов института физической культуры / А. Щелкова, Е. Семенова, О. Нескреба // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту: наук. монографія / за ред. Єрмакова С.С. Х. : ХДАДМ (ХХГІІ). – 2006. – № 10. – С. 145-148.

266. Юридична енциклопедія : в 6-и т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 2003. Т. 5: П-С. – 736 с.: іл.

267. Юткин В. Индустрия спорта: правовые условия развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bg-znanie.ru/article.php?nid=4843.

268. Ярова Н.Г. Методи адміністративно-правого регулювання у галузі фізичної культури та спорту / Н.Г. Ярова // Адміністративне право. – 2008. – № 11. – С. 75-78.

269. Ярова Н.Г. Організаційно-правове регулювання в галузі спорту України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец.

12.00.07 «адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право / Н. Г. Ярова. – Ірпінь, 2009. 20 с.

270. Ярова Н.Г. Організаційно-правове регулювання в галузі спорту України: дис. … кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Ярова Наталія Геннадіївна. – Ірпінь, 2009. – 183 с.

271. D'Onofrio P. Manuale operativo di diritto sportivo. Casistica e responsabilità. Dogana (Repubblica di San Marino). – Maggioli editore. – 2007. – P. 26-29.

272. Mitten Matthew J. Sports Law in the United States / Mitten Matthew J. – NY : Kluwer Law International, 2011, 212 p.

273. Nafziger A.R. James, Wei Li. China's Sports Law // International Sports Law Review (LS.L.R.). Athens, 2001. Volume IV: Issues 1&2. P. 125-154.

274. Pollitt C. Public Management Reform: A Comparative Analysis / C. Pollitt, G. Bouckaert. Oxford: University Press, 2004. 240 p.

275. Shixi Huan. The Practice of China's Sports Law // International Sports Law Review (I.S.L.R.). Athens, 2002. Volume IV: Issues 3&4. P. 255-270.

276. The Magglingen Declaration and recommendations. Sport and development international conference. Magglingen, Switzerland, 16lh 18lh February 2003. 19 p.

277. Wise N. Aaron, Meyer S. Bruce. International Sports Law and Business. Volume 2. The Hague: Kluwer Law International, 1997. 2185 p.

ДОДАТКИ

ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
УПРАВЛІННЯ СПОРТУ

вул. Леоніда Стромцова, 7, м. Дніпро, 49061, тел. 749 69 15, e-mail: dneprsport@gmail.com

20.04.2017 № 69 На № _____ від _____

Ректору Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ
Глуховері В.А.

Щодо впровадження результатів
дисертаційного дослідження
С.М. Балабана в діяльності
Дніпровської міської ради

Повідомляємо, що обґрунтовані Балабаном Сергієм Миколайовичем у межах його дисертаційного дослідження «Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту» пропозиції враховані та використані Управлінням спорту Департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради при підготовці та схваленні рішенням Дніпровської міської ради від 21.12.2016 № 9/17 Програми розвитку фізичної культури та спорту на 2016-2020 роки.

Начальник управління спорту
департаменту гуманітарної політики
Дніпровської міської ради О. І. Осипов

Куликова Олена Володимирівна 749 69 15

TÜVRheinland CERT ISO 9001

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

О.В. Ведмідський

„11" 04 2017 р.

АКТ

„11" 04 2017 р. м. Дніпро

Про впровадження у навчальний процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ основних результатів дисертаційного дослідження Балабана Сергія Миколайовича «Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Уклала комісія у складі:

Голови: начальника навчально-методичного відділу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Ю.І. Тюрі;

Членів комісії: завідувача кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, доцента Т. П. Мінки;

доцента кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук В. В. Гаркуші

Про те, що основні результати дисертаційного дослідження Балабана Сергія Миколайовича «Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту», впроваджені у навчальний процес кафедри адміністративного

права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Зокрема, наукові публікації Балабана С.М.:

1. Балабан С.М. Норми міжнародного права як джерела регулювання правовідносин у сфері фізичної культури та спорту / С.М. Балабан // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2015. – № 3. – С. 93-101.

2. Балабан С.М. Сфера фізичної культури та спорту як об'єкт публічного адміністрування / С.М. Балабан // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2016. – № 1. – С. 179-187.

3. Балабан С.М. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення сфери фізичної культури та спорту в Україні / С.М. Балабан // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 2. – С. 109-112. http://www.pap.in.ua/2_2016/32.pdf

4. Балабан С.М. Інституціональний аспект публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту в Україні / С.М. Балабан // Право і суспільство. – 2016. – № 6. – С. 88-94.

5. Балабан С.Н. Зарубежный опыт публичного администрирования сферой физической культуры и спорта: перспективы заимствования для Украины / С.Н. Балабан // Legea si Viata. – 2017. – № 1(301). – С. 3-7.

внесені до списку літератури робочої навчальної програми навчальної дисциплін «Адміністративне право і процес» (для підготовки фахівців органів досудового розслідування), які були обговорені і схвалені на засіданні кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ДДУВС (протокол № 14 від 16 лютого 2017 року).

Зазначені наукові публікації Балабана С.М. рекомендуються для користування під час підготовки до семінарських і практичних занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право і процес» (для підготовки фахівців органів досудового розслідування) по темі №5 «Адміністративно-правові засади діяльності публічної адміністрації».

Голова комісії **Ю.І. Тюря**

Члени комісії: **Т. П. Мінка**

В. В. Гаркуша